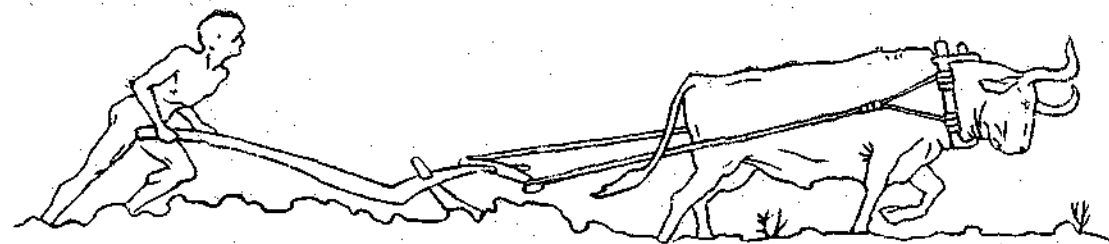

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΒΑΛΑΡΡΙΤΗΣ

ΠΑΝΔΘΗΝΑΙΑ

ΒΤΟΣ Η' 80
ΑΠΡΪΛΙΟΥ 1908

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΡΩΣΙΚΗΝ ΕΚΔΟΣΙΝ ΤΗΣ «ΦΛΩΡΕΝΤΙΝΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ».

Παράδοξοι λεπτομέρεια, συνδεόμενοι μετά της «Φλωρεντινής Τραγωδίας», μονοπράκτου έργου του μακαρίτου Όσκαρ Ουάιλντ το πρώτον παρασταθέντος υπό της Δέσσης του Φιλολογικού Θεάτρου, εν Λονδίνο τῆ 10 Ἰουνίου 1906.

Τὸ χειρόγραφον εἶχεν ἰσχυροῦς εὐθύς μετά τὴν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως ἀποπεράτωσίν του, καὶ μόλις πρότινος χρόνου ὁ φίλος καὶ ἐπιτελεστής τῆς φιλολογικῆς κληρονομίας τοῦ Όσκαρ Ουάιλντ Ροβέρτος Ρόος, κατόρθωσε νὰ καταρτίσῃ τὸ κείμενον τῆς «Τραγωδίας» ἐκ τῶν σχεδιασμάτων.

Ἴδου τίνι τρόπῳ περιγράφει ὁ κ. Ρόος τὴν τύχην τῆς «Φλωρεντινῆς Τραγωδίας»:

Τὸ δράμα τοῦτο ἐγράφη διὰ τὸν κ. Τζωρτζ Ἀλεξάνδερ, ἀλλ' ἔνεκα περιστάσεων τινῶν οὐδέποτε ἐδόθη παρ' αὐτοῦ πρὸς παράστασιν. Τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1895 ὁ Όσκαρ Ουάιλντ ἀπετάθη πρὸς με μετὰ τὴν παράκλησιν νὰ μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ λάβω ἀπαντὰ τὰ χειρόγραφα τοῦ έργου του. Μόλις εἶχε κηρυχθῆ εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως, ἐγὼ δὲ ἔφθασα εἰς τὴν οἰκίαν τὸν λεπτὰ τινὰ τῆς ὥρας πρὸ τῆς ἐλευσεως τοῦ δικαστικοῦ κλητήρος. Βεβαίως αἱ ἐπιστολαὶ καὶ τὰ χειρόγραφα τοῦ Ουάιλντ δὲν θὰ ἀπεγράφοντο, ἀλλ' ὅταν εἰσηλθὼν εἰς τὸ οἶκμά του, ἀνεκάλυφα ὅτι ἡ «Φλωρεντινὴ Τραγωδία» καὶ μαζί με αὐτὴν δύο ἄλλα χειρόγραφα ἀνεκδότων δραμάτων καὶ ἑμμετρον «Πορτραῖτο τοῦ W. H.» εἰς τὸ ὅποιον ἐργάζεται τότε ὁ Όσκαρ Ουάιλντ, μυστηριωδῶς εἶχον εξαφανισθῆ.

Κάποιος, προφανῶς, μ' ἐπέλαβε.

Ὁ κλέπτης δὲν ἐστάθη δυνατὸν ν' ἀνακαλυφθῆ καὶ δὲν ἠδυνήθημεν μέχρι τοῦδε νὰ ἴδωμεν τὰ χειρόγραφα τῆς «Φλωρεντινῆς Τραγωδίας», τὸ «Πορτραῖτο τοῦ W. H.» καὶ τὸ ἕτερον τῶν δύο δραμάτων — τὴν «Δούκισσαν τῆς Παδοῦης». Ἐκ παραδόξου συμπτώσεως τὸ χειρόγραφον τοῦ δευτέρου δράματος, — τραγωδία ἐνθυμίζουσα κάπως τὴν «Σαλώμην», — εὐρέθη ὑπὸ φίλον τινὸς τοῦ Ουάιλντ εἰς παλαιοπωλικὸν κατάστημα ἐν Λονδίνο τῆ 1897. Τὸ χειρόγραφον τοῦτο ἀπεστάλη εἰς τὸν συγγραφέα εἰς Παρίσιον, ἀλλ' οὐδεὶς πλέον ἤκουσε τι περὶ τούτου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ουάιλντ ἐν Παρίσιον τῆ 1900, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ τὸ εἶδον. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν «Δούκισσαν τῆς Παδοῦης» ἡ ἀπώλεια δὲν ἦτο τοσοῦτον αἰσθητῆ, καθόσον ἡ πεντάπρακτος αὕτη τραγωδία παρεστάθη πρὸ τινος ἐν Ἀμερικῇ καὶ ἐσώθη παρ' ἐμοὶ τὸ ἐκτύπωμα τῆς «θεατρικῆς» ἐκδόσεως.

Ἄλλ' ἐπανερχομαι εἰς τὴν «Φλωρεντινὴν Τραγωδίαν». Ἦκουσα περικρατῆς αὐτῆς ἐξ ἀναγκάσεως, ἐργάζεσθαι καλῶς τὴν ὑπόθεσιν καὶ τὸ ὕφος τῆς, ἐπὶ πολὺ

ὅμως εἶχα χάσει πᾶσαν ἐλπίδα νὰ τὴν ἐπανεύρω. Ἐσχάτως μόνον, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ουάιλντ, ἔτυχεν νὰ ἐξετάσω καὶ τακτοποιήσω πλῆθος ἐπιστολῶν καὶ ἐγγράφων, παραδοθέντων μοι παρὰ τῶν πληρεξουσίων τοῦ Ουάιλντ. Μεταξὺ τούτων εἶχον ἀπομονωμένα φύλλα πρωτογράφων σχεδιασμάτων δράματος τινος εἰς τὸ ὅποιον ἀνεγνώρισα τὴν «Φλωρεντινὴν Τραγωδίαν». Περιουλλέξας ἐπιμελῶς ὅλας τὰς περιεκτάς, κατόρθωσα νὰ συναρμολογήσω τὸ πλεῖστον μέρος τῆς «Τραγωδίας». Ἐν τούτοις δὲν κατορθώθη ν' ἀνευρεθῶσιν αἱ πρώται πέντε σελίδες καὶ μία ἀκόμη, καίτοι ἐκατοντάδες τινὲς στίχων τοῦ Ουάιλντ διεσώθησαν. Ἦδη ἡ ἐλλείπουσα πρώτη σκηνὴ ἐγράφη ἐκ νέου ἀπὸ μνήμης παρὰ τοῦ κ. Στέρτζ-Μουρ, καὶ ἡ «Φλωρεντινὴ Τραγωδία» κατορθώθη νὰ δοθῆ ἀπὸ σκηνῆς πρὸ τῶν ἀγγλων θεατῶν κατὰ πρῶτον ἐν Κίγγς Χόλ εἰς τὸ Κόβεντ-Γάρδεν, τὴν Κυριακὴν τῆς 10 Ἰουνίου 1906.

Ἐν τῇ γερμανικῇ ἐκδόσει τοῦ «De Profundis» ὁ Όσκαρ Ουάιλντ μεταξὺ τῶν κρατίστων αὐτοῦ, πλήρων χρωμάτων καὶ μουσικῆς ἔργων του, γραμμένον παρ' αὐτοῦ μετ' ἰδιάζοντος θελήτηρον, ξεχωρίζει τὴν «Σαλώμην», τὴν «Φλωρεντινὴν Τραγωδίαν» καὶ «La Sainte Courtisane». Τὸ τελευταῖον ἔργον, δρῶν πρόσοπον τοῦ ὁποῦ εἶνε ἡ Μαρία Μαγδαληνὴ, προδήλως ἀπωλέσθη ἀνεπισημασθέντα τὰ λοιπὰ ὅμως δύο, ἅτινα ὁ συγγραφεὺς μετὰ δικαιολογημένης δευδερχείας θέτει εἰς ἴσην μοίραν, ἀποτελοῦσι τὸ κορῆφωμα τῆς δραματικῆς δημιουργίας του.

Ὅπως εἰς τὴν «Σαλώμην», καὶ εἰς τὴν «Φλωρεντινὴν Τραγωδίαν» κυρία δράσις εἶνε ἡ καταστροφὴ τοῦ δράματος. Ἄν συγγραφεὺς τῆς «Τραγωδίας» ἦτο ἕνας Σούδερμαν, Μπριὲ ἢ Πίνερο, δὲν θὰ ἀπόκρινον κατὰ τὸ τέλος τῆς μονομαχίας, μεταξὺ τοῦ λυσαλέου συζύγου καὶ τοῦ κοῦφου ἑραστοῦ, νὰ βάλουν τὸν συζυγον νὰ πλήξῃ τὴν συζυγον διὰ τοῦ αἰμοβαφοῦς ἐγχειριδίου, ἢ, καλλίτερον, ν' ἀνοίξῃ σιαπῶν τὴν θύραν καὶ νὰ τὴν ἀποδιώξῃ. Εὐτυχῶς, ὁ Ουάιλντ ὑπέρβη καλλίτερος ψυχολόγος. Ὁ Σιμόνε του, ἐπανακτῶν τὴν Μπαϊνκάν του διὰ τῆς χύσεως τοῦ αἵματος, τὴν σφίγγει ἐπὶ τοῦ στήθους του, κίπταν ἐνθουσιωδῶς πρὸ τῆς καλλονῆς, τὴν ὁποῖαν, νομίζεις, τώρα τὸ πρῶτον παρατηρεῖ, ὑπὸ τὸ φέγγος τοῦ φλογεροῦ πάθους τοῦ ὑπ' αὐτοῦ φονευθέντος λατρευτοῦ.

Τοῦτο εἶνε λογικώτατον, καίτοι ὁ θεατῆς ἴσως μένει κατάπληκτος ἐκ τῆς ταχύτητος μεθ' ἧς ἐκτυλίσσεται ἡ δράσις καὶ ἐκ τῶν κατ' ἐπανάλημιν ἀνηχοῦσῶν τελειωτικῶν ἀναφωνήσεων, διὰ τῶν ὁποῖων ἀποδίδεται τὸ πρὸς τὴν δύναμιν καὶ τὴν καλλονὴν ἐγκώμιον. Ἄλλὰ

μᾶς μαθαίνουν, μᾶς μαθαίνουν τὸ λαϊμὸ νὰ σκύβουμε κάτω ἀπὸ βαρὺ φορτίο, εἰς τοῦ κόσμου τ' ἄδεια νὰ μὴ γογγύζουμε, μὲ σιωπὴ τὴς ἀδικίας τὴς προσβολῆς νὰ ὑποφέρουμε, καὶ σὺν τοῖς Ἰουδαίουσιν πὸν αἰώνια ὑπομένουν, βρισκομε στοὺς πόνους ἀνακούφισι. Θυμοῦμαι ὁμως μὰ φορὰ στὴν Πάδουα κοντὰ, ἕνας ληστής στὸ δρόμο ἤθελε τ' ἄλογο νὰ μοῦ πάρῃ μὲ τὰ ἐμπορεύματα. Λοιπὸν ἐγὼ τοῦκόψα τὸ λαυγγί. Ναί, μπορῶ νὰ ὑποφέρω τὴν ἀτίμωσι, τὴν προσβολὴ καὶ κάθε λόγο ὑβριστικὸ καὶ περιφρόνησι στὸν ἑαυτὸ μου φανερῆ, ἐκεῖνος ὁμως πὸν στὸ νοῦ του βίλη νὰ μοῦ κλέψῃ, ἔστω κάτι τι, δικό μου, κ' ἕνα πῆλινο ἀγγεῖο νάναί, πὸν ἀπ' αὐτὸ τὴ δάψα σβύνω—τὴ ψυχὴ του καὶ τὸ σῶμα διακινδυνεύει εἰς τὸ κλέψιμο αὐτό. Ἀπὸ ἀλλόκοτο πηλὸ πλασμένοι εἴμαστε οἱ ἄνθρωποι.

ΓΟΥΓΙΑΟΣ—Πρὸς τί τὰ λόγια σου αὐτά;

ΣΙΜΟΝΕ—Νὰ μάθω θέλω, ἄρχοντα, ἂν τοῦ σπαθιοῦ μου ἡ βαφὴ εἶνε καλύτερη ἢ τοῦ δικοῦ σας λεπιδιοῦ; Δὲν κάνομε μιά δοκιμὴ ἂν θέλετε; Ἡ μήπως εἶνε ἀτιμία τὸ λεπίδι σας μὲ τὸ δικό μου νὰ σταυρώσετε, στὰ χωρατὰ ἢ καὶ στ' ἀλήθεια;

ΓΟΥΓΙΑΟΣ—Δὲν ὑπάρχει πράγμα πιδ εὐχάριστο παρὰ ἀντιμέτωπος μαζί σου νὰ σταθῶ, καὶ τὸ σπαθί μου νὰ σταυρώσω ἢ στὰ χωρατὰ ἢ καὶ στ' ἀλήθεια. Δός μου τὸ δικό μου, πάρε τὸ δικό σου γλήγορα. Αὐτὴ ἡ νύχτα ἄς λύσῃ τὸ μεγάλο ζήτημα, πιδ ἀτσάλι εἶνε καλύτερα βαμμένο τοῦ ἐμπόρου ἢ τοῦ πρῆρηκα. Δὲν εἶπες ἔτσι; Τί ἀργεῖς λοιπόν;

ΣΙΜΟΝΕ—Ἀπ' ὅσες χάρες εἰς τὸ σπίτι μου εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ σκορπίσῃς, ἄρχοντα, αὐτὴ ἡ χάρις εἶνε ἡ μεγαλύτερη. Φέρε μου τὸ σπαθί μου, Μπιάνκα! Ἐξοχα! Καρέκλες καὶ τραπέζια παραμέρισέ τα. Μᾶς χρειάζεται ἐλευθέρως γιὰ τὴ μονομαχίαν κίλιος. Πάρε τὸν πυρσὸ καὶ φέξε μας, μὴν τύχη ἢ πάλι ἀπὸ τ' ἀστεῖα ἔξαφνα στὰ σοβαρὰ γυρίσῃ.

ΜΠΙΑΝΚΑ [πρὸς τὸν Γουίδο] — Σκότωσέ τον! Σκότωσέ τον!

ΣΙΜΟΝΕ—Μπιάνκα, φῶς! [Κτυποῦνται].

Μιά! Ἄ! Ἄ! Πῶς; Ἐτοῖδά! Τί τάχα;

[Τὸν πληγώνει ὁ Γουίδος]

Ἐγδάριμα καὶ τίποτε ἄλλο. Ὁ πυρσὸς ἦτον πολὺ κοντὰ στὰ μάτια μου. Ἄλλά, γυναῖκα μου, μὴν βλέπῃς ἔτσι μελαγχολικά, δὲν εἶναι τίποτε. Πληγώθηκα, μὰ ἑλαφρὰ, ἕνα κουρέλι φέρε, δέσε μου τὸ χέρι, ὄχι δυνατὰ, πιδ κάτω, ἀγαπημένη μου! Γιατί λυπάσαι; Μὴ λυπάσαι... Ὅχι, πέταξέ το, δὲν χρειάζεται! Τί τάχα καὶ ἂν τρέξῃ αἷμα! [Ἀποσπᾷ τὸν ἐπίδεσμον].

Ἀκόμη, ἀκόμη! [Ὁ Σιμόνε σπάζει τὸ ξίφος τοῦ Γουίδου] Βλέπετε, ἄρχοντα, ἀλήθεια εἶπα, τὸ λε-

πίδι μου καλύτερα ἦτον βαμμένο καὶ τὸ ἀτσάλι του πιδ στερεὸ. Ἄς δοκιμάσωμε ὁμῶς τὰ σιλιέτα.

ΜΠΙΑΝΚΑ [πρὸς τὸν Γουίδο] — Σκότωσέ τον! Σκότωσέ τον!

ΣΙΜΟΝΕ—Μπιάνκα, σβύσε τὸν πυρσὸ σου! [Ἡ Μπιάνκα σβύνει τὸν πυρσὸν] Τώρα, ἄρχοντα, μέχρι θανάτου, ὡς νὰ πέσῃ ἕνας ἀπὸ μᾶς ἢ καὶ οἱ δύο, ἢ καὶ ὅλοι μας, κ' οἱ τρεῖς μας ἴσως. [Μάχονται] Ἐτσι, κ' ἔτσι, κ' ἔτσι! Διάβολε! Μὰ τώρα σ' ἔχω εἰς τὸ χέρι μου. [Ὁ Σιμόνε καταβάλλει τὸν Γουίδο καὶ τὸν ἀνατρέπει].

ΓΟΥΓΙΑΟΣ—Ἀνόητε, μὴ σφίγγῃς τὸ λαϊμὸ μὲ τίς ταναλίες σου. Ἄλλο παιδί, τὸ ξέρεις, ὁ πατέρας μου δὲν ἔχει καὶ τοῦ κράτους ἕνας εἶμαι ὁ διάδοχος. Ὁ δόλιος ἐχθρὸς μας, ἡ Γαλλία, περιμένει τὴ στιγμή, πὸν θὰ ἐκλείψῃ τοῦ πατέρα μου τὸ γένος, γιὰ νὰ ἐπιπέσῃ ἔξαφνα στὴν πόλι μας.

ΣΙΜΟΝΕ—Σιωπὴ! Χωρὶς παιδί ἂν μείνῃ ὁ πατέρας σου, πιδ εὐτυχῆς θὰ εἶνε. Καὶ ἡ Φλωρεντία στὸ τιμόνι τῆς μοιχῆς πηδαλιούχου δὲν χρειάζεται. Μὲ τὴ ζωὴ πὸν κάνεις σὺ, μολύνεις τὰ ἱερὰ τῶν κρίνων μας.

ΓΟΥΓΙΑΟΣ—Τὰ χέρια κάτω! Κάτω τὰ καταραμένα χέρια σου, σοῦ λέγω! Ἄφησέ με!

ΣΙΜΟΝΕ—Ἄ, μπά! Μοῦ ἔπεσες στὰ χέρια τόσο εὐκόλα, πὸν ὅλες ἡ ἐλπίδες μάταιες. Σὲ μιά στιγμή ὄνειδους ἐμαξενῆδη τώρα ὅλη ἡ ζωὴ σου καὶ μὲ ὄνειδος θὰ τελειώσῃ.

ΓΟΥΓΙΑΟΣ—Πρὶν ἀποθάνω, φώναξε τὸν ἱερέα...

ΣΙΜΟΝΕ—Νὰ κάμῃ τί; Τὰ κοίματά σου ἐξομολογήσου στὸ Θεό, πὸν θὰ τὸν δῆς αὐτὴ τὴ νύχτα, καὶ ποτὲ σου πιά δὲν θὰ τὸν ξαναῖδῃς σ' Αὐτόν, πὸν εἶνε δίκαιος ἀλλὰ ἀνηλεῆς, καὶ εὐσπλαχνὸς ἀλλὰ καὶ δίκαιος... Κ' ἐγώ...

ΓΟΥΓΙΑΟΣ—Βοήθησέ με σὺ, ἀγαπητὴ μου Μπιάνκα, σὺ πολὺ καλὰ τὸ ξέρεις, πὸς κακὸ δὲν ἔκαμα κανένα.

ΣΙΜΟΝΕ—Πῶς! Ὁ θάνατος τὰ ψεύτικὰ σου χεῖλη δὲν σοῦ σφάλῃσεν ἀκόμη; Ἀπόθανε σὺν σάιλῳ, μὲ τὴ γλῶσσα κρεμασμένη! Πόθανε! Ὁ ποταμὸς τὸ σῶμα σου ἀμίλητα θὰ παραλάβῃ καὶ στὴ θάλασσα ἀγνώριστο θὰ τὸ κυλήσῃ.

ΓΟΥΓΙΑΟΣ—Δέξου, Κύριε, τὸ δύστηνό μου πνεῦμα ἐν εἰρήνῃ!

ΣΙΜΟΝΕ—Ἄμποτε! Τώρα εἶνε ἄλλου ἢ σειρά!

[Ὁ Γουίδος ἀποθνήσκει. Ὁ Σιμόνε σηκώνεται καὶ παρατήρει τὴν Μπιάνκα. Ἐκεῖνη τὸν πλησιάζει, σὺν θαμβωμένη ἀπὸ κατάπληξιν μὲ ὀρθάνοικτα τὰ χέρια].

ΜΠΙΑΝΚΑ—Γιατί νὰ μὴ μοῦ πῆς πὸς εἶσαι τόσο δυνατός;

ΣΙΜΟΝΕ—Γιατί νὰ μὴ μοῦ πῆς πὸς εἶσαι τόσο ὠραία; [Τὴν φιλεῖ εἰς τὰ χεῖλη].

ΑΥΔΑΙΑ

Ἐκ τοῦ ρωσικοῦ ὑπὸ ΑΓΑΘ. Γ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ

ΑΠΟ ΤΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΖΗΛΕΙΑΣ

Σ' ΤΟ ΚΟΙΜΗΤΗΡΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Σ' τὸ σκιερὸ κοιμητήρι
τῆς Ἀγάπης, πὸν ἡ ζήλεια
μνήματα ἔκαψε χίλια,
ἐπηγάναμε χθές.

Καὶ ἐφέραμε οἱ δύο μας
σὰ νεκρὸν, ἀπὸ πέρα,
σ' τὴ θαμβόχλωμη ἐσπέρα
νὰ θαφτῇ στῆς λιές.

Ἰσκιον πρώτης ἀγάπης!
Τότες μ' ὄφι ἄσπρον κρίνον,
τώρα μ' ὄφι κίτρινον
τρανταφύλλον, — καρδιά.

Κ' ἐπηγάναμε οἱ ἴδιοι
σὲ κηδεῖα, πὸν ἡ κάμα
κ' ὑποφίας φαρμάκια
ἀργοετοιμάσαν πειά...

Τῶν καυμῶν ἢ καμπάνες,
—παλμοὶ στήθους—χτυποῦσαν
τὰ πουλιὰ τραγουδοῦσαν
φθινοπώρου σκοπὸ...

Τὴν ἐθάψαμε. Πάμε...
Μὰ πρὶν φύγωμ' ἀκόμα
ἡ καρδιά ἀπὸ τὸ χῶμα
πικροκλαίει: «Σ' ἀγαπῶ!»

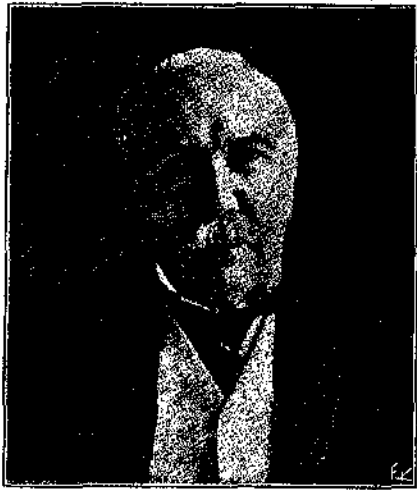
ΜΙΧΑΗΛ ΑΡΓΥΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΤΟΠΙΟΝ — Ε. ΘΩΜΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΗΕΙΟΥ

ΣΙΡ ΕΡΡΙΚΟΣ ΚΑΜΒΕΛΛ-ΒΑΝΝΕΡΜΑΝ

Ότε ο Γλάδστον απέθανε, τέσσαρα έτη είχαν ήδη παρέλθει αφ' ότου είχε παραιτηθή της πρωθυπουργίας, και ο θάνατός του συνεκίνησε τον κόσμο. Ο Κάμπελλ-Βάννερμαν, διάδοχός του εις την αρχηγίαν του φιλελευθέρου κόμματος, ήτο μέχρι της χθές πρωθυπουργός και ο θάνατός του μόνον νεκρολογικά τινα άρθρα προέκλεισε. Τοῦτο θά ήρκει να δείξη την μεταξύ των δύο ανδρών διαφοράν. Ο εις ήτο εκ των ανδρώπων εκείνων, οίτινες γεννώνται αρχηγοί· ο δεύτερος εκ των γενομένων αρχηγών κατά σύμπτωσιν.

Και πράγματι έχρηιάσθη ή συρροή ποικίλων γεγονότων όπως ο Κάμπελλ-Βάννερμαν κατ' αστήν ο πρώτος πολίτης του πρώτου έθνους της γης. Έν χώρῳ ένθα ή γέννησις έχει τοιαύτην σημασίαν, ήτο υίός άπλου Σκώττου άστού· εις τόπον όπου ή εύλογία άσκει όσον γόητρον ήσκει άλλοτε εν Αθήναις, ήτο έστερημένος των δώρων του λόγου. Όμιλει μετ' ευχερείας, άλλ' ή ρητορική του έστερείτο πιήσεως, εικόνων και έξάρσεως. Προς τούτοις είχε την κακήν συνήθειαν να γράφη τους λόγους του, δια τούτο δ' οὔτοι απαγγελλόμενοι είχαν τι το ψυχρόν. Τέλος το λεξιλόγιόν του, κάίπερ έπιμελημένον, ήτο πτωχόν, διότι είχε μεν κάμη έπιμειλεις σπουδάς εις το Όξφορντ, άλλά δεν είχε τα φιλολογικά εκείνα χαρίσματα, τα όποια άκόμη εις τους σημερινούς χρόνους της εκχυδαίσεως των κοινοβουλευτικών συζητήσεων φέρουν ένα Μόρλεϋ ή ένα Βράϋς εις την πρώτην γραμμην.

Είναι αληθές, έξ άλλου, ότι έλλείπει ευγενείας είχε, κληρονομήσας τον προς μητρός θεϊόν του Βάννερμαν, οὔτινος προσεκόλλησε το όνομα εις το πατρικόν, μεγάλα πλούτη. Ότι έλλείπει μεγά-

λης Ικανότητος είχεν ειλικρινείαν, πίστιν εις το πρόγραμμα του κόμματός του και έμμονην εις τας ιδέας του, τρία δώρα άτινα μωρώς φερόμενοι περιεφρόνησαν τινές των ήμετέρων, μη διδόντες ότι ταῦτα είναι άπαραίτητα όπως πολιτικός άνήρ κατακτήση την έμπιστοσύνην των όπαδών του. Είναι αληθές προς τούτοις ότι ο άσπιλος οικογενειακός και άτομικός του βίος ως και το ειλικρινές έξωτερικόν του, όπερ ήτο μάλλον εκείνο συνταγματάρχου της παλαιάς άγγλικής σχολής ή πολιτευτού, κατέκτων τας συμπαιδείας των πολλών. Πλήν παρ' όλα ταῦτα και οι θερμότεροί του θαυμασταί ήναγκαζόντο ν' άνομολογήσωσιν ότι ο Κάμπελλ-Βάννερμαν, ο C-B όπως κοινώς εκαλείτο, ήτο άσπληρ δευτέρου μεγέθους και άνήρ δευτέρας γραμμής.

Οὔδέν άλλως τε κατά τα τρία τέταρτα του πολιτικού σταδίου προοιωνίζε το όψιλαμπρόν του μέλλον. Έκλεγεις βουλευτής τῷ 1868 είχε μεν από του 1871 καταλάβη μίαν από τας μικράς εκείνας ύπουργικάς θέσεις ύφυπουργών και κοινοβουλευτικών γραμματέων, δι' όν ή σοφή άγγλική πολιτική μηχανή άνταμείβει τας ύπηρεσίας των άνικάνων ή καταπραίνει τας άνησυχίας των φιλοδόξων, άλλ' εις τοιαύτας δευτερευούσας θέσεις ο C-B έμεινε μέχρι του 1884. Το έτος τοῦτο ή αιφνίδιος παραιτήσις του Sir George Trevelyan τον έφερον εις το χαρτοφυλάκιον της Ιρλανδίας. Η κατάσταση τότε εν τη σμαραγδαία νήσῳ ήτο λίαν άνησυχητική. Ο αντίβασιλεύς Λόρδος Φρειδερίκος Κάβενδισ είχε πρό όλιγου δολοφονηθή, και το ιρλανδικόν κόμμα αναδιοργανωθέν υπό τον Πάρνελλ ήτο λίαν έπιφοβόν εν τη Βουλῇ των Κοινοτήτων. Έν τούτοις ο Κάμπελλ-Βάννερμαν κατώρθωσε δια της ψυχραιμίας και της εδουνειδησίας του να περικάμψη πολλούς σκοπέλους. Οι Ιρλανδοί τον είχαν έπονομάση the scottish sandbag, παραβάλλοντες αυτόν προς σάκκον έξ άμμου, εν τῷ όποίῳ έχάνοντο αι σφαιραί των. Ο δε ευφρέστερος των όπαδών του Πάρνελλ, ο Τόμ Healy έλεγεν ότι ο νέος ύπουργός είχε το δέρμα όνικέρωτος και την καρδίαν παγετώνος.

Ο Γλάδστον δεν ήδύνατο να παραγνωρίση τας σπανίας τάντας φυσιολογικάς ιδιότητας, επ' άνταμοιβή δε προσήγαγε τον C-B κατά το βραχίφων ύπουργείον του του 1886 εις το χαρτοφυλάκιον των στρατιωτικών, όπερ τῷ έπανέδωκεν, ότε τῷ 1892 επανήλθεν εις την έξουσίαν. Έπίσης κατά το 1888 ο Σαλιςβουρής τον διώρισε καίτοι αντίπαλόν του μέλος της περι της στρατιωτικής θέσεως της χώρας μεγάλης έξεταστικής επιτροπής.

Κατά την περίοδον ταύτην 1886—1895 ο

Βάννερμαν έδειξε τα συνήθη του δώρα θάρρους και φιλοπονίας. Δεν έδίστασε να καταδείξη εν τη έξεταστική επιτροπῇ τα πολλά τρωτά της άγγλικής στρατιωτικής οργανώσεως, και από του 1892—1895 επεχείρησεν εύθαρσώς να εφαρμόση τας μεταρρυθμιστικάς ιδέας του. Έν από τα κατορθώματά του είναι ότι έξεβίασε την Α. Β. Υ. τον Δούκα του Κάμπριτζ εις παραίτησιν. Η Α. Β. Υ. ήτο από τριακονταεπέννα έτών άρχιστράτηγος των βρετανικών δυνάμεων, έξ άρρενογονίας έγγονος του Γεωργίου του τρίτου, πρώτος έξάδελφος της βασιλίσσης, άνικανος μεν άλλ' εδουνειδητος στρατιώτης. Οὔδεις έτόλμα να τον θύξη. Ο Κάμπελλ-Βάννερμαν το έτόλμησεν. Έπέτυχε δε την άρωγήν της βασιλίσσης, ήτις θυσιάζουσα τους δεσμούς του αίματος εις τα έθνικά συμφέροντα, έγραψεν αυτή ή ίδια εις τον γέροντα δούκα προκαλοῦσα αυτόν εις παραιτήσιν.

Αλλά παρα την επιτυχίαν ταύτην και την εδουστοχον ως επί το πολύ διαχείρισιν των του ύπουργείου, ο C. B. έξηκολούθει να επισκιάζεται υπό των δύο λαμπρών ύπασπιστών του Μεγάλου Γέροντος, του Λόρδου Ρόζβερν δηλαδή και του Σιρ Ουίλλιαμ Χάρκουρι.

Οι άναγνώσται των «Παναθηναίων» ένθυμούνται πῶς ο Λόρδος Ρόζβερν παρητήθη από του 1896 της αρχηγίας, εις ήν τῷ 1894 είχε ανέλθει, και πῶς ο Σιρ Ουίλλιαμ, διαδεχθείς αυτόν, καίτοι το κόμμα ήτο εν τη αντιπολιτεύσει, μόνον δύο έτη ήδυνήθη να κρατήσει τας ήνιαις. Ο Ρόζβερν παρητήθη λέγον ότι δεν συνεφάνει προς το κόμμα του ως προς το Αρμενικόν ζήτημα, ο δε Σιρ Ουίλλιαμ απέχωρησε παραπονούμενος δια την άπειθαρχίαν, ήτις εκράτει εν ταις τάξεσι των φιλελευθέρων. Οι λόγοι όμως της άποτυχίας άμφοτέρων των έξόχων τούτων ανδρών ήσαν άλλοι πολύ τούτων βαθέτεροι. Από της επεκτάσεως του δικαιώματος της ψήφου το πρώην whig party είχε χάση την ήθικάν του ένότητα. Εις τους αρχαίους ούίγους, όν ο φιλελευθερισμός συνεκρινάτο προς συντηρητικιάς τάσεις, είχαν προστεθή οι αντιπρόσωποι των κατωτέρων στρωμάτων, οίτινες ένεφεροῦντο ιδεών έξισπαστικών. Έφ' όσον ή μαγνητική προσωπικότης του Γλάδστονος εκράτει το πηδάλιον, ή μεγάλη ήλικία και το άτομικόν γόητρον του αρχηγού επέβαλλε σιωπήν εις τας διχογνωμίας. Πλήν οὔδε αυτός ήδυνήθη να εκμηδενίση τας αναπτυχθείσας φυγοκέντρους ροπας, ως μαρτυρεί ή τῷ 1886 συντελεσθεΐσα άποχώρησις των κληθέντων φιλελευθέρων ένωτικῶν, όν ήγειτο πραγματικῶς ο Chamberlain και μεταξύ των όποιων περιλαμβάνοντο και αι μεγαλείτεροι των παλαιοφιλελευθέρων οικογενειών, οι Κάβενδισ, οι Ρόζβερνο (αι οικογένεια δηλαδή των Δουκῶν του Devonshire και του Westminster), οι Λανσδάουν και τόσοι άλλοι.

Έκλιπόντος του Γλάδστονος, αι διαίρεσεις μεταξύ των συντηρητικών φιλελευθέρων όν ήγειτο ο Ρόζβερν και των έξισπαστιών οὔς άντεπροσώπευεν ο Χάρκουρι, άρίθλοι πλέον, καθίστων άδύνατον την έξάσκησιν της αρχηγίας εις εκάτερον των κορυφαίων τούτων πολιτευτών, δεν ήσαν όμως άσχετά ισχυραί, εις χώραν συντηρητικήν, ως ή Αγγλία, όπως διασπάσασιν κόμμα, όπερ είχε τελείαν έκλογικήν οργανώσιν και ένδοξον κοινοβουλευτικήν ιστορίαν. Έδέησε λοιπόν να έξευρεθή ήγέτης άρχοῦντως Ικανός όπως συγκρατήσει τους φιλελευθέρους, άλλ' άρχοῦντως άχρόνους σινάμα, όπως μη ύπάρχη φόβος να θελήση να επιβληθή εις την μίαν ή την άλλην των πλευρών. Υπό τοιούτους δ' όρους άνηγορεύθη μεσοῦντος του 1898 ο Κάμπελλ Βάννερμαν ούχι άρχηγός του κόμματος, άλλ' ήγέτης της μειονοτηρίας εν τη Βουλῇ.

Τόν τίτλον τούτον εκράτησε μέχρι του 1905, έτος, καθ' ο ή μακρά έξάσκησις της αρχηγίας, ο θάνατος του Χάρκουρι και ή άλλοπρόσβαλος στάσις του Ρόζβερν, όστις οὔδέποτε ήδυνήθη να εΐλη σαφῶς τί θέλει, τον άνύψωσαν εις την πρωθυπουργίαν.

Κατά τα έπτα έτη, καθ' α ήγήθη της αντιπολιτεύσεως, ο Βάννερμαν έδειξε τα προμηθοθέντα του δώρα φιλοπονίας, ειλικρινείας και εδουσταθείας εις τας ιδέας του, άλλά πλέον οὔ. Δεν κατώρθωσε κυρίως να επιβάλη άσπληρην πειθαρχίαν εις το κόμμα, οὔ τα επιφανέστερα μέλη έξηκολούθουν διχογνωμούντα επί των σπουδαιοτέρων ζητημάτων, ως λ. χ. του Νοτιοαφρικανικού πολέμου. Τῷ 1901 το πράγμα είχε φθάση εις το άπροχώρητον. Ο Βάννερμαν υπέβαλε την παραιτήσιν και αυτή μεν άπεροφθη δημοθύμως, πλην ή όμόνοια δεν άποκατέστη. Όπως δ' άποκαταστή, έδέησε να φέρη ο Chamberlain εις το μέσον το σχέδιόν του περι επανόδου εις το προστατευτικόν σύστημα. Το σχέδιον τοῦτο έδωκεν εις τους φιλελευθέρους άρνητικόν πρόγραμμα, περίξ του όποιου ήδυνήθησαν να συνασπισθώσιν. Αι άναμνήσεις του παρελθόντος, ίδια της πρό της τελωνιακής μεταρρυθμίσεως άκριβείας της ζωής, ή άνικανότης του Βάλφουρ, όστις όπως και ο Ρόζβερν οὔδέποτε διετύκωσε σαφές πρόγραμμα δράσεως, ή γοητεία ήν άσκει ή ιδέα της έλευθερίας, ταῦτα πάντα συμπάρευσαν τον Αγγλικόν λαόν και αι εκλογαί του 1906 έφεραν εις την αρχήν την ισχυροτέραν πλειονοτηρίαν, ήτις έστάλη εις το Westminster από της μεγάλης μεταρρυθμίσεως του 1832. Την επελθούσαν εν τη Βουλῇ μετατροπήν μαρτυρεί και ο εξής πίναξ:

		Συντηρητικοί	Φιλελευθέροι
Έκλογαί	1901	369	218
"	1906	157	379

Εις δε τους 379 φιλελευθέρους δέον τις να προσ-

θέση και τους 51 αντιπροσώπους του εργατικού κόμματος.

Με τοιαύτην πλειονοψηφίαν άλλος αρχηγός θα έκαμνε θαύματα, ο Βάνερμαν κατόρθωσε να επιτύχη ικανώς μεταρρυθμίσεις, (έν αις και την μετατροπήν επί το αυστηρότερον του κανονισμού της Βουλής, ὃν αὐτός ὁ ἄγαν φιλελεύθερος ἔκρινεν ἐν τούτοις ἐπιζήμιον ὡς παρέχοντα ὑπερβολικὰς ἐλευθερίας εἰς τὸν ῥήτορα) και να συγκρατήσῃ ποιὰν τινα ὁμόνοιαν μεταξύ τῶν ὀπαδῶν του.

Ἡ πίστις του εἰς τὰς παλαιὰς φιλελευθέρους ἰδέας ἀνεράνη κατά τὴν ὑποδοχὴν ἦν ἔκαμιν εἰς τὰ μέλη τῆς διαλυθείσης ρωσικῆς Δούμας, ὁπότε ἀνέκραξεν ἡ Δούμα ἀπέθανε, ζήτω ἡ Δούμα,

και εἰς τὸν ζῆλον με τὸν ὁποῖον ἐπεδίωξε τὴν διὰ διεθνῶς συμφωνίας ἐλάττωσιν τῶν στρατιωτικῶν δαπανῶν. Ὁ ζῆλος οὗτος ἐφάνη κάπως νεανικός, ἐξέθηκε δὲ τὴν Ἀγγλικὴν διπλωματίαν εἰς ἐκ τῶν προτέρων προβλεπομένην ἀποτυχίαν. Πλὴν οἱ φιλελεύθεροι ἠρέσκοντο βλέποντες τὸν ἀρχηγὸν τῶν συμμεριζόμενον και αὐτὰς τὰς οὐτοπίας τοῦ κόμματός του. Οἱ δὲ συντηρητικοὶ σεβόμενοι τὰς οἰκογενειακὰς ἀρετὰς τοῦ ἀντιπάλου τῶν, τὰς ὁποίας ἐμαρτύρει και ἡ ἀρροσισίς του εἰς τὴν πάσχουσαν σύζυγόν του, ἥς δὲν ἔπαυσε και πρωθυπουργὸς ὢν να εἶναι ὁ νοσοκόμος, και ἐκτιμῶντες τὴν εἰς τὰς πεποιθήσεις του πίστιν τὸν ἔκλασαν, παραβλέποντες τὰ μειονεκτήματά του, ἐπίσης εὐλαρινῶς ὄσον και οἱ ὀπαδοὶ του.

A. M. ΑΝΔΡΕΑΔΗΣ

ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΕΟΡΤΗΣ — Θ. ΡΑΔΛΗ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΠΕΙΟΥ

ΠΑΠΑΣ ΕΙΔΩΛΟΛΑΤΡΗΣ*

Ἡ λειτουργία τελείωσε. Εἶχε ἀρχίσῃ μὲνα μαρτύριο και ὅταν τελείωσε, τελείωσε με μιά ἀπόφασι.

Ἡ μυρουδιά τοῦ λιβανιοῦ τὸν ἐνοχλοῦσε, τὸν πείραζε, τὸν ἔδιωχνε. Δὲν ὑπῆρχε καμιά σχέσηισ μεταξύ τῶν πιά, δὲν μπορούσαν να φιλιωθοῦνε. Και πάνω στο μάλωμα κείνο, βγήκε ἀπ' αὐτὸν ἡ ἀπόφασι.

Οἱ ψαλμοὶ δὲν τὸν ἐνόησαν πολὺ ὄσο ἡ μυρουδιά τοῦ λιβανιοῦ. Γιατί; Σὰν ἡ μυρουδιά κείνη να εὐρίσκει σ' αὐτὸν ἄλλη ἐχθρική της μυρουδιά!...

Ὁ κόσμος ἔφευγε. Κάτι γρηῃς εἶχαν μείνη ἀκόμα κάνοντας ἀτελείωτες μετάνοιες ἐμπρὸς στίς εὐνοούμενές τῶν εἰκόνας. Ἡ Ἐκκλησία ἔπαιρνε τὴν πρώτη της ἡσυχία με κάτι κρότους, πού ἀντιχοῦσαν κένθημα.

Ζαλισμένος σχεδὸν πήγε στο σπίτι του χωρὶς να ἀνταποδώσῃ πολλοὺς χαιρετισμοὺς και σεβασμοὺς γυναικῶν και γερόντων πού ἀπαντοῦσε. Και καθὼς πήγαινε, παρατήρησε ὅτι ὄχι ὅτι δὲν τοὺς ἔβλεπε, ἡ δὲν ἐπρόσεχε, ἀλλὰ δὲν ἤθελε πιά, τώρα πού θὰ ἔπαυε να εἶνε ἱερεὺς, να τοὺς μιλά με γλυκύτητα και να τοὺς χαιρετᾷ ταπεινά!

— Ὑποκριτὴ! εἶπε στὸν ἑαυτό του.

Σταμάτησε στὸν κῆπο. Ἡ μυρουδιά τῶν λουλουδιῶν τὸν κύκλωσε και με ἀπληστία τὴν ἀνέπνευσε. Και τοῦ φάνηκε να ἦταν αὐτὴ ἡ μυρουδιά σὰν ὕμνος, σὰν ψαλμὸς σὲ ἄλλον θεόν, σὲ ἄλλη θεά, στὸν θεὸν τοῦ ἔρωτος, τῆς ζωῆς! Τὸν εἶχε διώξῃ τὸ λιβάνι, ἡ μυρουδιά του, και τὸν δεχόνταν τὰ λουλουδία, ἡ μυρουδιά τῶν.

Και μιά σκέψι παιγνιδιάρη ἔπεσε στο νοῦ του.

— Τί θὰ πῆ! Μὴ λυπάσαι! Πάλι παπᾶς θὰ μείνης! Τοῦ ἔρωτος!

Με τὴ σκέψι αὐτὴ χαμογέλασε, και τὸ χαμόγελο ἦταν σὰ φῶς ξαφνικὸ σὲ σκοτεινὴ βαθειὰ νύχτα.

Ὅταν ἡ ἡμέρα, πού ἔφευγε, στεφάνωνε τὴν δύσι, ἡ λὲς και ἔδινε φίλημα ἀποχαιρετισμοῦ στη γῆ, στὰ σύννεφα, ὁ παπᾶ-Ἰερώνυμος βγήκε ἔξω.

Ἡ ἡμέρα τοῦ εἶχε φανῆ μεγάλη και οἱ ὥρες περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε ἀργοῦσαν να περάσουν. Ὁ ἥλιος πού δὲν εἶχε φανῆ ὅλη τὴν ἡμέρα, ὅταν πλησίαζε στο τέλος του, φάνηκε, ἔλαμψε. Και τὸν εἶδε με χαρὰ να χάνεται πίσω ἀπ' τὸ ἀνώμαλο, ἄγριο βουνὸ πού ὑψωνόταν ἀντικρῦ.

Τότε βγήκε.

Χωρὶς να θέλῃ, κύτταξε τὴ δύσι, τὴ λαμπρὰ δύσι, τὴν ὁποία ἕνας ἥλιος, πού δὲν εἶχε φανῆ ὅλη τὴν ἡμέρα, ἔκανε. Και ἦλθαν στο νοῦ του

ἔξαφνα τὰ λόγια ἐνὸς περαστικοῦ, ἐνὸς ξένου, τὸν ὁποῖον εἶχε φιλοξενήσῃ.

— Ἐδῶ ἡ φύσις δύσκολα δέχεται, ἡ δὲν δέχεται διόλου τὸν πένθημο θεὸ σας! Ἄλλους θεοὺς φαίνεται να ζητᾷ! Και τοὺς ζητᾷ ἀκόμα πιὸ πολὺ σὲ μιά ὠραία δύσι, ὅπου τότε μπορεῖ να κάνῃ και σένα τὸν φανατικὸ χριστιανὸ, ξαφνικά, να ἀναζητᾷς στὴν πομπὴ τῶν συννέφων, πού περνᾷ σιγά, ἐπιβλητικὰ πάνω ἀπ' τὰ βουνά, τὰ ὁποία λὲς και χαμηλώνουν στο πέρασμά της, τοὺς διωγμένους θεοὺς σου!

Εἶχε θυμώσῃ τότε πολὺ, ἀλλὰ και εἶχε φοβηθῆ. Τὰ λόγια αὐτὰ ζητοῦσαν θεοὶ να πιάσουν στο νοῦ του, για να πούν, να συζητήσουν! Μὲ δυσκολία τὰ ἔδιωξε.

Τώρα στὰ λόγια αὐτὰ αἰσθάνεται κάποια χαρὰ ὁμοια με χαρὰ ἀρνησίδθησκου, πού βλέπει στὴ νέα του θρησκεία κάτι, τὸ ὁποῖον τοῦ φαίνεται, πιὸ ἀληθινὸ, και τὸ ὁποῖο θὰ τὸν κάνῃ ὄχι μόνον να στερεώσῃ τὴ νέα του πίστι, ἀλλὰ και να διώξῃ μαυτὸ τὴ μετάνοια!

Προχώρησε σιγά για τὴ λίμνη.

Τὰ σύννεφα τὰ κόκκινα, τὰ λαμπρὰ, τὰ κτρινωπὰ ἐγίνονταν μαῦρα σὰ να ἔσβυναν τὶς λαμπάδες, πού εἶχαν ἀνάψῃ για κάποιαν ἑορτή.

Ἡ μελαγχολία ἀρχισε να πετᾷ μαζί με τὶς νυχτερίδες, πού φάνηκαν να γυρίζουν, γρηγόροι ἄγγελοι τῆς νύχτας.

Ὁ Ἰερώνυμος ἄμα εἶδε τὸ σκοτάδι να ἔρχεται, ἀφῆσε τὸν δρόμο τῆς λίμνης και στράφηκε για τὸ σπίτι τῆς Ἐλένης.

Προχωροῦσε σιγά για να πῆσῃ πιὸ πολὺ σκοτάδι ἀκόμα. Στο νοῦ του στερεὰ ἔμενε ἡ ἀπόφασι, ἀλλὰ πίσω ἀπ' αὐτὴν πλῆθος σκέψεις ἔκαναν να κινηθοῦνε, ἡ ἐκινούντο. Αὐτὸς δὲν ἄκουγε τίποτα. Ἡ σκέψι, ἡ ἡ ἀπόφασι του ἔμενε στερεὰ μπρὸς ἀπ' ὅλα!

Ὅταν πλησίασε στο σπίτι της, εἶχε πιά νυχτώσῃ. Χτύπησε, και γρηγόρα ἡ ὑπηρετρία ἐκείνη ἡ ἄσχημη ἔτρεξε και τοῦ ἀνοῖξε.

— Σὰς περιμένει! τοῦ εἶπε πίσω και πάνω ἀπ' τὸν ὄμο του καθὼς αὐτὸς προχωροῦσε μέσα στὸν κῆπο κ' αὐτὴ ἀκολουθοῦσε.

Ἀνέβηκε τὴ σκάλα και πάλι ἀντίκρινε τὰ χρωματιστὰ γυαλιά, πού τοῦ θύμιζαν τὰ γυαλιά τῆς Ἐκκλησίας.

— Ἐλα ἀπ' ἐδῶ!

Ἄκουσε τὴ φωνὴ της χωρὶς να τὴν βλέπῃ και προχώρησε πρὸς τὴν σάλα. Ἡ πόρτα ἦταν μισοκλεισμένη. Τὴν ἔσπρωξε, και αὐτὴ ἀνοῖξε με δυσκολία ἀπ' τοὺς τάπητας, πού ἦσαν κάτω.

Στὸν καναπέ ἦταν ξαπλωμένη ἐκείνη. Μιά λάμπα στο τραπέζι τῆς μέσης φώτιζε δυνατὰ.

* Τέλος. — «Παναθήναια» ἀπὸ 31 Μαρτίου.

Έκανε δυο βήματα και στάθηκε. Τὰ μάτια της τὰ μαγικά, τὸν κύτταξαν σὰ νὰ εἶχαν κείνη τὴ στιγμή σηκωθῆ ἀπὸ δνειρο λάγνο. Ὁ λαιμὸς της, πὸ πῶ ἀσπρὸς φαινόταν ἀπ' τὸ ἀνοιχτὸ καὶ μαῦρο βελονδέσιο πολκάκι της, τὸ σῶμα της καθὼς ἦταν ξαπλωμένη...

— Λοιπὸν τί ἐπαθεῖς καὶ στέκεισαι; τοῦ εἶπε κείνη.
Πῆγε κοντὰ της. Εἶδε νὰ ἔχη μιὰ ὀχρότητα στὸ πρόσωπό της πὸ τοῦ θύμισε τὴν ἡδονή. Καὶ γιὰ μιὰ στιγμή, σὰ νὰ μὴν μποροῦσε νὰ ὑποφέρει τὴν εἰκόνα της, κύτταξε ἀλλοῦ.

— Μὰ τί ἐπαθεῖς; Ἔλα, κάθησε!...

Τὴν εἶδε νὰ τὸν κυττάζει καλά, προσεχτικὰ, ἀλλὰ καὶ ἔτσι μαυτὸν τὸν τρόπο πάλι τὸν κλονίζε.

— Ἐκάθησε κοντὰ της.
— Νὰ σοῦ πῶ. Δὲν σὲ περιμένα!... Ἔλεγα ὅτι δὲν θάλθης ἀπόψε!... Εἶχα καὶ ἐπισκέψεις! Εἶχαν ἔλθῃ ἀπ' τὴ χώρα κατὰ γνωστοί μας καὶ δὲν εἶνε πολλὴ ὥρα πὸ ἔφυγαν.

Αὐτὸς σκεπτόταν βλέποντας στὴν καρδιά του μιὰ χαρὰ, γεμάτη ἡδονή, πὸ τὴν τάραιζε...
Τώρα εὐχαριστεῖται πῶ πολὺ καὶ θὰ πῆ τὴν ἡδονή, τὴν ἀγάπη, χωρὶς νὰ βρίζεται κείνο κεί, πὸ πῶ πέταξε, νὰ ῥίχνῃ φαρμάκι μέσα στὲς γλυκὲς ὄρες, στὲς θεῖες στιγμὲς, πὸ θὰ περῶσῃ! Αὐτὴ φλυαροῦσε... Ἐξαφνα τὸν ῥώτησε.

— Μὰ δὲν μιλάς καὶ σὺ;... Ὅλο ἐγώ, ἐγώ!
Καὶ ἀνάθεμα σὺ ἀν μακροῦς!... Τί ὠραία!

— Ἀκούω!...

— Μὴ τὸ λές! γιὰτί θὰ σὲ βάλω νὰ μοῦ πῆς τί ἔλεγα!

Ὁ Ἰερώνυμος χαμογελοῦσε.

— Τί σκεπτόσουν; τὸν ῥώτησε κείνη.

— Κάτι!...

— Πέ μου το!

Σὰν κουρασμένος ἀπάντησε.

— Σιγά, σιγά!

— Ὅχι! Θὰ μοῦ τὸ πῆς!... Ἐμένα;

Καὶ τὸν κύτταξε γλυκὰ μὲ κάποιον παιδιὰ-στικο χὰδι.

— Καλά!...

Τὰ μάτια του πῆγαν στὴν λάμπα, στὸ φῶς της καὶ ἔπασαν σὲ μιὰ πολυθρόνα ὅπου ἦταν ῥιχμένος ὁ μπασί της, δλόκληρη μεγάλη ἀλεπού, πὸ ἔδειχνε ἀπ' τὸ ἀνοιχτὸ στόμα της σειρὲς ἀσπρῶν δοντιῶν.

— Ἔλα!...

Ὁρθώθηκε. Ἐπρεπε νὰ σηκωθῆ λίγο, δὲν θὰ μποροῦσε ξαπλωμένος νὰ τῆς ἔλεγε αὐτό.

Δὲν ἦταν χάδια, οὔτε λόγια ἀγάπης... Ἐκείνη ἐπρόσεχε, ἦταν ἔτοιμη νὰ ἀκούσῃ.

Κύτταξε αὐτὸ τὸ λαιμὸ της, τὰ χεῖλια της πὸ προκαλοῦσαν τὸ φίλημα, καὶ ἀντίκρουσε τὰ μάτια της... Εἶχαν τὴ φλόγα κείνη πάλι τὰ μαῦρα της μάτια, τὴ φλόγα πὸ ἦταν σὰ νάταν δοσμένη σὰντὰ ἀπὸ κάποιον μάγισσα θεά, μάγισσα κακῶν λάγνων ὀνειρῶν!

Τὴ φλόγα αὐτὴ ὅταν τὴν ζητοῦσε δὲν τὴν εὗρισκε· ἀλλὰ νὰ, ξαφνικὰ παρουσιαζόταν, ἢ τὴν ἔβλεπε. Ἐνα φῶς ὁμοῖο μὲ νεράιδας φῶς, πὸ φωτισμένη ἀπ' αὐτὸ δουλεύει ἐρωτικὰ φίλτρα μέσα σὲ κατασκοπευτικὴ νύχτα...

— Ἔλα.

— Ναί! εἶπε κείνος μισοῦπνωτισμένος ἀπ' τὸ κύτταμά της.

— Λέγε!...

Ἐκανε μιὰ προσπάθεια. Σὰ νὰ μὴ ἤθελε νὰ ἀρχίσῃ ἀκόμα νὰ τὸ πῆ, ἀλλ' αὐτὴ τὸν ἔβλεπε ἔτοιμη νὰ ἀκούσῃ. Ἡ ἀπόφαση, πὸ εἶχε λάβῃ πάλι, ἦλθε καὶ τὸν κέντρισε. Ἐφερε τὸ χέρι στὸ μέτωπο, κύτταξε τὴ λάμπα, πὸ ἄφινε κάποιον ἦχον σὰ νὰ τραγουδοῦσε καὶ εἶπε.

— Θὰ σ' τὰ πῶ!... Ἀκουσε!... Ἡ θέσι μου ὡς ἱερὸς πάει πιά!... Στάσου!... Δὲν τὸ ἔμαθε κανεὶς! Ὅχι! Ἀλλὰ τί ὄφελει μαυτὸ; Ὡς ἱερὸς ἐγὼ χάθηκα! Πάτησα ὅλα τὰ ἱερὰ γιὰ τὴν ἀγάπη σου! Δὲν μετανοῶ! Ὅχι! Καὶ ἀκόμα περισσότερο γιὰ τὸ χατήρι σου θὰ πατοῦσα, θὰ σὺντριβα! Δὲν μπορῶ ὅμως πῶ νὰ ὑποφέρω, νὰ προσποιούμαι τὸν τίμιον... ἐνῶ δὲν εἶμαι!

Εἶμαι ἱερὸς καὶ ἔπρεπε νὰ κρατήσω τὴ θέσι μου! Ἄς εἶνε!... Τώρα ἐπιτέλους θέλω νὰ ἀναστηθῆ φανερά ἢ ἀγάπη, ἀπὸ χάθηκα ὁ παπᾶς! Ὅχι ὑποκρισία πιά, ὄχι! Ἐμεῖς εἴμεθα! Ἡ ἀγάπη εἶνε ἱερὰ καὶ εἶνε ντροπὴ ὅταν κρύβεται!... Ἔλα, Ἐλένη, τὸ ἀποφάσισα! Πρέπει νὰ φύγωμε! Πρέπει νὰ φύγωμε, ὅπου καὶ σὲ ὅποιο μέρος, καὶ νὰ ζήσωμε ἐνωμένοι καὶ χωρὶς ντροπῆ! ὄχι κρυμμένοι, ὄχι!

Ἐπερίμενε νὰ ἀκούσῃ φωνὲς χαρᾶς, ἀλλὰ τὴν εἶδε ψυχρὴ, ἀφωνή καὶ χωρὶς νὰ τὸν κυττάζῃ.

— Τί; Δὲν σὰρέσει; τὴν ῥώτησε.

Τὸν κύτταξε χωρὶς νὰ πῆ λέξι καὶ κούνησε μόνο τὸ κεφάλι καθὼς ἀπέσυρε τὸ βλέμμα της ἀπὸ πάνω του.

— Γιὰ πὲς μου, δὲν σὰρέσει;

— Μὰ τὸ λές! Εἶνε λόγια αὐτὰ νὰ λέγονται; Νὰ φύγωμε! Μὰ τρελάθηκες; Ἄσε τὸ ρεζίλι! Βάλε τᾶλλα!...

— Τί ἐννοεῖς;

— Ἐκείνο, πὸ δὲν μπορεῖς σὺ νὰ καταλάβῃς!... Ἐπειδὴ σὰγάπησα, πρέπει νὰ ἀφήσω τὸ σπίτι μου καὶ νὰ πάρω δρόμο! γιὰτί σοῦ βάλθηκε σένα, ὅτι πάτησες τὰ ἱερὰ καὶ ἔξω καὶ ἐγὼ τί ἄλλο!...

Ὁ Ἰερώνυμος αἰσθάνεται τὰ λόγια αὐτὰ νὰ τοῦ ἀνοίγουν ἓνα κενὸ στὸ μέρος τῆς ἀγάπης του. Ἐπέμενε ὅμως.

— Ὅχι! τοῦ εἶπε κείνη, ὄχι! Ἄν τρελάθηκες σὺ, ἐγὼ δὲν τρελάθηκα! εὐτυχῶς!...

Τοῦ φάνηκε καὶ σὰ νὰ θύμωσε. Εἶδε καὶ ἓνα μικρὸ μικρὸ κοκαίνισμα ἀπὸ μάγουλά της.

— Μιὰ στιγμή! τῆς εἶπε. Δὲ μοῦ λές ἐσὺ πῶς θάφισῃς τὸν ἄνδρα κείνον, πὸ ἔρχεται, τὸν

ἄνδρα σου δηλαδῆ, νὰ σὰγκαλιάσῃ, ἀπὸ ἀνήκεις, καθὼς ἔλεγε, σέμένα;... Θὰ τὸν ἀφήσῃς; Εἶδε ὅτι αὐτὴ ἐπαίξε μὲ τὴ χρυσὴ καδένα τοῦ λαιμοῦ της χωρὶς νὰ φαίνεται ὅτι προσέχει, κυττάζοντας ἀλλοῦ, καὶ θύμωσε.

— Σὺ, φαίνεται, δὲν αἰσθάνεσαι αὐτὰ, πὸ αἰσθάνομαι ἐγώ! Μὰ εἶνε καλλίτερη ἢ θέση σου ἀπ' τὴ δική μου; Γιὰτί δὲν ἤθελες νὰ φύγῃς καὶ μοῦ εἶπες ὅτι τρελάθηκα; Θέλεις νὰ μείνῃς νὰ ὑποκρίνεσαι ἀγάπη πὸ δὲν ἔχεις, γιὰ...
— Μπράβο! Ἀρχίσαμε καὶ βροσιές!

Ὁ Ἰερώνυμος σπρώχθηκε. Ὅχι! Μέσα σὲ κείνο τὸ σῶμα, δὲν ἔτρεχε, δὲν ὑπῆρχε ἡ ψυχὴ, πὸ νόμισε...

— Κατάρρα! εἶπε. Τί φοβερό! Νὰ πατήσω, θρησκεία, ὄρκους, ὅλα γιὰ ἄνθρωπο...

Αὐτὴ τὸν κύτταξε καλά καὶ μὲ γυρμένο στὰ κλάγια κεφάλι.

— Πέ το! τοῦ εἶπε.

— Καλά!... Ἴσαμε δῶ!

Ἀφῆσε αὐτὴ τὴ στάσι ἐκείνη. Ὁρθωσε τὸ σῶμα της καὶ γέλασε.

— Καλὸ καὶ τοῦτο!

Καὶ ἔφερε τὸ βλέμμα της ἀλλοῦ μένα γελαστὸ σαυτό. Ἐμειναν σιωπηλοί.

Ἀκούσθηκε στὴ σιωπῆ τους ὁ ἄνεμος ἔξω νὰ φυσᾷ. Ἡ λάμπα ξακολουθοῦσε τὸ τραγούδι της τὸ μονότονο.

Αὐτὸς ἤθελε νὰ φύγῃ. Κάτι τὸν ἔκανε νὰ τὸ θέλῃ αὐτὸ μὲ τὴ μανία σχεδὸν κείνη, πὸ τὸν ἔπασε νὰ πηγαίνῃ. Στενοχωρέθηκε τόσο κεί μέσα στὴν ἀτμοσφαῖρα κείνη τὴ γεμάτη μυρουδιά βιολέττας, πὸ νόμισε ὅτι καὶ τὴν ἀναπνοὴ του μὲ δυσκολία ἔπαιρνε.

Ἐφερε τὸ βλέμμα σαυτῆ καὶ τὴν εἶδε νὰ κυττάζῃ πρὸς τὸ παράθυρο. Δὲν εἶδε τὰ κάλλη της, ὁ λαιμὸς της δὲν τὸν σκανδάλιζε, οὔτε ἡ λευκὴ της ὄψη. Καὶ εὐχαριστήθηκε πὸ εἶδε νὰ μὴ τὸν κυττάζῃ καὶ ἀκόμα φοβήθηκε μὴ τὸν παρακαλέσῃ, τοῦ φερθῆ γλυκὰ.

— Θὰ πηγαίνω!...

— Ὅπως θέλεις! Ἀπήνησε αὐτὴ χωρὶς νὰ κινήθῃ.

Εὐχαριστήθηκε, ἀλλὰ καὶ λυπήθηκε.

Καὶ πάλι εἶπε χωρὶς νὰ θέλῃ.

— Ἔχω ἐργασία!...

— Στὸ καλὸ!...

Αὐτὸς αὐτὴ τὴ λέξι της τὴν δέχθηκε σὰν καλὸ κόψιμο τῶν σχέσεων των καὶ μὲ θυμωμένα μάτια, πὸ σχεδὸν τὰ βίαζε νὰ εἶναι ἔτσι, εἶπε.

— Χαῖρε!...

Λίγο κινήθηκαν τὰ χεῖλια της, μὰ λίγο, καὶ ἄφησαν:

— Χαῖρε!

Καθὼς ἔβγαινε εἶδε τὴ λύπη νὰ πέφτῃ πάνω του σὰν ὄρειο σὲ πληγωμένο μικρὸ ζῶο.

— Ὅχι! Ἐτσι ἔπρεπε! εἶπε σιγά.

Ἡ πόρτα πίσω του κλείσθηκε μὲ κρότο, πὸ τοῦ ἔκαμε ἐντύπωσι πένθιμη. Ἦταν τὸ θάψιμο τῆς ἀγάπης του!

Ὁ ἄνεμος φυσοῦσε δυνατός. Ψηλὰ λίγα ἀστέρια ἔλαμπαν σὰν ἀράχνες χουσὲς καὶ φαινόταν κατὰ νὰ ὑφαίνον. Ὁ οὐρανὸς γινόταν πάλι συννεφώδης.

Προχωροῦσε χωρὶς νὰ σκέπτεται.

Ὅταν ἔφθασε στὸ τέλος τοῦ δρόμου, ἐκεῖ πὸν ἄρχιζε καὶ ὁ ἄλλος δρόμος, πὸ ἔφερε στὴ λίμνη, στάθηκε. Ἐκείνο πὸ εἶχε αἰσθανθῆ τότε μέσα στὸ σπίτι τῆς Ἐλένης πὸ τὸν βίαζε νὰ θέλῃ νὰ φύγῃ, νὰ χωρισθῆ ἀπ' αὐτὴ, καὶ τοῦ δυνάμωνε τὴ δυσαρέσκεια του, ἐκείνο φάνηκε πάλι. Καὶ ἦταν αὐτὸ ἡ ἐπιθυμία τῆς ἡσυχίας ζωῆς, πὸ εἶχε ταραξῆ τὸ πλάσμα κείνο. Τὴν αἰσθάνθηκε εὐχαριστήμένη.

Ἦλθε ἔπειτα στὸ νοῦ του ἡ Ἐλένη.

Ὅχι! Δὲν τὴν εἶδε ὅπως τὴν ἔβλεπε ἄλλοτε, καὶ σὰν μὲ ἀπορία κύτταξε τὴν ἀγάπη του. Τί ἀγαποῦσε; Τὸ σῶμα, πὸ δταν τὸ θυμῶταν τὸν θάμπωνε τόσο, τῆς μάγισσας, δὲν τὸν θάμπωνε τώρα! Μὴ ἦταν δική της; Σὰ νὰ ἀνακάλυψε ὅτι ἦταν γρηᾷ στρίγγλα καὶ ἔπαιρνε μορφή ὠραίας κόρης!...

Καὶ ὁ παπᾶς πάλι προχώρησε γρήγορα μὲ ὀρμή. Τὰ ῥάσσα του φούσκωναν ἀπ' τὸν ἄνεμο. Οἱ ὄρκοι του. Τὰ τόσα πὸν πάτησε; Σὰ μικρὲς, μικρὲς ἐκρήξεις πετάγονταν στὴ μέση τὸ ἓνα μετὰ τὸ ἄλλο... Τώρα; Εἶνε παπᾶς; Τί θὰ κἀν; Ἐπίορκος!...

Κοντὰ σὲ κατὰ λεῦκες, πὸ ἀναστέναζαν, παραμιλοῦσαν στὸ ἀγκάλιασμα τοῦ ἀνέμου, πάλι στάθηκε.

— Μὴ δὲν ἤθελα νὰ τὸ γιατρέψω; εἶπε. Τί θάταν ἐκείνο!

Ἐννοοῦσε τὸ σχέδιο τῆς φυγῆς των καὶ ἡ ζωὴ πὸ θὰ περνοῦσαν πᾶ ἐνωμένοι.

Καὶ πάλι σκέφθηκε τὰ λόγια της καὶ μὲ τρόμο τοῦ φάνηκε νὰ ἔβλεπε κάθε μιὰ λέξι νὰ γίνεται ἓνα μικρὸ ἐρπετό, ἓνα μικρὸ μικρὸ συχαμερὸ τέρας. Καὶ τὰ ξερονόσε ἄλλο τέρας, πὸ κατοικοῦσε μέσα της! Εἶχε φανερωθῆ!

Καὶ ὁ παπᾶς στρέφοντας πρὸς τὸ σπίτι της, τὸ ὅποιο δὲν φαινόταν, εἶπε:

— Κατάρρα! Ἦταν ὁ Σατανᾶς, ὁ Σατανᾶς μεταμορφωμένος!

Ὅταν ἔφθασε στὸ σπίτι του, στάθηκε λίγο στὸ παράθυρο πρὶν τὸ κλείσῃ.

Τὰ δένδρα κουνιόνταν ἀπ' τὸν ἄνεμο, καὶ τὰ κλαδιὰ μερικῶν, κοντινῶν στὸ σπίτι, τριβόντουσαν στὸν τοῖχο.

Κάτι ἦλθε ἑλαφρὸ, ἑλαφρὸ σὰν παράκληση ψυχῶν φοβισμένων... Ἡ μυρουδιά τῶν λουλουδιῶν.

— Καὶ σεῖς!...

Και ὁ παπᾶς γρηγόριος ἔκλεισε τὸ παραθύρο καὶ βγήκε στὸν κήπο. Ἐνα τσεκούρι ἦταν στὴ ρίζα ἑνὸς δένδρου ριχμένο, καὶ μὲ ὀρμη ἀρπάζοντας τὸ ὄχιτρε καὶ ἄρχισε νὰ χτυπᾷ, νὰ συντριβῆ τὰ λουλούδια του. Καὶ δὲν τὰ σύντριβε μόνο, ἀλλὰ τὰ πατοῦσε μὲ μανία, ποὺ φαινόταν νὰ βγαίνει ἀπὸ ἕνα μεγάλο μίσος. Ἐδῶ ἔπεφταν οἱ μενεξέδες, κεὶ τὰ ζεμπούλια, οἱ φρέζιες, οἱ γαρφαλιές καὶ ἄλλα, καὶ μὴ δισμὴ ἄφριναν

Η ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ *

Ἡ ἀναβίωσις τῆς Γυμναστικῆς — Οἱ Ἕλληνες καὶ ἡ Ἀναγέννησις — Οἱ φιλανθρωπισταὶ καὶ ἡ νεωτέρα Γυμναστικὴ.

Παρήλθε μακρὰ σειρά αἰώνων, χωρὶς ἡ Γυμναστικὴ νὰ δώσῃ σημεῖα ὑπάρξεως, μόλις δὲ περὶ τὸν 10 μ. Χ. αἰῶνα ἀναφαίνεται αὕτη καὶ πάλιν ὡς διαιτητικὸν καὶ θεραπευτικὸν μέσον εἰς τὰ συγγράμματα τῶν Ἀράβων ἰατρῶν Μουχάμμεδ βὲν Ραζή (850-932 μ. Χ.), Ἀλῆ Ἀββά τοῦ ἐπονομαζομένου μάγου (950 μ. Χ.), Ἀβδαλλάχ-Ἰμπν-Σίνα (Ἀβικέννα, 980-1037 μ. Χ.) καὶ Ἀχμέτ-Ἰμπν-Ρόσσντ (Ἀβερρόη, 1126-1198 μ. Χ.) πάντες ὅμως οὗτοι ἀντέγραψαν τοὺς Ἕλληνας ἰατροὺς, καὶ μάλιστα τὸν Ἱπποκράτη καὶ τὸν Γαληνόν, ὡς καὶ αὐτοὶ οἱ ἴδιοι οἱ σχολιασταὶ αὐτῶν ὁμολογοῦσι, καὶ δὲν ἠδυνήθησαν ἐξ ἄλλου ν' ἀποφύγῃ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ συγχρόνου αὐτῶν ἀλχημιστικοῦ μυστικισμοῦ, ὅστις κατ' ἐξοχὴν συνέτεινε μετὰ τῶν θρησκευτικῶν δεισιδαιμονιῶν, ὅπως ἡ θεραπευτικὴ ἐξέλιθη ἐντελῶς τῆς ὁδοῦ, τὴν ὁποίαν οἱ ἀρχαῖοι ἰατροὶ εἶχον χαράξει δι' αὐτήν. Ἡ Μοῖρα ὅμως, ἣτις εἶχε δειχθῆ τὸσον σκληρὰ πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν φυλὴν, πάλιν εἰς αὐτὴν ἐπεφύλαξε τὸν κλῆρον τῆς ἐκ νέου ἀποκαλύψεως τοῦ ἀρχαίου φωτός καὶ τῆς μετα-

* Ἀπὸ τὸ προσεχῶς ἐκιδιδόμενον μὲ τὸν ἄνω τίτλον βιβλίον τοῦ κ. Γ. Χρυσάφη, δημοσιεύομεν ἀπόσπασμα τῆς *Εἰσαγωγῆς*, τὸ ὁποῖον εὐημεροῦσθῆ ὁ συγγραφεὺς νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὰ «Παναθηναῖα». Ἡ *Εἰσαγωγή* ἐκθέτουσα τὴν θεωρίαν καὶ τὴν ἱστορικὴν ἐξέλιξιν τῆς γυμναστικῆς, μὲ πλήρη ἀντιλήψιν καὶ βαθειὰν μελέτην αὐτῆς, φθάνει εἰς τὴν Σουηδικὴν Γυμναστικὴν, τὴν ὁποίαν καὶ ἀφορᾷ τὸ ἀπόσπασμα τοῦτο. Σ. τ. Δ.

εὐώδη σὰ νᾶταν τὸ τελευταῖο τραγούδι τῶν στὸν ἔρωτα, στὴν ἀγάπην!

Καὶ ὁ παπᾶς ἔακολουθοῦσε νὰ σπᾷ, νὰ συντριβῆ, νὰ ξεριζώνῃ τὸ ὄτι ἀγάπησε, ἐλάτρευσε....

Ἦταν αὐτὸ μὴ ἐκδύση στὸν ἔρωτα, στὸν Θεόν, ποὺ τὸν ἔσυρε καὶ ἐσκότωνε τοὺς ψάλτες του, τὰ χερουβείμ τοῦ Θεοῦ τῆς Ἡδονῆς, τῆς μανιακῆς Ἀγάπης!

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ Ν. ΒΟΥΤΥΡΑΣ

λαμπαδεύσεως αὐτοῦ εἰς τὸν κόσμον. Οἱ μετὰ τὴν πτώσιν τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἰς Ἰταλίαν καταφυγόντες Ἕλληνες σοφοί, ὑπήρξαν οἱ πρῶτοι διδάσκαλοι τῶν Ἰταλῶν εἰς τὴν κλασικὴν παιδείαν, καὶ συνετέλεσαν, ὅπως πάντες οἱ τότε σοφοὶ τῆς Δύσεως ἀνατρέξωσιν εἰς τὰς ἀληθεῖς πηγὰς τῆς ἐπιστήμης.

Ἡ ἀναβίωσις αὐτῆς τῆς κλασικῆς παιδείας ἔφερον ἐκ νέου εἰς φῶς καὶ τὸ ἕτερον τῶν μερῶν τῆς ἀρχαίας ἀγωγῆς, ἣτοι τὴν Γυμναστικὴν, καὶ τάχιστα ἀπετέλεσεν αὕτη τὸ κύριον θέμα τῆς ἐρευνῆς πλείστων σοφῶν τῆς ἐποχῆς πλείστα ἄξια λόγου, ὑπὸ ἐρευνητικῆν κυρίως ἐποψίν συγγράμματα ἐγράφησαν περὶ τῆς ἀρχαίας Γυμναστικῆς καὶ τῆς καταλλήλου ἐφαρμογῆς αὐτῆς εἰς εἰς τὸν νεότερον βίον. Ἡ τοιαύτη δὲ ἐπιμονὸς ἔρευνα καὶ τ' ἀληθῶς σπουδαῖα ἔργα τῶν Gazi, Fuchs, Faber, Mercuriali, Du Choul, Laurent, Joubert Du Chesne, Fuller, Hoffmann, Andry κ. ἄ. συνετέλεσαν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς νεωτέρας Γυμναστικῆς, τῆς ὁποίας τὰ πρῶτα θεμέλια ἐτέθησαν ὑπὸ τῶν Φιλανθρωπιστῶν κατὰ τὰ τέλη τοῦ 18^{ου} αἰῶνος εἰς τὸ ἐν Dessau τῆς Γερμανίας «Φιλανθρωπινόν» τοῦ Basedow.

Τὸ ἔργον τοῦ Ling — Ἡ ὑπεροχὴ τῆς Σουηδικῆς Γυμναστικῆς.

Ἐντελῶς διάφορον ἔργον ἄλλων παρουσιάζει ὁ Σουηδὸς P. H. Ling, ὁ θεμελιωτὴς τῆς Σουηδικῆς Γυμναστικῆς, ἡ ὁποία δικαίως κατέκτησε τὸν τίτλον τῆς ἑλλόγου καὶ ἐπιστημονικῆς Γυμναστικῆς, ἀκολουθοῦσα δὲ ἕκαστε τὰς προόδους

τῆς Βιολογίας, κερδίζει συνεχῶς ἕδαφος καὶ τείνει ν' ἀποδιώξῃ σὺν τῷ χρόνῳ πᾶσαν ἄλλην γυμναστικὴν ἐμπειρικότητα καὶ κακοτεχνίαν, πρὸς τὸ καλὸν τῆς ἀσκουμένης νεότητος καὶ ὁλοκληροῦ τῆς ἀνθρωπότητος. Τὰ στοιχεῖα, διὰ τῶν ὁποίων ὁ Ling ἐδημιούργησε τὸ γυμναστικόν του σύστημα, ἦσαν αὐτὰ ἀκριβῶς, τῶν ὁποίων ἐστεροῦντο οἱ σύγχρονοὶ του Γερμανοὶ γυμνασταί, ἣτοι βαθεῖα μελέτη τοῦ ἀνθρωπίνου ὁργανισμοῦ καὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς πληρώσεως τῶν ἀναγκῶν αὐτοῦ διὰ τῶν σωματικῶν ἀσκήσεων, ἡ ἐπιστημὴ ἔρευνα τῆς ἀρχαίας Γυμναστικῆς, καὶ ἡ τελεία κατανόησις τῶν γυμναστικῶν ἀρχῶν τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, καθὼς καὶ λεπτομερεστάτη ἀπὸ ἀνατομικῆς, φυσιολογικῆς καὶ μηχανικῆς ἀπόψεως μελέτη τῶν κινήσεων ἡ τελευταία δὲ αὕτη κυρίως παρέσχεν εἰς αὐτὸν τὰ μέσα νὰ θέσῃ εἰς συστηματικὴν καὶ ἐπιστημονικῶς συγκερατημένην ἐφαρμογὴν τὰ πορίσματα τῶν θεωρητικῶν αὐτοῦ μελετῶν καὶ γνώσεων εἰς τὸ μοναδικὸν σύγγραμμά του περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν τῆς Γυμναστικῆς (Gymnastikens Allmänna Grunder), κατώρθωσεν ὄχι μόνον νὰ συγκεντρώσῃ καὶ ἀναπτύξῃ μεθοδικῶς πάντα τὰ ἐπιστημονικὰ δεδομένα, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὀφείλει νὰ βασισθῆ ἡ σωματικὴ τοῦ ἀνθρώπου ἀγωγή, ἀλλὰ καὶ νὰ ὑποδείξῃ καὶ αὐτὰ τὰ μέσα, ἣτοι τὸ σύστημα τῶν ἀσκήσεων, διὰ τῶν ὁποίων αὕτη θὰ ἐπιτύγγανεν ἀσφαλῶς τὸν ὑψηλὸν αὐτῆς σκοπὸν τὸν τρόπον δὲ τοῦτον τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ μεθοδικῆς ἐργασίας, ὑποδεικνύει καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς καὶ διαδόχους του, ἐν τῇ μικρᾷ προσλαλιᾷ, τὴν ὁποίαν προτάσσει ὡς πρόλογον εἰς τὸ ἐν λόγῳ σύγγραμμά του, θέτων ὡς βίαιον τὸ γνωστὸν δητὸν τοῦ Γαληνοῦ, ὅτι «ὁ ἐπιστήμων γυμναστῆς διαφέρει τὸσον τοῦ ἐμπειρικοῦ, ὅσον ὁ μάγειρος τοῦ ἱατροῦ». Ἀνεκάθεν, λέγει ὁ Ling, ἄνδρες διακεκριμένοι, ἰατροὶ καὶ φιλόσοφοι παρῶτρυναν τὴν νεότητα πρὸς ἀσκήσιν ἀλλ' ἡ ἀθλητικὴ κακοτεχνία καὶ ἡ ὑπερβολὴ ἐπέφεραν τὴν κατὰπτωσιν τῆς Ἑλληνικῆς Γυμναστικῆς καὶ συνετέλεσαν, ὥστε οἱ πολῖται νὰ προτιμῶσι νὰ εἶναι θεαταὶ μᾶλλον ἢ συναγωνισταὶ εἰς τὰ διάφορα ἀγωνίσματα. Ὅμοια κατὰπτωσις ἀναμένει καὶ τὴν νεωτέραν Γυμναστικὴν, ἂν οἱ ἰατροὶ καὶ γυμνασταὶ δὲν ἐνισχύωσιν ἀδιαλείπτως αὐτὴν μὲ ἐπιστημονικὴν τροφήν, εἰλικρινῶς συνεργαζόμενοι καὶ συμπληροῦντες οἱ μὲν τὰς ἐλλείψεις τῶν

ἄλλων. Οἱ ἰατροὶ στεροῦνται παντελῶς τῆς τεχνικῆς γνώσεως τῶν ἀσκήσεων, οἱ δὲ γυμνασταὶ τῶν μέσων τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρευνῆς διὰ ν' ἀποδειχθῆ δὲ τρανῶς ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς Γυμναστικῆς, καὶ νὰ πεισθῶσιν οἱ πάντες, δὲν ἀρκεῖ τὸ ἐπιχείρημα ὅτι χιλιάδες ἀνθρώπων ἔγιναν δι' αὐτῆς εὐκίνητοι καὶ ὀμοιοί, οὔτε ὅτι καὶ ἄλλαι χιλιάδες, ἀπελπισθεῖσαι ἀπὸ τὰ ἰατρικὰ θεραπευτικὰ μέσα, ἀνέκτισαν δι' αὐτῆς τὴν ὑγείαν των, διότι οἱ ἀντιπροσφύοντες δύνανται ἀμέσως ν' ἀπαντήσωσι ὅτι πολὺ περισσότεραι χιλιάδες ἀσθενῶν ἰάθησαν μὲ μόνην τὴν χρῆσιν τῶν φαρμάκων ἀλλὰ μόνη ἡ μελέτη τοῦ ἀνθρωπίνου ὁργανισμοῦ θὰ παράσχῃ τὰ ἀληθῆ ἐπιχειρήματα, καὶ θὰ ἐλύσῃ πάντα ἀνεπτυγμένον ἀνθρώπον, καὶ συνεπῶς καὶ τὸ πολὺ πλῆθος πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς Γυμναστικῆς, καὶ θὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν σπουδαιότητα τὴν ὁποίαν ἀπέδιδεν ὁ Πλάτων, ὁ Ἱπποκράτης καὶ ὁ Γαληνός.

Ἡ μελέτη τοῦ ἀνθρωπίνου ὁργανισμοῦ ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον κεφάλαιον τοῦ ἔργου τοῦ Ling ἐν αὐτῇ θεωρεῖ τὸν ἀνθρώπον ὡς ἐν πλήρη καὶ ἀδιαίρετον σύνολον, ἐγκλείον τὴν ζωὴν καὶ εἰς τὰ ἐλάχιστα αὐτοῦ μέρη, περὶ τῶν ὁποίων πάντων πρέπει νὰ λαμβάνεται μέριμνα ἀνάλογος πρὸς τὴν ἀποστολήν, τὴν ὁποίαν ἕκαστος ἐξ αὐτῶν ἔχει εἰς τὴν ζωικὴν οἰκονομίαν ἡ ἁρμονία πάντων τούτων τῶν μερῶν ἀποτελεῖ τὴν ὑγείαν, ἡ δὲ δυσἁρμονία τὴν ἀσθένειαν ὑποδεικνύει τὴν σχέσιν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν ἐπίδρασιν τῶν ψυχικῶν καὶ τῶν διανοητικῶν πρὸς τὰς σωματικὰς δυνάμεις, καὶ τὴν ἀνάγκην ἐπομένως καθολικῆς τοῦ ἀνθρωπίνου συνόλου μορφώσεως, καὶ ὄχι μόνον διανοητικῆς διδασκαλίας, τέλος δὲ πραγματοποιεῖται περὶ τῶν ἀποτελεσμάτων τῶν κινήσεων ἐπὶ τῶν ζωϊκῶν λειτουργιῶν. Μετὰ τοῦτο εἰσέρχεται εἰς τὸ κυρίως τεχνικὸν μέρος τοῦ συστήματός του, ἣτοι εἰς τὴν διαίρεσιν τῆς Γυμναστικῆς καὶ τὴν ἀνάπτυξιν μιᾶς ἐκάστης ἐκ τῶν γενικῶν αὐτῆς κατηγοριῶν. Διαίρει τὴν Γυμναστικὴν εἰς τέσσαρας κατηγορίας τὴν παιδαγωγικὴν Γυμναστικὴν, τῆς ὁποίας σκοπὸν ὀρθεῖ αὐτὸν τὸν ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος τεθέντα, ἣτοι τὴν ὑπαγωγὴν τοῦ σώματος ὑπὸ τὴν βούλησιν (ἀλλὰ τὴν πεφωτισμένην βούλησιν, ἡ ὁποία δὲν ζητεῖ τὸ ἀδύνατον ἐν τῇ κινήσει, ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἡ σωματικὴ κατασκευὴ καὶ οἱ φυσιολογικοὶ νόμοι ἐπιτρέπουσι, διότι ἐν ἐναντίᾳ περι-

κτώσει δὲν εἶναι πλέον χρηστέ βούλησις, ἀλλ' ἀκαταλογιστία καὶ παραφροσύνη) τὴν στρατιωτικὴν, τὴν θεραπευτικὴν καὶ τὴν αἰσθητικὴν. Ὅριζει τὰ φυσιολογικὰ καὶ μηχανικὰ στοιχεῖα ἐκάστης ἀσκήσεως τῆς παιδαγωγικῆς γυμναστικῆς, καὶ τὸν τρόπον τῆς ἀξίσεως τῆς ἐντάσεως αὐτῶν περιγράφει τὰς διαφόρους εἰδικὰς κατηγορίας τῶν ἀσκήσεων (ἐξαρτήσεις, ἀναρριχήσεις, ὑπερεκτάσεις, ἰσορροπίαι, ἄλλα κτλ.), καθὼς καὶ τὰς παιδιὰς, εἰς τὴν ἠθικοποιητικὴν ἀποστολὴν τῶν ὁποίων ἀποδίδει μεγίστην σημασίαν. Ἐξετάζει τὴν δπλομαχίαν ἀπὸ παιδαγωγικῆς ἀπόψεως, καὶ θεωρεῖ αὐτὴν ὡς συμπλήρωμα τῆς παιδαγωγικῆς Γυμναστικῆς, διότι προάγει τὴν ἀνδρικὴν ψυχικὴν παρουσίαν, καὶ παρέχει τὴν ἀπόφασιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν εἰς τὴν πρέπουσαν στιγμὴν ἐμμένων δὲ πάντοτε εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ἀρμονικῆς ἀναπτύξεως τοῦ σώματος, συνιστᾷ, ὅπως καὶ ὁ Πλάτων, τὴν δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἐξάσκησιν. Ἐν τῇ θεραπευτικῇ γυμναστικῇ συγκρίνει τὰς ἐνεργητικὰς πρὸς τὰς παθητικὰς ἀσκήσεις, καὶ ἀποδεικνύει τὸ πλεονεκτικὸν τῶν δευτέρων ἐπὶ διαφόρων ἀσθενειῶν· ἐξετάζει τὴν ἐπίδρασιν τῆς κινήσεως ἐπὶ διαφόρων νοσημάτων, καὶ ἐνδιατρίβων λεπτομερέστατα εἰς τὸ ζήτημα τῆς ποσότητος καὶ τῆς ποιότητος τῆς κινήσεως, ἀνατρέχει ἀνὰ πᾶν βῆμα εἰς τὴν πείραν καὶ τὴν γνώσιν τῶν Ἀρχαίων. Ἐν δὲ τῇ αἰσθητικῇ γυμναστικῇ, τῆς ὁποίας μερικὸς σκοπὸς εἶναι ἡ σωματικὴ ἐκδήλωσις τοῦ ἐσωτερικοῦ ἀνθρώπου, διμλεῖ ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν καλαισθητικῶν τῆς Γυμναστικῆς ἀποτελεσμάτων, τῆς δι' αὐτῆς ἐνισχυομένης ἀρμονίας καὶ τοῦ στενωτέρου συνδέσμου μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος.

Ἰδιαιτέρον κεφάλαιον ἀφιερώνει εἰς τὸν Γυμναστήν, εἰς τὴν θεωρητικὴν καὶ πρακτικὴν αὐτοῦ μόρφωσιν, τὸν καλὸν καὶ ἀποτελεσματικὸν τρόπον τῆς διδασκαλίας τῆς Γυμναστικῆς, τὰ γυμναστικά ὄργανα καὶ τὴν γυμναστικὴν ὀνοματολογία, περὶ τῶν ὁποίων λεπτομερέστερον πραγματεύεται ἐν τῷ γυμναστικῷ αὐτοῦ Κανονισμῷ (Reglementeför Gymnastik Stockholm 1836). Ὑποδεικνύει τὴν ἐπιβεβλημένην ἀνάγκην τῆς ἐφαρμογῆς τῆς Γυμναστικῆς καὶ εἰς τὴν γυναικίαν ἐκπαίδευσιν, τὴν σημασίαν τῆς Γυμναστικῆς

διὰ τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νεοσυλλέκτων στρατιωτῶν καὶ τὴν ἀνάγκην τῆς εἰδικῆς γυμναστικῆς μορφώσεως τῶν ἰατρῶν ἐν τῷ Εἰδικῷ Γυμναστικῷ Ἰνστιτούτῳ, τὸ ὁποῖον συσταθὲν ὑπ' αὐτοῦ τῷ 1813, δι' ἀδιαλείπτου μεθοδικῆς καὶ ἐπιστημονικῆς ἐργασίας συνεπλήρωσε τὸ μέγα ἔργον τοῦ ἀληθῶς μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός, καὶ κατέστη ἀληθῶς μοναδικὸν ἴδρυμα, ὄχι μόνον εἰς τὸν γυμναστικὸν ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὸν τὸν ἐπιστημονικὸν κόσμον.

Ἡ Σουηδικὴ Γυμναστικὴ πρέπει νὰ χρησιμεύσῃ ὡς βάσις τῆς νεωτέρας Ἑλληνικῆς σωματικῆς ἀγωγῆς.

Ἐκ τῆς περιληπτικῆς ταύτης ἀναλύσεως τῶν δύο ἀντιπάλων μεθόδων τῆς συγχρόνου Γυμναστικῆς καὶ τῆς συγκρίσεως αὐτῶν πρὸς τὰς σοφωτάτας τῶν ἀρχαίων ὑποθήκας, καθὼς καὶ πρὸς τὰ πορίσματα τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης, ἀποδεικνύεται ἐναργέστατα ἡ ἀπὸ πάσης ἀπόψεως ὑπεροχὴ τῆς Σουηδικῆς Γυμναστικῆς μεθόδου, οὐδὲ σύγκρισιν ἐπιδεχομένης πρὸς τὴν ἐμπειρικὴν καὶ ἐπιστημονικῶς ἀνεργάτιστον Γερμανικὴν γυμναστικὴν. Ἡ Σουηδικὴ γυμναστικὴ θεμελιωθείσα ἐπὶ τῶν ἀκλονήτων καὶ αἰωνοβίων βάσεων τῆς ἀρχαίας σοφίας καὶ τῆς συγχρόνου ἐπιστήμης, συμπληρωθεῖσα δὲ καὶ τελειοποιηθεῖσα μέχρι καὶ τῶν ἐσχάτων αὐτῆς λεπτομερειῶν ἐπὶ αἰῶνα δόλοκληρον ὑπὸ ἀνδρῶν, οἱ ὁποῖοι εἰδικῶς ἐνεκυσαν καὶ ἀποκλειστικῶς ἀφιερῶθησαν εἰς αὐτήν, ἐπιβάλλεται ἰδιαίτερος εἰς ἡμᾶς τοὺς νεωτέρους Ἕλληνας πρὸς συνέχισιν τῶν Ἐθνικῶν γυμναστικῶν ἡμῶν παραδόσεων καὶ ἔλλογον συμπλήρωσιν τῆς Ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς, ἐκ τῆς ὁποίας κυρίως ἐξαρτᾶται ἡ ἠθικὴ προαγωγή, ἡ ὕλικὴ εὐημερία καὶ αὐτὸ τὸ μέλλον ὀλοκλήρου τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς. Οὐδεὶς δὲ δύναται νὰ ἐλέγξῃ ἡμᾶς δι' οἰονδήποτε λόγον, παραδεχομένους τὸ τέλειον τοῦτο γυμναστικὸν σύστημα, καθόσον ἀρκούντως ἐδειξάμεν ἤδη ὅτι τὸ νεώτερον τοῦτο βόρειον γυμναστικὸν σέλας δὲν εἶναι εἰμὴ ἀνταγεία τοῦ Ἀρχαίου γυμναστικοῦ φωτός, ἡ ὁποία ἐνισχυομένη διὰ τῆς συγχρόνου Ἐπιστήμης, θὰ φέρῃ ἡμᾶς καὶ πάλιν εἰς τὴν ὁδὸν τοῦ ἀληθοῦς, τοῦ ὠραίου καὶ τοῦ ἀγαθοῦ.

I. ΧΡΥΣΑΦΗΣ

ΠΑΡΑΘΕ—Σ. ΛΑΣΚΑΡΙΔΟΥ

ΕΚΘΕΣΙΣ ΖΑΠΗΡΙΟΥ

ΕΙΔΩΛΙΑ ΜΟΥΣΙΚΩΝ

ΧΑΪΔΝ

Ἐπέρασά μαζί του ὠκτὼ γλυκυτάτας ἡμέρας, ἡμέρας πλήρεις ἀπὸ εἰρηνοποιῶν ἐνεργητικότητων καὶ ἀπὸ γαληνιαίων ἀγαλλίασιν. Ἄνεκίνησα τὴν σποδὸν ὑπὸ τὴν ὁποίαν κοιμᾶται ψυχὴ θελατικῇ. Ἔστρεψα φύλλα χάρτου σαρμένα μὲ τόνους ὄχρους, ἤκιστα πολυαριθμούς, οἱ ὁποῖοι δὲν παρέχουν τὴν ὄψιν πλήθους, ἀλλὰ μερίδος ἐκλεκτῆς· ἐνυπάρχει ἀήρ καὶ φῶς ἀνάμεσα εἰς αὐτούς. Ἐδιάβασα πάλιν τὴν «Δημιουργίαν» καὶ τὰς «Ὁρας τοῦ Ἔτους», διέτρεξα τὰς «Συμφωνίας» καὶ τὰ «Κουαρτέτα», ὅλα αὐτὰ ἀκόπως, διότι ὅλα αὐτὰ εἶνε εὐκόλα εἰς τὰ μάτια καὶ εἰς τὰ δάκτυλα. Εἶνε κόσμος μορφῶν ἢ μᾶλλον πνευμάτων εὐκινήτων καὶ ἐλαφρῶν. Δὲν ὑπάρχουν τοιαῦτα τραχέα, ἀλλ' οὔτε καὶ πονηρά· ὑπάρ-

χουν ὀλίγα μελαγχολικά, ὡς νὰ μὴ ἐνθυμεῖτο ὁ Χαΐδν τὰς λύπας τῆς νεότητός του παρὰ μόνον διὰ νὰ τὰς συγχωρῇ.

Haydn! ὄνομα χαριτωμένον τὸ ὁποῖον προφέρει κανεὶς ἀπνευστὶ καὶ διὰ πνοῆς ἐλαφρῶς! Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἦτο πεπρωμένον νὰ τὸ δοξάσῃ, ἐγεννήθη ἀπὸ ἓνα παραγωγέα καὶ ἀπὸ μίαν ὑπηρετρίαν, εἰς τὴν αὐστριακὴν ἐκείνην γῆν εἰς τὴν ὁποίαν ἔμελλε ἐπίσης νὰ γεννηθῇ ὁ Μότσαρτ, εἰς τὴν ὁποίαν ἔμελλε νὰ ζήσῃ ὁ Μπετόβεν, εἰς τὴν χώραν αὐτὴν τὴν διττῶς παιρίδα τῆς μουσικῆς ἢ ὁποία φιλοσοφεῖ ἀκόμη ὡς ἡ Γερμανία καὶ ἤδη τραγουδεῖ ἀκόμη ὡς ἡ Ἰταλία.

Ἡ παιδικὴ ἡλικία καὶ ἡ νεότης τοῦ Χαΐδν ὑπῆρξαν χαλεπαί. Παραληφθεὶς μακρὰν τοῦ χω-

ρίου του από ένα συγγενή του ο οποίος ήτο μουσικός, γενόμενος δεκτός μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸν χορὸν τοῦ καθεδρικοῦ ναοῦ τῆς Βιέννης, παρέμεινεν δέκα ἔτη εἰς τὸν χορὸν αὐτόν, ἐργαζόμενος διὰ νὰ κερδίῃ τὰ πρὸς τὸ ζῆν καὶ ἤδη μὴ ζῶν ἢ διὰ νὰ ἐργάζεται. Ἀποπεμφθεὶς διὰ κάποιαν μαθητικὴν ἀταξίαν, προσελήφθη εἰς τὸν οἶκον ἑνὸς ἀγαθοῦ φενακοπόλου, ὁ ὁποῖος ἠγάπα τὴν μουσικὴν ἔπειτα προσελήφθη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν ἑνὸς μεγατῆρος, τοῦ πρίγκηπος Ἐστερχάζου. Παρέμεινε πλησίον του τριάκοντα ὀλόκληρα ἔτη, συνθέτων ἐν ἡσυχίᾳ ἀναρίθμητα ἀριστουργήματα διὰ τὸν κύριόν του ὁ ὁποῖος δὲν ἦτο ἀνάξιος αὐτῶν.

Ἐίχε τυχαίως νυμφευθῆ καὶ ἐγκατέλειπε σχεδὸν παρρηθὺς τὴν κόρην τοῦ εὐσπλαγγνοῦ φενακοπόλου. Παρεδίδοτο εἰς τὴν λήθην εὐαρέστως πλησίον μιᾶς ἰταλίδος αἰδοῦ, τῆς δεσποινίδος Μποζέλλι, ἢ ὁποία ἀνῆκεν ἐπίσης εἰς τὸν μουσικὸν οἶκον τοῦ πρίγκηπος.

Ἐγειρόμενος πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, μετὰ περιβολὴν ἐπιμελημένην ἐκκλησιαστικοῦ ἀρχιμουσικοῦ, μετὰ τὴν περὸν, μετὰ τὰ ἐπὶ τοῦ στέρνου τρίχαπτα, μετὰ τὸ ἀπὸ ἐκλεκτότατον ἐριούχον ἔνδυμά του καὶ μετὰ τὰ ὑποδήματα τῶν ὁποίων τὰ τακούνια ἦσαν κόκκινα, φέρων εἰς τὸν δάκτυλον δεξιῶν ὁ ὁποῖος τοῦ ἐδωρήθη ἀπὸ τὸν Φρειδερίκον Β', ὁ μικρόσωμος ἀνὴρ ὁ ὁποῖος ἦτος ὁ μέγας Χάυδν, εἰργάζετο εὐφροσύνως ἀπὸ τὸ πρῶτ' ἕως τὸ βράδυ καλύπτων μετὰ τὴν λεπτήν του γραφὴν τὰ φύλλα χάρτου τὸν ὁποῖον δὲν εὗρισκε ποτὲ ἀρκετὰ λεῖον οὔτε ἀρκετὰ λευκόν.

«Δὲν θ' ἀπεμακρύνετο ἴσως, γράφει κάποιος ὁ Στένταλ, ἀπὸ τὸ Eisenstadt, ἂν ἡ δεσποινὶς Μποζέλλι δὲν ἀπέθνησκεν αἰφνης. Ὁ Χάυδν, μετὰ τὴν ἀπώλειαν αὐτῆν, ἤρχισε νὰ αἰσθάνεται κενὸν ἐν ταῖς ἡμέραις αὐτοῦ». Διὰ νὰ πληρώσῃ αὐτὸ βέβαια, ἔκαμε δύο ταξείδια εἰς τὴν Ἀγγλίαν, καὶ μετὰ τὰ χρήματα τὰ ὁποία ἐκέρδισε πέρα ἐκεῖ εἰς τὴν ὁμίχλην, ἠγόρασε ἕνα σπιτάκι ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τῆς ἀγοῦσης εἰς τὸ Schœnbrunn, ἐν μέσῳ ἡλίου.

Ἐκεῖ ἔζησε τὰ τελευταῖα του ἔτη, ἐκεῖ ἀπέθανεν τῷ 1809, ὑπὸ τὸν ἦχον τῶν γαλλικῶν τηλεβόλων, σχεδὸν σχεδὸν ὑπὸ τὰς γαλλικὰς βόμβας, προσευχόμενος εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ Αὐτοκράτορος του καὶ καθησυχάζων τοὺς ἐντρόμους ὑπηρέτας του μετὰ τὰ ἑξῆς πλήρη κορνηλίου ὑπερη-

φανεῖας λόγια: «Πρέπει νὰ ἠξεύρετε, ὅτι ἐκεῖ πού εἶνε ὁ Χάυδν, κακὸν δὲν μπορεῖ νὰ ἐπέλθῃ».

Ἡ πατρὶς ἐδόξασε τὸ γῆρας του. Κάποτε, ἡ ἀριστοκρατία τῆς Βιέννης διαωργάνωσε πρὸ τιμῆν του, ἐν τῷ μεγάρῳ Λόβκοβιτς, μίαν ἐπέτειον τῆς «Δημιουργίας» του, ἢ ὁποία δι' αὐτὸν ὑπῆρξεν ἀληθῆς ἀποθέωσις. Ἀσθενὴς καὶ ἀνάπηρος ὁ Χάυδν, παρέστη εἰς αὐτήν. Πάντες οἱ ἐν τῇ ἀχανεῖ αἰθούσῃ ἠγγέρθησαν ὅταν αὐτὸς ἐνεφανίσθη, καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συναυλίας, ἐπειδὴ ἐφαίνετο ὅτι ἐκρύωνε, τὰ μεταξίνα ἐπώμια τὰ βαρυτιμότερα σάλια, διηγείται ὁ αὐτὸς Στένταλ, κατέλιπον παρρηθὺς τοὺς ἀβροῦς ὤμους τοὺς ὁποῖους ἐκάλυπτον καὶ ἐσωρεῦθησαν διὰ νὰ θερμάνουν τὰ σκέλη τοῦ ἀγαπημένου πρεσβύτου. Μετ' οὐ πολὺ ἀπεσύρθη ἀπὸ τὴν αἰθουσαν φερόμενος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρον του ὑπὸ θεραπόντων οἱ ὁποῖοι ἔφερον πριγκηρικὴν οἰκοστολήν, καὶ διερχόμενος ἀνὰ μέσον τῆς ἐκλεκτικῆς ἐκεῖ ὁμηγύρεως ἢ ὁποία τὸν ἀνευφήμει, μετὰ τὸ χεῖρι του τρέμον τὴν ἠδύλογησεν.

Ὅχι ὀλιγώτερον τῶν ἰσχυρῶν οἱ ταπεινοὶ τὸν ἠγάπων οἱ χωρικοὶ ἰδίως τοὺς ὁποῖους ἠγάπησε καὶ αὐτός. Συνῆθροίξε κατ' ἔτος ὄλους ὄλους ἦσαν γείτονές του παρέδτεν εἰς αὐτοὺς πλουσιοπάροχον γεῦμα καὶ τοὺς ἐφιλοδώρει οὐκ ὀλίγα ἀργυρὰ νομίσματα ἀπεκάλει δὲ τοῦτο «ἡ ἡμέρα μου μεγαλοδοξίας». Ἄλλ' ἀπὸ ὅλα τὰ δῶρα τὰ ὁποία ἔκαμεν εἰς αὐτούς, τὸ μεγαλοδοξότατον ὑπῆρξεν αἱ «Ὁραὶ τοῦ Ἔτους», τὰ μουσικὰ ταῦτα «Γεωργικά», τὰ ὁποία ἀφιέρωσεν ἀναμφίβολως εἰς τοὺς ἐν τοῖς ἀγροῖς φίλους του, εἰς ὄλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι ζοῦν ἀπὸ τὴν γῆν καὶ εἶνε ἀχώριστοι ἀπὸ αὐτήν, οἱ ὁποῖοι καλλιεργοῦν καὶ οἱ ὁποῖοι σπέρνουν, οἱ ὁποῖοι θερίζουν καὶ οἱ ὁποῖοι τρυγοῦν, καὶ τοὺς ὁποῖους ὑμῶν πρῶτος οὕτως εἰπεῖν τοὺς καθιέρωσεν. Ὁ Γκουνδ, νομίζω, ἔλεγε «Ὁ Χάυδν ἠνοιξε τὴν θυρίδα». Εἶνε ἀληθὲς τοῦτο, ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴν θυρίδα εἰσώρησεν ἢ εὐφροσύνη τῶν ἀγρῶν. Ὁ Μπάχ εἶχε περιορίσῃ τὴν γερμανικὴν μουσικὴν ἐντὸς τοῦ ἱεροῦ. Ὁ Χάυδν τὴν ἐξήγαγεν ἀπὸ ἐκεῖ. Τὴν μετέφερον ἔξω τοῦ ναοῦ, ἔξω καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς πόλεως, καὶ βλέπουσα διὰ πρῶτην φορὰν τὰ ἄνθη, τὰ θανάκια, τὰς κοιλάδας καὶ τὰ δάση, ἢ γερμανικὴ Μοῦσα ἵλαρὰ ἐμεδίασεν.

Ὁ Χάυδν ἐδημιούργησε τὴν «συμφωνίαν»

καὶ τὸ «κουαρτέτον», δύο τεχνικὰς μορφὰς αἱ ὁποῖαι εἶνε ὑπὲρ πάσας θαυμασταί, τὰς ὁποίας ὁ Μότσαρτ καὶ ὁ Μπετόβεν, ἠύρναν ἀλλὰ εἰς τὰς ὁποίας δὲν εὗρον τίποτε πρὸς διόρθωσιν. Ἡ «Ἡρωϊκὴ» ἢ «Ποιμενικὴ» καὶ αἱ ἀδελφαὶ τῶν δὲν εἶνε παρὰ εὐγενεῖς γόνιοι τῶν ἀφελῶν καὶ θελκτικωτάτων ἐκείνων προγόνων αἱ ὁποῖαι ἐκαλοῦντο «Ἡ Ἐκκληξίς», «Ροζελάνη» ἢ «Βασίλισσα τῆς Γαλλίας».

Ὅσοφ διὰ τὸ «κουαρτέτον», μόλις εἶμεθα ἀκόμη ἄξιοι νὰ τὸ κατανοήσωμεν, τόσῳ πολὺ τὸ θέατρον μᾶς ἀπορροφᾷ καὶ μᾶς κακοσυνειθίζει, τόσῳ πολὺ ἀποβαίνομεν ὀλοένα μῖμοι καὶ καμποῦνοι. Δὲν φροντίζομεν σήμερον ἢ πῶς νὰ ἐξερχώμεθα τρόπον τινὰ ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν μας. Πρέπει ἐξ ἐναντίας νὰ ἐπανέλθωμεν εἰς τὸν ἑαυτὸν μας διὰ ν' ἀγαπήσωμεν τὸ «κουαρτέτον», τὴν ἐκφανσιν ταύτην τὴν μουσικὴν, καὶ μόνον μουσικὴν, τῆς ἐνδιαθέτου ζωῆς, τῆς θεωρίας καὶ τῆς ἀπολύτου σκέψεως. Ναὶ τῆς σκέψεως τῆς ὄλης ἀπολύτου, τὴν ὁποίαν καμία ἐπέμβασις δράματος ἢ προσώπου δὲν περιορίζει, τῆς σκέψεως τῆς ξένης πρὸς πᾶν ὄρισμένον ἀντικείμενον, τῆς ἐξελιτισσομένης ἐν ὅλῃ τῇ ἀρτιότητι τοῦ εἶναι αὐτῆς καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ἐλευθερίᾳ τοῦ ἰσοῦ της. Μουσικὴ τοῦ δωματίου! ὦ! τῆς ὀραίας ἐπωνυμίας! Μουσικὴ

ἐχθρὰ τῶν ἐπιτὸς καὶ τοῦ κόσμου, φίλη τοῦ μονωτηρίου, τοῦ ἀσύλου, αὐτοῦ τοῦ δωματίου τέλος, τοῦ ὁποῖου ἢ «Μίμησις» μᾶς συμβουλεύει νὰ κλείωμεν τὴν θύραν εὐθὺς ὡς εἰσερχόμεθα εἰς αὐτό ἀριστουργήματα μεταξὺ ἀριστουργημάτων, ποῖος θὰ δυνηθῇ νὰ εἴπῃ ποτὲ ποῖους ἠθασαροὺς χάριτος σοβαρᾶς καὶ ἵλαρᾶς φρονήσεως ὁ καλοκάγαθος Χάυδν ἐνέκλεισε μέσα σας!

Πρὸ ὀλίγου καιροῦ εἰς τὸ Ὁδεῖον τῶν Παρισίων, μετὰ τὸ «Προανάκρουσμα τοῦ Τριστάν» ἔπαιξαν τοῦ Χάυδν μίαν μικρὰν συμφωνίαν, βεβαίως μίαν ἀπὸ τὰς μικροτέρας. Μερικοὶ δοκησισοφοὶ ἐχαμογελοῦσαν. Ἄλλὰ, ἐνῶ ἐξορμῶσαι φαιδρῶς ἔτρεχον αἱ γοργαὶ ἰδέαι, ἐνόμισα ὅτι ἐβλεπα εἰς μίαν ἀπὸ τὰς στρογγύλας προσωπογραφίας, αἱ ὁποῖαι περικουμοῦν τὴν αἰθουσαν, νὰ μειδιᾷ ὁ γηραιὸς μουσουργός.

«Διατί, ἐφαίνετο λέγων, διατί ἐβασανίζεσθε πρὸ ὀλίγου; Ποῦ ἔτειναν αἱ ἄγρια αὐταὶ ὀρμαὶ καὶ πόθοι οἱ ἀκόρεστοι; Πιστεύσατε ἐμένα: ἡ τέχνη δὲν εἶνε τόσῳ πολὺ δύσκολος, οὔτε ἡ ζωὴ τόσῳ σκληρὰ, οὔτε τόσῳ ἀραιὰ καὶ σπανία ἢ χαρὰ. Ὑπάρχουν ἀκόμη γεωργοὶ οἱ ὁποῖοι τραγουδοῦν παρὰ τὸν αἶλακα τοῦ ἀρότρου, θερισταὶ ἐν μέσῳ τῶν θυμωνιῶν καὶ τρυγηταὶ εἰς τὰς κλιτύας τοῦ γηλόφου.

[Μετάφρασις X. Θ. Δ.]

CAMILLE BELLAIGUE

ΤΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟΝ

ΛΟΓΟΙ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΙ

Προβλέψεις του καλοκαιριού

Ο ΜΑΘ. Πώς θα περάσουμε το καλοκαίρι;
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Όλοι οι άνθρωποι κάνουν την ίδια ερώτηση και υποθέτω πως την έκαναν προ άμνημονεύτων χρόνων. Οι άνθρωποι δεν έπαισαν ποτέ να έρωτούν. Αν μου έλεγαν να όρίσω τον άνθρωπον, θα τον άνόμαζα: ζών όρωθηματικόν.

Ο ΜΑΘ. Τουλάχιστον όταν βρίσκεται κάποιος νάπαντησῃ...
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Αυτό είναι άδιάρρογο. Τις περισσότερες φορές έρωτῷ κανέναν για να μη λάβῃ άπάντησι. Είναι άπλως ἡ εὐχαριστίας της έρωτήσεως.
 Ο ΜΑΘ. Τό λετε ειδικως για την έρωτήσι μου;
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Καί γι' αὐτή και γι' άλλες. Ἡ έρωτήσις σου είναι από εκείνες που άπευθύνει συνήθως κανένας στον έαυτό του. Καί είναι ένα σχῆμα προθύστερο. Πρώτα σκέπτεται κανένας την άπάντησι και ύστερα σχηματίζει την έρωτήσι. Καί αυτό συμβαίνει όταν ἡ άπάντησις δέν είναι πολύ εὐχάριστη. Προσπαθει τότε κανείς με την έρωτήσι να της άφαιρέσῃ κάτι από την όριστικότητά της. Οι άνθρωποι που έχουν μέσα τους ένα άποταμιένυμα εὐχαρίστων άπαντήσεων δέν έρωτούν ποτέ τον έαυτό τους.

Ο ΜΑΘ. Άπολαβυρινθώσατε την σκέψι σας, διδάσκαλε. Δανεζόμαι βλέπετε τη φράσι σας.
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Κάνετε πολύ καλά να δανεζέσθε. Έκεινος που δανεζεται έχει τό προνόμιον να πεθάνῃ χρεωστών. Καί αυτό είναι μία μεγάλη ίκανοποίησις και βέβαιον κέρδος. Τι έλέγαμε;
 Ο ΜΑΘ. Δι' αυτούς που δέν έρωτούν.
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Άκριβώς. Είδατε ποτέ κανένα εδνυχισμένον να έρωτῷ τον έαυτό του; Αν έπρόκειτο να πάτε αυτό τό καλοκαίρι στις Άλπεις, να ταξιδεύσετε εις τας Καναρίους Νήσους ἢ να κατοικήσετε καμιά βίλλα σας σ' ένα δάσος ἢ μίαν άκρογιαλιά, δέν θα έρωτούσατε πως θα περάσωμε τό καλοκαίρι. Έρωτήσατε, διότι γνωρίζατε από πριν την άπάντησι. Μίαν άπάντησι μελαγχολική. Θέλετε να την άποφύγωμε.

Ο ΜΑΘ. Όχι. Γιατί; Πρέπει να σκληραγωγῆ κανένας την ψυχή του με τας κακὰς άπαντήσεις.
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Δυστυχώς έχω τῆ δυσάρεστη πείρα, ότι ἡ ψυχή δέν σκληραγωγείται. Φθελόεται μονάχα με αὐτοῦ τοῦ είδους τῆ γυμναστική. Άλλ' ἄς είναι. Έρωτῶτε πως θα περάσωμε τό καλοκαίρι. Άς ρωτήσωμε τό παλαιό να μᾶς άποκριθῆ. Πρώτα θα έχωμε σκόνῃ, ύστερα κουνούπια, ύστερα ζέστη, ύστερα θερινά θέατρα, ύστερα...

Ο ΜΑΘ. Άπαριθμείτε τις πληγές του Φαραά. Αὐτά κατάντησαν κουνούπια.
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Πρέπει να συνειδηζόμε νάντέχωμε στις κοινοτοπίες. Όλη ἡ ζωή μας είναι γεμάτη άπ' αυτές.

Ο ΜΑΘ. Μα αὐτό είναι άπελαιστικό. Δέν μπορούμε νάνόξωμε τουλάχιστον ένα παράθυρο προς κάποια φαιδρότερη άπει.

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Δέν όφελει σε τίποτε. Όταν άποφεύγῃς τις δυσάρεστες ιδέες, ματαιοπονεί. Αὐτές πεισματόνουν. Σε παραφυλάττουν και όταν σ' εύρουν μοναχό σου, σου επιτίθενται άγριότερα.

Ο ΜΑΘ. Άλλά τί να κάμῃ τότε κανένας;
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Να συμπιλιώνεται μαζί τους. Καί να

προσπαθῆ να μεταμορφώῃ τα δυσάρεστα πράγματα σ' εὐχάριστα.

Ο ΜΑΘ. Πώς είναι δυνατόν; Άς δοκιμάσωμε με τις πληγές που αναφέρατε. Καί πρώτα-πρώτα ἡ σκόνῃ. Πῶς μπορούμε να την κάνωμε εὐχάριστη;

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Μπορούμε αξιόλογα. Προσέξετε. Τα πράγματα μέσα σ' ένα σύννεφο σκόνῃς μοιάζουν σά σε άποθέσει. Ἡ σκόνῃ είναι από τα μεγαλύτερα θέληγτρα των Άθηνών. Χωρίς αὐτήν αἱ Άθῆναι θα ἦσαν μία μονότονη πόλις. Είδες ποτέ σου άνεμοστρόβιλο; Νομίζεις πως τό ιερό χῶμα της Άττικῆς έπαναστατεῖ, πως ἡ τέφρα των προγόνων μας ξυπνᾷ και πηγαίνει να συναντησῇ τα σύννεφα. Θα έλεγε κανένας πως γίνεται μία μετανάστευσις της γῆς προς τον ούρανόν.

Ο ΜΑΘ. Αὐτά για τό αισθητικό μέρος. Είμαι σύμφωνος. Μα δέν συλλογιζέσθε τους κινδύνους, τα μικρόβια;

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Έξ εναντίας. Εσχάνατε τῆ θεωρία των «έξησθενημένων ίων», στην οποία βασίζονται αἱ μεγαλύτεραι κατακτήσεις της νέας θεραπευτικῆς. Ἡ σκόνῃ μᾶς προσφέρει έξασθενημένους ίους όλων των άσθενειών. Σιγά-σιγά έξοικειώνονται τα φαγοκύτταρά μας σε όλους αὐτούς τους ειδικούς πολέμους και στο τέλος μένομεν άρωτοι. Αν δέν συνέβαινε αὐτό, όλοι οἱ Άθηναίοι θα είχαν άποθάνει.

Ο ΜΑΘ. Έστω. Άλλά δέν συλλογιζέσθε την ένόχλησι;

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Ένόχλησις καμιά. Ἡ σκόνῃ ίσα-ίσα μᾶς δίδει την εὐκαιρία να δροσίζωμε συχνά τό πρόσωπό μας. Καί τί πλέον εὐχάριστο άπ' αὐτό; Καί μόνον ως πρόφρασις πλυσίματος ἡ σκόνῃ είναι άνεκτήμητη. Χωρίς αὐτήν όλοι οἱ Άθηναίοι θα έμεναν άπλυτοι από τό πρωί έως τό βράδυ. Καί όμως χάρις στη σκόνῃ οἱ Άθηναίοι λερόνονται όλον τον χειμώνα και καθαρίζονται τό καλοκαίρι. Αὐτή είναι που γαργαλίζει τό ένστικτον της καθαριότητος.

Ο ΜΑΘ. Όστε ἡ πρώτη πληγή κατηγορήθη. Ἡ σκόνῃ είναι θεϊον δώρον. Άς ιδούμεν τις άλλες. Τα κουνούπια π. χ.

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Δέν έχω καμιά δυσκολία. Ο Θεός μαζί με τα κουνούπια έστειλε στους ανθρώπους και την εφεύρεσι της κουνουπιέρας. Με μία κουνουπιέρα, που δέν στοιχίζει τίποτε, μεταβάλλεις την πληγή των κουνουπιών στο γλυκύτερο νανούρισμα. Έγώ πριν τρυπώσα στην κουνουπιέρα μου, άνοιγα όλα τα παράθυρα άνάβω όλα τα φῶτα και προσκαλώ όλα τα κουνούπια της γειτονιάς. Οι μικροί ψάλλται με νανουρίζουν όλην την νύκτα. Καί τόσο έννευσια σ' αὐτή την άπόλαυσι, που τον χειμώνα μου λείπει φοβερὰ. Φαντάσου ότι όταν τον Δεκέμβριο ξεπέσῃ κανένα κουνούπι στην κάμαρά μου, νομίζω πως ξαναβλέπω παλιό μου φίλο. Καί τό άφρον να πῆ τό αἵμα μου από εδνγωμοσύνη.

Ο ΜΑΘ. Έστω. Καταργῶ και αὐτή την πληγή. Άλλά ἡ ζέστη; Τι θα πῆτε για την πληγή αὐτή; Να ζῆ κανένας μέσα σ' ένα φούρνο, ώραία διασκέδασις.

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Μῆ βιάζεσαι. Όλοι οἱ ποιηταί τραγουδῆσαν τις δασερες αἴρες, τα μεσημερινά βάλσαμα τοῦ μπᾶτη, τό βραδυνό άεράκι που μᾶς χαϊδεύει σά φίλ τό μέταπο, τό κρυστάλλινα νερά που βυθίζεται κανένας για νάναγενηθῆ. «Ε! λοιπόν. Όλ' αὐτά θα είχαν καμιάν αξία χωρίς τῆ ζέστη; Έν' άεράκι ποιαν άξία θα είχε αν δέν ἦτανε ιδρωμένο τό μέταπό μας; Καί για να έλθωμε στα ύλκώτερα, ένα παγωτό θα μᾶς έδιδε ποτέ την αισθησι σβυσίματος πυρκαϊῆς και θα

μᾶς μετέφερε ποτέ στις κορυφές ενός Όλύμπου χωρίς τις φλόγες της γέννης;

Ο ΜΑΘ. Αρχίζω να περιμένα τό καύματα με άνοπομονησία. Διδάσκαλε, έκαταργήσατε όλες τις πληγές.
 Ο Κ. ΑΣΟΦ. Όχι νομίζω πως μένονν τα θερινά θέατρα.

Ο ΜΑΘ. Θα έχωμε πάλι τῆ Ζοζέττα και την Κυρία του Μαξιμ και όλα τα ξένα φρούτα της νέας έσοδειας. Αὐτό είναι άπελαιστικό.

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Καθόλου. Είναι τα δυνηότερα θεάματα. Κνιτάζετε τί γίνεται στα θερινά κλίματα, στους τροπικούς. Οι ίθαγενεις, από ένστικτον, εύρηκαν όλες τας έρεθιστικὰς ουσίας, όλα τα δριμύτερα φρούτα, και τα μετοχειρίζονται. Τα πιπέρια, τό γγγίβερι, τό χραϊνο είναι όλα προϊόντα των θερινών κλιμάτων και της προνοίας της Φύσεως. Ubi morbus ibi remedium. Οι όργανισμοί, οἱ κωθροί από την ζέστη, τα στομάχια τα κομισμένα, οἱ αδένες οἱ άτονοι, διεγείρονται, ζωογονούνται και λειτουργοῦν καλύτερα. Το ίδιο γίνεται με τα γαργαλιστικά θεάματα. Άνηρώνουν και αὐτά τον τονον της ζωῆς. Το Ίατροσυνέδριον πρέπει να επιβάλῃ εις όλους τους καλοκαιρινούς θιάσους να παίζονν έργα, όπως την Ζοζέτταν.

Ο ΜΑΘ. Υποκύντω στην πείρα σας. Καί είμαι άπολύτως παρηγορημένος.

Ο Κ. ΑΣΟΦ. Όστε που θα περάσωμε τό καλοκαίρι μας;

Ο ΜΑΘ. Εις τας Άθῆνας, διδάσκαλε, εις τας Άθῆνας.

Π. Νρ.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ψυχάρης, «Ρόδα και Μήλα», Τόμος Δ', Άθήνα, Βιβλιοπωλειό της Έστιας, 1907. Σελ. 300.

ΚΑΘΕ φοράν που εκδίδει βιβλίον ο κ. Ψυχάρης, θα είμεθα λοιπόν ύποχρεωμένοι και ἡμεῖς να φαναροῦμεν δια τό γλωσσικόν ζήτημα; Άλλά πως να γίνῃ και διαφορετικά; Κάθε βιβλίον του κ. Ψυχάρη εινε και νέα πρόκλησις. Δι' αὐτό γράφεται, δι' αὐτό τυπώνεται και δι' αὐτό μοιράζεται. Ακόμη και όταν τό έργον φαίνεται καθαρώς λογοτεχνικόν, μυθιστόρημα τάχα ἢ δράμα. Θα ἠμπορούσε κανείς νάντιτάξῃ ότι αὐτό γίνεται πάρα πολύ συχνά, ότι ο κ. Ψυχάρης έξεφευρίσσει ως τώρα δέκα τουλάχιστον δικιάδη βιβλία — από τό «Ταξίδι» έως τον σημερινόν Δ' τόμον των «Ρόδων και Μήλων», — και ότι άμα όμίλησε κανείς δια μερικά, εινε ως να όμίλησε δι' όλα, και δι' εκείνα ακόμη που θα εκδοθοῦν, (προαναγγέλλονται τουλάχιστον άλλα δέκα.) Μα την αλήθειαν, έτσι εινε. Διότι ο κ. Ψυχάρης τίποτα δέν προσθέτει εις τό «Ταξίδι» του, και, τό χειρότερον, τίποτα δέν άφαιρεί. Έξακολουθεῖ, άγκαλιωμένος σφικτὰ την πολυθρόνητον γλωσσικήν ιδέαν του, ἡ όποία καταντᾷ πλέον γλωσσική πρόκλησις και πλάνη, από τας πλέον έξειοθηρήτους, νάναμιασά τα ίδια και τα ίδια, και να προσπαθῆ με κάθε τρόπον — και όχι πάντοτε τον σοφότερον, — να πείσῃ τον κόσμον ότι μόνον αὐτός εδρίσκειται εις την αλήθειαν, και όλοι οἱ άλλοι έχουν άδικον. Το έργον του, μετά τό «Ταξίδι», εινε κυρίως έργον πολεμικῆς. Διαρκώς «άπαντᾷ» προς αντιθέτους. Καί ο άνα χείρας Δ' τόμος των «Ρόδων και Μήλων» από άπαντήσεσις αποτελείται κυρίως. Αντίθετο δὲ τοῦ κ. Ψυχάρη δέν εινε μόνον ο κ. Μιστριώτης και οἱ αδιάλλακτοι «καθαρευουσιάνοι», αλλά και αὐτοί ακόμη οἱ δημοτικισαί, όσοι είτε άπεσοκίτησαν από τον δάλεθριον ψυχαρισμόν, είτε δέν προσεχώρησαν ποτέ. Με άλλους λόγους, αν έξαιρέσῃ κανείς πέντε-δέκα ανθρώπους και τον κ. Παλαμᾶν, ύπακούοντας κατά τό μάλλον ἢ ἥττον τυφλώς εις την γλωσσπλαστικήν και την άνέκδοτον γραμματικήν του αἰρε-

τήρχον — αλλά κάποτε και αὐτούς ακόμη έρίζοντας μεταξύ των, — οἱ άλλοι εινε έχθροί και πολέμοι. Το δὲ περιέργον εκ πρώτης όψεως εινε, ότι τόσο περισσότερον αντίθετοι θεωροῦνται και τόσο λιωσοδέστερα πολεμοῦνται, όσο πλησιέστερα στεκόνται εις τον ψυχαρισμόν. Οὔτω π. χ. οἱ ύπό του κ. Ψυχάρη βαπτισθέντες «μισόγλωσσοι», οἱ όπαδοί της μικτης ἢ της ελευθέρας δημοτικῆς, — κατά τό ἡμιον ψυχαρισται, — χαρακτηρίζονται ως χειρότεροι και από τους «καθαρευουσιάνους». Έν γενει, εκτός των πέντε ἢ δέκα ανθρώπων που είπαμεν, και του κ. Παλαμᾶ, όλοι οἱ άλλοι εινε έχθροί της ιδέας. Τα βέλη του άρχηγού στρέφονται διαρκώς εναντίον των. Καί δέν είμπορεῖ παρά να θαυμάζῃ κανείς την έπιμονήν, τό πείσμα και τό θάρρος ενός ανθρώπου, ο οποίος τόσο χρόνια τώρα έξακολουθεῖ να μάχεται και να τὰ βάζῃ με δολόκληρον Έθνος, μόνος αὐτός, ἢ σχεδόν μόνος, εναντίον των πάντων!

Τό θάρρος, ναί. Άλλ' έχει άρα γε να θαυμάσῃ κανείς, εις την άπαράδειγματιστον αὐτήν ιστορίαν, τίποτε άλλο εκτός ενός θάρρους, τό όποιον καταντᾷ παθολογικόν;

Όταν εις τον ἦσυχον φιλολογικόν μας όρίζοντα ένεφανίσθη με τό «Ταξίδι» του ο κ. Ψυχάρης, ἡμεθα μεταξύ των πρώτων οἱ όποιοι ετάχθημεν παρα τό πλευρόν του. Ἡ ιδέα νάπαλλαχθώμεν σιγά-σιγά από την πληγήν της διγλωσσίας, ἢ μάλλον της άγλωσσίας, την όποιαν πριν από τον κ. Ψυχάρην, (εις τον Πρόλογον των «Παρέργων» του, νεφέλωμα και πυρήνα της μελέτης του «Τὰ Εἶδωλα») εἶχεν ἤδη ύποδείξῃ ο Ροιδης, — να εφαρμόσωμεν επιτέλους τό γλωσσικόν κήρυγμα του μεγάλου Σολωμοῦ και να κάμωμεν ώστε, με τον καιρόν, να συναντηθῇ ἡ γρηπτή προς την δμλουμένην γλώσσαν δι' άμοιβαίας συμπλησιάσεως, ἡ ιδέα αὐτή μας εδρίσκειν ένθουσιώδεις υπερμάχους. Καί τόσοσ ένθουσιώδεις, ώστε και ἡμεῖς αὐτοί άπεσεύργαμεν έξ αρχῆς κάθε υποχώρησιν και θεωρητικῶς τουλάχιστον, έκηρυκτοῦμεθα εναντίον παντός συμβιβασμοῦ. Τότε όμως ύπήρχε Ψυχάρης και όχι ακόμη ψυχαρισμός. Άλλ' όταν άργότερα προήλθε και ἡνδρώθη τό τέρας, όταν είδαμεν ότι ἡ Ιδέα, όπως την ένεσεόκωνε και την διεχειρίζετο ο κ. Ψυχάρης και οἱ όλλιοι όπαδοί του, δια της «προαγωγῆς του συστήματος εις τας έσχάτας του συνεπειάς», ἦεν άκριβώς εις την αντίθετον της προσδοκωμένης λύσιν, ότι ἡ γλωσσική άποκατάστασις έπεβραδύνετο, έδυσχεραίνετο και σχεδόν καθίστατο αδύνατος δια του ψυχαρισμοῦ, — μολοντι, και ως σημειωθῆ καλά, προ αὐτοῦ εἶχεν ἤδη αρχίσει, — άνεγνωρίσαμεν την υπερβολήν και την πλάνην μας, διετυπώσαμεν τας αντιρρήσεις μας κ' έτροπήμεν μίαν μέσην όδόν, ἡ όποία μᾶς φαίνεται και ἡ μόνη όδός της σωτηρίας.

Είμεθα εὐτυχεῖς, — τό είπαμεν και τό επαναλαμβάνομεν, — διότι εις την όδόν αὐτήν βλέπομεν σημερον τους περισσότερους εκ των πρώτων φανατικῶν ψυχαριστῶν. Όλίγοι ακόμη έπιμένουν εις την άλλην. Όμοιογούμεν δε ότι οἱ άνθρωποι αὐτοί, — όσοι τουλάχιστον έξ αὐτῶν εινε άνθρωποι, — άποτελοῦν δι' ἡμᾶς φαινόμενον δυσεξήγητον. Άποροῦμεν δηλαδή πως ἡ αντίστασις, ἡ έχθρότης, ἡ παντοχόθεν εκδηλουμένη απέχθεια του Έθνους προς την λεγομένην «μολλαρχήν» γλώσσαν, δέν έχρησίμεισε και εις αὐτούς, όπως έχρησίμεισεν εις ἡμᾶς, ως φάρος φωτίζων τον σκοπελον. Ο κ. Ψυχάρης δέν ζῆ επιτέλους εις την Έλλάδα; οὔτε ο κ. Παλλης, οὔτε ο κ. Εφραλιώτης. Άλλά πως οἱ ζῶντες εδῶ, μεταξύ μας, δέν άντελήφθησαν τί συμβαίνει άκριβώς τριγύρω των, και δέν έπεισώθησαν ότι δια μίαν άρδην ανατροπήν, ως ἡ πρόσ στιγμῆν δνειροποληθεῖσα, εινε πλέον άργά, αδιστακτως και άμετακλή-

τως άργά; Δέν τήν θέλει τό Έθνος, δέν είνε δυνατόν πλέον νά τήν θέλη, και δέν θά τήν θελήση ποτέ. Αυτό βροντοφωνεί σημερον ή γενική έχθρότης, ή άμειλικτος και άναντιρροτος, εναντίον των ψυχαριστών. Και ή έχθρότης αυτή άποτελεί γεγονός, άποτελεί παράγοντα, τον όποιον πρέπει νά είνε κανείς τυφλός ή τρελλός διά νά μή λάβη ύπ' όψει του είνε τήν κατάστρωσιν και τήν λύσιν του γλωσσικού μας προβλήματος. Μήν άεροβατήτε! Όσον δέν θέλει μαζί σας και τό Έθνος, δέν κάνετε τίποτε. Και άν τά πράγματα, τά ιστορικά και τά ψυχολογικά τής φυλής, άποδεικνύουν ότι είνε άδύνατον νά τό θελήση είνε τον αιώνα, ίδου ή τρέλλα και ίδου ή ματαιοπονία!

Δέν θέλομεν νά υποθέση κανείς ότι έντροπέμεθα διατι μίαν φοράν ύπηρεζαμεν και ήμεις ψυχαριστάι. Άπεναντίας καυώμεθα διά τοϋτο. Ήτο από τό όνειρο τής νεότητός μας και ήτο ώραιον όνειρον! Κάθε ελληκρής όφείλει νά τ' όμολόγηση: Νάποτινάξωμεν τό βαρύ και καταθλιπτικόν φορτίον τής αρχαιότητας, — νάποχωρισθώμεν άμειλικτως τον Έλληνισμόν, είνε ό,τι είνε πλέον νεκρός τύπος, και νά έναγκαλισθώμεν με άγάπην τήν Ρωμιοσύνην, ή όποία κατά βάθος είνε αυτή ή ούσία του Έλληνισμού, — νά κόψωμεν όλας τās αλύσεις που μας συνδέουν με τό πτώμα του Παρελθόντος και μάς έμποδίζουν νά προχωρήσωμεν, όπως προχωρούν τώρα οι Βούλγαροι, π. χ. — νά πλάσωμεν πρώτα πρώτα μίαν νέαν γλώσσαν, καλλιεργούντες αυτήν ποϋ πράγματι έχουμε χωρίς νά τό ήξεύρωμεν, — νάντικαταστήσωμεν όλους τους όρους τής γλώσσας και τής ζωής, ως και αυτά άκόμη τά όνόματα των μηνών, και νά λέγωμεν Σπορην τον Νοέμβριον και Άϊ-Δημητρίτην τον Οκτώβριον, — νάναστήθωμεν ως νέος λαός και νά δημιουργήσωμεν εκ τής αρχαϊζούσης αυτής βαρβαρότητος, επάνω εις στερεόν θεμέλιον, ένα νέον, ρωμαϊκόν πολιτισμόν, άναδεικνύόμενοι μεγάλοι κατά πάντα και ως Έθνος και ως Κράτος, — ίδου τί άνευρεθώμεν μίαν στιγμήν... Και ήθέλαμεν, ως είπαμεν, νάρχισώμεν από τήν αρχήν: από τήν γλώσσαν και από τήν φιλολογίαν, χρησιμοποιούντες τό άρχαιον αλλά πολύτιμον υλικόν που ύπάρχει, και άνασύροντες εις τήν επιφανείαν τήν μεγάλην αλλά περιφρονημένην τώρα, τήν λαοθάουσαν και θαμμένην έθνικήν ζωήν...

Ίδου διατι — τό εκηρούξωμεν άνέκαθεν και τό λέγομεν άκόμη, — ό ψυχαρισμός θεωρητικώς έχει μεγα δικαιον. Αλλά και ίδου διατι, άκριβώς, εις τήν πράξιν καθίσταται άδύνατος. Ζητεί τό καλλίτερον, και προσκρούει εις τό Μοιραϊόν...

Θά σάς είπουν: Η αλήθεια μίαν ήμέραν θά νικήση. — Αλλά άν και τό ότι είνε πλέον άργά, είναι και αυτό μία πικρά και μεγάλη αλήθεια;

Και δυστυχώς, δέν επιτρέπεται άμβιβολία. Είνε άργά. Αν έφωτισόντο οι εκλεκτοι του Έθνους πρό διακοσίαν ή πρό εκατόν έτών, ίσως — και τοϋτο με μεγάλον διαταγμόν, — θά ήτο καιρός. Σήμερον όμως, προπάντων μετά τήν ίδρυσιν και τήν εκατονταετή σχεδόν λειτουργίαν ενός Κράτους, τό όποιον τυπικώς μόνον είνε έξάρτητον από τό αιωνόβιον Οίκομενικόν Πατριαρχείον, ή όνειροποληθείσα επανάστασις καταντῶ ούτοπία. Απόδειξις ή έχθρότης, περι τής όποίας έλέγαμεν εις τήν αρχήν, και ή όποία, διά τον προσεκτικόν παρατηρητήν, άποτελεί φαινόμενον άπειρώς σπουδαιότερον και πολυπλοκώτερον από τήν συνήθη κ' εύκολόνεκτον αντίδρασιν των συντηρητικόν στοιχείων κατά πάσης νέας ιδέας. Όχι, δέν είνε απλή αντίδρασις. Είνε άπεγνωσμένος αγών υπάξεως, αυτοσυντηρησίας. Τό Έθνος δολόκληρον διαισθάνεται, ως έξ ένστικτου ότι, άν επικρατήση ό ψυχαρισμός, αυτό καταστρέφεται. Και άμύναται με όλας του δυνάμεις. Ότι δε θά κατεστρέ-

φεται, ή τοϋλάχιστον θά εξημιούτο σημαντικώς, άν προήγето ή ψυχαρική ιδέα, είνε πλέον ή βέβαιον. Και ίδου διατι:

Μερικοί άνθρωποι άνερωπόλησαν νάναστήσουν τήν φυλήν αυτήν εις Κράτος μεγα και θαυμασίον. Αλλά άν ή φυλή δέν έχη πλέον έντός τής τά στοιχία τόσων μεγάλης ζωής, άκμής και προόδου; Αν δέν είνε πλέον επιδεκτική ενός νέου πολιτισμού, ρωμαλέου, κατακτητικού, άπορροφητικού, ύπερόχου ως ό άρχαίος;... Και, καθώς φαίνεται, δέν είνε. Διότι άν ήτο, τήν ιδέαν των πρώτων όνειροπόλων θά ένεσταρνίζετο άν όχι ή πλειονοψηφία του Έθνους, τοϋλάχιστον μία μειονοψηφία ισχυρά και σεβαστή. Και κάτι άλλο άκόμη σπουδαιότερον: Αν τό Έθνος αυτό ήτο προσωρισμένον διά μεγαλοργόν ζωήν, δέν θά έπερίμενε βέβαια ως άπόστολον τον κ. Ψυχάρην, εμφανιζόμενον πρό είκοσι μόλις έτών. Αλλά θά ήκουε τους προφήτας και τους άποστόλους, οι όποιοι ένεφανίσθησαν πολύ ένωριότερα, με τήν αυτήν περιτον ιδέαν, κατά τό σκοτεινόν παρελθόν. Όλους αυτούς τους περιεφρόνησε, και τους έμνηκτρησε και τους έγκατέλειπεν. Ήτο άργά και τότε άκόμη! Όμοίως και τώρα, τον κ. Ψυχάρην και τους ψυχαριστάς τό Έθνος χαρακτηρίζει με ένα στόμα ως έχθρους του και προδοτάς. — Αρα δέν θέλει, και άρα δέν είνε. Ο Έλληνισμός — τύπος πλέον και ειδαλωλατρεία — έχει διαποτίσει άνάγιστος τον όργανισμόν του, μέχρι των βαθυτέρων του ίνών. Έχει μέσα εις τό αίμα του πτωμαϊνήν. Ζη, αλλά μόλις. Και ζή όσον τῷ χρειάζεται, διά νά μή θέλη νάποθάνη.

Και οϋτε πρέπει νάποθάνη! Άλλοίμονον άν κατεδικάζαμεν εις θάνατον όλους όσοι δέν είνε προσωρισμένοι νά μεγαλοργήσουν! Και οι μικροί επίσης έχουν δικαίωμα εις τήν ζωήν, και αυτοι επίσης είνε ποτε νά ζήσουν εύτυχισμένοι. Ε, ό ψυχαρισμός δέν συντελεί διόλου εις αυτήν τήν εύτυχίαν. Άπεναντίας προσενεί κακόν εις τον όργανισμόν τον ποτισμένον βαθέως και άνιάτως από Έλληνισμόν, και τέτοιον, ώστε άν χαλαρωθή ή εναντίον του άμυνα κ' έξαπλασθή τό κακόν άκόμη, ό όργανισμός τελειώνει... Δέν πειράζει, λέγουν οι μεγαλοιδεοται του κ. Ψυχάρη: έχομεν καιρόν μετά εκατόν, μετά διακόσια, μετά πεντακόσια έτη, — τι είνε οι αιώνες εις τήν ζωήν των Έθνών; — θά νικήσωμεν τότε τό Έθνος θά έχη γλώσσαν, γραμματικήν και φιλολογίαν, και τότε πάνοπλον θά χωρήση προς τήν μεγάλην ζωήν, προς τήν προδον.

Ναι! άλλ' όταν λέγωμεν ότι είνε πλέον άργά, έννοούμεν άκριβώς ότι δέν έχομεν καιρόν... Κανείς δέν έχει τήν καλήν διάθεσιν νά μάς περιμένη έως νά έξυπνήσωμεν... Ο ψυχαρισμός έννοεί νά γράφωμεν σημερον εις μίαν γλώσσαν, ή όποία κανείς δέν έννοεί, ή κανείς δέν θέλει νά έννοήση. Η πνευματική κίνησις θά περιορίζετο μεταξύ πέντε — δεκα μεμημένων. Και άφότιστον, άγλωσσον, άφιλοσόφητον, άνίδεον, άκατάρτιστον, γυμνόν παντός ό,τι δίδει τό πνεύμα, — και τό πνεύμα δίδει και πλούτον, και στόλον, και στρατόν... — τό δυστυχές αυτό Έθνος θά ήλαττούτο όλονέν, όπως άπεναντίας μεγαλώνει τώρα ή Βουλγαρία. Και θά κατεκτάτο και πάλιν ως Κράτος, και θά ύπεδουλόνητο, διά νάρχιση και πάλιν κατά τήν παλαιάν του συνήθειαν, νά όνειρευεται μίαν άνάστασιν. "Α, κανείς δέν περιμένει!...

Ας μή ζητούμεν τά μεγάλα, όταν είνε άκατόρθωτα. Νά έξασφαλίσωμεν, νά διατηρήσωμεν τό Έθνος αυτό εις τήν μικροίαν του ζωήν, τήν πανταχόθεν άπειλούμένην, και νά του τήν καταστήσωμεν όσο τό δυνατόν εύχεστεράν, τιμωτέραν, λογικωτέραν, ίδού, εις τους δυσκόλους αυτούς καιρούς, ποίον πρέπει νά είνε τό τολμηρόν όνειρόν μας. Και άν τό επιδιώξωμεν αυτό,

τότε — αλλά μόνον τότε, — οι άπόγονοί μας είνε ποτε νά συλλάβουν και κανένα τολμηρότερον...

Οι δημοτικιστάι, οι χωρισμένοι από τον ψυχαρισμόν, μάς φαίνεται ότι είνε οι μόνου που καλλιεργούν τό όνειρον αυτό και συντελούν εις μίαν βελτίωσιν. Τό έργον των όμως, τό άληθινά προοδευτικόν, τό παρεμποδίζουν, με τήν λυσσώδη αντίδρασιν που γεννούν, οι ψυχαριστάι. Δι' αυτό ό ψυχαρισμός πρέπει νά κτηνηθή και νά λείψη. Είνε κάτι έξω από τήν πραγματικότητα, από τήν ζωήν, και — ως τό είπωμεν και ήμεις μαζί του, — από τήν αλήθειαν. Άπεναντίας ή «μση γλώσσα» των συμβασιτικών, τήν όποιαν τόσον πολεμεί έν όνόματι τής γραμματικής ό κ. Ψυχάρης, αυτή σημερον είνε ή μόνη Ίδεια ή συμφωνούσα με τά πράγματα. Και αυτή επικρατεί όλονέν και θά επικρατήση τόσον γρηγορώτερα, όσον γρηγορώτερα άπομονωθούν και κατασταθούν ακίνδυνοι οι ψυχαριστάι. Αϋτήν τήν γλώσσαν τό Έθνος όλον τήν θέλει, ή τοϋλάχιστον θά τήν θελήση. Διότι έχει μέσα τής Έλληνισμόν και Ρωμιοσύνην μαζί, όπως τά έχει και τό Έθνος. Είνε σάρξ εκ των σαρκών του, και ψυχή εκ τής ψυχής του. Μήπως αυτήν δέν ήθελε, αυτήν δέν έδίδαξε και ό Σολωμός; Από δύο λέξεις τής αυτής έννοίας, δημοτικας και τās δύο, ό μέγας εκείνος Διδάσκαλος έξελεγε πάντοτε τήν άρχαίαν. Άπεναντίας ό κ. Ψυχάρης έλλέγει τήν νέαν. Αυτό και μόνον άρχει διά νά κατανοήσωμεν τήν άπέραντον άληθώς διαφοράν μεταξύ των δύο φαινομενικώς συγγενών συστημάτων. Ο Σολωμός άνευρεύετο νά φθάσωμεν εις μίαν γλώσσαν διά τής συγγενέως των δύο τής στοιχίας. Ο ψυχαρισμός αποκλείει όλοσδιόλου τό έν. Και τοϋτο σημερον, άρου πλέον έκαιονταετής λειτουργία έλευθέρου Κράτους έκαλλιέργησεν άποκλειστικώς σχεδόν μόνον αυτό, μόνον τον Έλληνισμόν, άποπνίζασα όσον ήμύορεσε τήν Ρωμιοσύνην! Που ήκούσθη τερατωδέστερος παραλογισμός;

Τό Έθνος λοιπόν δέν άποστέργει τον συμβιβασμόν. Είνε ποτε νά μή προτιμή επισήμως άκόμη τήν «μση γλώσσαν» από τήν δολόκληρον, αλλά τήν άνεχεται. Και αυτό είνε τό πάν. Η «μση γλώσσα» θά θαυματουργήση. Τό κράμα αυτό θά καταργήση σιγά - σιγά τήν διγλωσσίαν. Και δι' αυτού θά προαχθή ή πνευματική ζωή, και μαζί με αυτήν ή έλπίς ότι είνε ποτε τό Έθνος μας νά ζήση άκόμη και νά εύτυχήση Ο ψυχαρισμός τό καταδικάζει διά παντός εις τό σκότος, — και τό σκότος είνε θάνατος.

Ότε πρέπει νά μάς άνησυχή διόλου, ήμās τους όπαδούς τής μακτῆς, τό σύμπτωμα του μιστριωτισμού. Ο μιστριωτισμός, με τους σεβαστοπουλείους αγώνας και τās καλοστυπειούς Γλωσσικας Έταιρίας, είνε ή άναγκαία αντίδρασις κατά του ψυχαρισμού. Όταν οι μὲν άρνούνται κάθε Έλληνισμόν, οι άλλοι φυσικά θάρρηθουν κάθε Ρωμιοσύνην. Θά εκπνεύση ό μιστριωτισμός, — βεβαιωθήτε, — όταν θά πάσῃ νά όργιάξη και ό ψυχαρισμός.

Αϋτάς τās σκέψεις μάς ένθύμωσεν ή άναγνά άνάγνωσις του Δ' Τόμου του κ. Ψυχάρη. Και έπροτιμήσωμεν νά εκθέσωμεν αϋτάς, παρά νά ένδιατρέψωμεν εις τους προλόγους και τά παντοειδή πολεμικά ή προσηλυτικακά άρθρα του βιβλίου, εις τά όποια άνευρισκόμεν τά ίδια πάντοτε έλαττώματα και τά ίδια προτερήματα του κ. Ψυχάρη, — άυστηράν λογικήν άλλ' επί βάσεως πάντοτε λανθασμένης, — χάριν κάποτε και εύλογίαν, αλλά μικρολόγον ήσπεριτοπλεϊστον και μικροχαρή, — διαλεκτικήν, κουτοπονηρίαν, χιούμορ, γλωσσολογικήν σοφίαν και ό,τι άλλο θέλετε, — αλλά προπάντων γεροντικήν φλαγγίαν, ή όποία τώρα — ύστερα κατήντησε άνυπόκορος. Εκείνη ή ιστορία π. χ. του Πατριαρχικού Γράμματος, άν δέν είνε σωστόν χρονολήρημα, δέν είνε ποτε πλέον τί είνε!

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

Ο Ψυχάρης ως συγγραφέας. «Τ' όνειρο του Γιαννίρη». Βιβλιοκρισία υπό Γεωργ. Αποστολίδου. Αθήναι.

ΑΠΟ τήν Κωνσταντινούπολην μάς ήλθε πρό πολλού μία όλιγοσέλιδος, αλλά πολύ ούσιαστική βιβλιοκρισία διά τό γνωστόν μυστιώτερον του κ. Ψυχάρη «Τ' όνειρο του Γιαννίρη». Συγγραφέας τής είνε ό κ. Γεώργιος Αποστολίδης δικηγόρος. Ο φιλοπαίγων κριτικός δέν είνε άγνωστος εις τήν νεοελληνικήν λογογραφίαν. Αι έφημερίδες και τά κατά καιρούς περιοδικά τής Βασιλευούσης, καθώς και τό ήμερολόγιον Σκόκου, έδημοσίευσαν και δημοσίευσουν ώρατα λογοτεχνικά άρθρα και μελέτας του εύφυούς επιστήμονος. Διότι πρό παντός άλλου ό κ. Αποστολίδης είνε εύφύστατος όσον και πολυμαθής. Παρακολουθεί τήν ιδικήν μας φιλολογίαν, καθώς και τās ξένας, με βουλιμίαν ζηλευτήν. Αλλά ό,τι τον ξεχωρίζει από τους βυζαντινούς λογογράφους, είνε ή άγάπη του προς ό,τι ώραίον τόσον εις τήν γλώσσαν, όσον και εις τήν ούσίαν. Μολονότι ζή εις τό Βυζάντιον, όπου οι τύποι έχουν φάγει πρό πολλού τήν ούσίαν, μολονότι έχρημάτισ και πρόεδρος του εκει Φιλολογικού Συλλόγου, από του βήματος του όποιου έχουν άκουσθή θαυμασία πράγματα, αλλά και πολλοί άνοησάι γλωσσικαί, ό κ. Αποστολίδης μένει πάντοτε ό εύφύστερος λογογράφος, ποϋ έξερε όσον όλιγοί, τί ζητεί και τί πρέπει νά θαυμάση. Έπειτα ως δικηγόρος συνειδημένος εκ του επαγγελματός του νά έξονοιχθή και τās έλαχίστας των λεπτομερειών, συλλαμβάνει τον συγγραφέα του «Όνειρο του Γιαννίρη» και εις τά έλάχιστα. Δέν του άφίνει γλωσσικόν ή αισθητικόν σφάλμα που νά μή τό σύψη εις τήν επιφάνειαν και τό άνασκευάση διά ζωντανών επιχειρημάτων. Τώρα ίσως νά μη συμφωνώ καθ' όλοκληρίαν με τās γενικωτέρας παρατηρήσεις του κ. Αποστολίδη περι τής καθόλου αισθητικής του κ. Ψυχάρη. Οίοςδήποτε όμως και άν διαβώση τήν μικράν αυτήν βιβλιοκρισίαν, είνε άδύνατον ν' άρνηθή ένα πολύ ισχυρόν bon sens εις τον συγγραφέα τής. Και αυτό δέν είνε όλιγον και θά ηύχόμην όλοψύχως νά τό είχαν πολλοί εκ των συγχρόνων λογιών που κοζάρουν είτε ως συγγραφείς, είτε ως κριτικοί.

ΠΕΤΡΟΣ ΖΗΤΟΥΝΙΑΤΗΣ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ

Τα μεσαιωνικά μνημεία τής Ζακύνθου

Η μυροβόλος νήσος του Ιονίου δίσωσεν άρωμα παλαιών άναμνήσεων. Εις όλην τήν νήσον σώζονται άκόμη διεσπαρμένα πολύτιμα διά των βίον κειμήλια των μεσαιωνικών χρόνων.

Επιτροπή συνεστήθη εις τήν Ζακύνθον διά των ενεργειών του κ. Γ. Μαζαράκη, προς διάσωσιν των κειμηλίων τής νήσου. Η επιτροπή αυτή άπετάθη εις τό Ύπουργείον ζητούσα τήν άποστολήν ειδικού επιστήμονος προς εξέτασιν των μνημείων τής νήσου. Τό Ύπουργείον έστειλε τον κ. Αδαμαντίου.

Ο κ. Αδαμαντίου περιήλθε μετά των μελών τής επιτροπῆς, και μάλιστα του κ. Γ. Μαζαράκη και των λογίων τής νήσου κ. κ. Σπ. Δε Βιάζη και Α. Ζώη όλα τά μέρη, όπου ήμπορούσε νά κρούπτωνται άξια λόγου άντικείμενα χριστιανικά και μεσαιωνικά και έπισταμένως εξέητασε τά πάντα, ίνα ύποβάλη έκθεση περι των μετρων, τά όποια πρέπει νά ληφθούν προς διάσωσιν και συντήρησιν των άντικειμένων εκείνων, τά όποια έχουν σημασίαν έθνικήν ή τοπικήν.

Εν Ζακύνθω δύναται νά ίδρωθή Μουσείον Μεσαιωνικόν άξιον λόγου. Η άπαρχή μάλιστα τής έργασίας έγενε. Γλυπτά βυζαντινά ύπάρχοντα εις χωρίον τής νήσου, Βουγιάτον καλούμενον, μετακομίσθησαν και ήσφα-

λίσθησαν προσωρινώς εις τὸ Νομαρχιακὸν κατάστημα. Ἡ κοινωνία τῆς Ζακύνθου με ἀγάπην παρακολουθεῖ καὶ βοηθεῖ τὰς ἐνεργείας αὐτῆς. Ὁ δῆμος προσπαθεῖ νὰ εὐθὴν κατάλληλον οἶκημα τὸ ὁποῖον θὰ χρησιμεύσῃ ὡς τὸ Μεσαιωνικὸν Μουσεῖον τῆς Ζακύνθου.

Ὁ κ. Ἀδαμαντίου ἔκαμε δύο διαλέξεις περὶ τῶν μεσαιωνικῶν μνημείων. Τὰς διαλέξεις αὐτὰς με ἐνδιαφέρον παρακολούθησαν ὅλοι, κυρίαι ἰδίως πολλοὶ ἐστόλισαν αὐτὰς διὰ τῆς παρουσίας των.

ΜΟΥΣΙΚΗ

Αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ

Ἡ εἰς τὸν «Παρθασὸν» γενομένη πρὸ ἡμερῶν ὑπόδοχή τῶν Γάλλων μᾶς ἔκαμε κατὰ θλίβερά ἀποκαλυπτήρια. Ἡ μουσικὴ τῆς φρουρᾶς σταλεῖσα ἐκεῖ, ἔπαιξε τὸν Ἑλληνικὸν καὶ τὸν Γαλλικὸν ἕμνον, ὡς καὶ τινὰ ἄλλα κοινώτατα καὶ τετριμμένα τεμάχια, κατὰ τὸν πλέον ἀηθὴ τρόπον. Ἐκτός δὲ τούτου ἡ μπάντα ἦτο σὺν τοῖς ἄλλοις καὶ ἀποδεκατισμένη, καθὼς πολλοὶ μουσικοὶ τῆς ἐλάμβανον κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν μέρος εἰς διαφόρους ὑπαυθίους μικρομουσικᾶς, θέατρα, κινηματογράφους, καρναγιάδες κ.τ.λ. Ποῖαν ἐντύπωσιν ἐπροξένησαν αἱ ἐκτελέσεις ἐκείναι τῆς μπάντας εἰς ἀνθρώπους ἐρχομένους κατευθεῖαν ἀπὸ ἑνα Παρίσι, παραλείπει ν' ἀναφέρω. Ἐνα πρᾶγμα ὅμως ἤθελα νὰ ἤξευρα πᾶς ὁ μουσικώτατος Κερκυραῖος ὑπουργὸς τῶν Στρατιωτικῶν κ. Θεοτόκης δὲν ἐξήτησε ποτὲ νὰ ἀκούσῃ ἔστω καὶ μίαν μόνην ἐκτέλεσιν οἰουδῆποτε τεμαχίου ἀπὸ τὰς στρατιωτικᾶς μουσικᾶς μας; Διότι εἶμαι βέβαιος ὅτι ἐάν τὴν ἤκουε, ὠρισμένως θὰ ἐλάμβανε μέτρα δικαίως ἀναδιοργανώσεως.

Ἀπὸ τίνος χρόνου αἱ δύο στρατιωτικαὶ μας μουσικαὶ διέρχονται δεινὴν κρίσιν. Ἐκ τούτων ἡ μὲν μία, ἡ τοῦ Πυροβολικοῦ, θεωρεῖται ἤδη διαλελυμένη ὡς ἐκ τῶν μεγάλων αὐτῆς ἀτελειῶν. Τῆς λείπουν ὅλα σχεδὸν τὰ ἀκομπανιμένα, ὅπως λέγεται εἰς τὴν μουσικῇ ἔκφρασιν. Τῆς λείπουν δηλ. ὅλα τὰ τρομπέτα, τὰ κόρνα, τὰ β' καὶ γ' κλαρίνα, τὸ μπᾶσο εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτον, ἢ α' κορνέτα ποτὲ παίζει καὶ ποτὲ δὲν παίζει διότι ἐκτελεῖ κάποτε καὶ χρέη ἀρχιμουσικοῦ καὶ κατὰ συνέκειαν ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω συνθήκας, ἢμπορεῖ κανεὶς νὰ φαντασθῇ τί εἶδους θανατικαὶ ἐκτελέσεις τῶν διαφόρων ἔργων διαγράφονται.

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἄλλη μουσικὴ, ἡ τοῦ Πεζικοῦ, ἂν δὲν παρουσιάξῃ ἀκόμη τὰς ἀτελείας τῆς ἄλλης, τάχιστα θὰ τὰς παρουσιάσῃ.

Αἷτια ὅλης αὐτῆς τῆς κρίσεως εἶναι ἡ ἐξῆς. Ἡ Κυβέρνησις, χάριν οἰκονομίας ὀλίγων χιλιάδων δραχμῶν, δὲν ἐπιτρέπει πλέον τὴν ἐκουσίαν κατάταξιν εἰς τὰς στρατιωτικὰς μουσικᾶς, αἱ ὁποῖα οὕτω διανεῖζονται τοῖς μουσικοῖς τῶν ἀπὸ τῶν κληρωτῶν! Ἐρωτᾶται λοιπὸν καὶ ὁ ἐλαχιστὴν ἰδέαν ἔχων μουσικῆς, τί ἢμπορεῖ καὶ τί προσφθάνει νὰ μάθῃ εἰς κληρωτὸς εἰς τὸ ὀλιγοχρόνιον αὐτὸ διάστημα τῆς θητείας του διὰ νὰ γείνῃ καλὸς μουσικός; Θεωρίαν; Ἐφαρμογὴν; Τὸ πᾶς νὰ κρατήσῃ τὸ ὄργανον; Πρακτικὴν;

Τίποτε ἀπολύτως. Ἡ, καὶ ἂν συμπέσῃ νὰ εἶναι κανὲν τάλαντον, πάλιν, μόλις λήξῃ ἡ θητεία του, φεύγει καὶ ἀφίνει κενόν. Εἰς τὴν Μουσικὴν λοιπὸν ἐτυχε νὰ ἐισδύσῃ ὁ κλέκευς τῆς οἰκονομίας, ἔνθ' ὅσοι ἀργόμεθοι ἐκμυθῶν ἀδικίως τὸ χρήμα τοῦ δημοσίου;

50 χιλιάδες δραχμαὶ δαπανώμεναι ἐφ' ἅπαξ δύνανται κάλλιστα νὰ μορφώσουν δύο μουσικὰς πρώτης τάξεως. Ἐκτὸς τούτου εἰς τὰς στρατ. μουσικὰς συμβαίνει ἐν ἅπασιν τὸ ὅποιον οὐδᾶμου ἄλλου γίνεται. Οἱ μουσικοὶ τῶν λαμβάνουν μέρος εἰς διαφόρους ἄλλας ἰδιωτικὰς ὀρχήστρας.

Αἱ ὑπαυθιοὶ ὀρχήστρα, τὰ θέατρα, οἱ κινηματογράφοι, αἱ παντομίαι καὶ οἱ καρναγιάδες προσπορίζον-

ζονται ἀπὸ τὰς στρατιωτικᾶς μουσικᾶς κορνέτες, κλαρίνα, τρομπέτα, μπᾶσα, τύμπανα κ.τ.λ. Ὅποιαν καλλιτεχνικὴν διαφθορὰν παθαίνουν τὰ ὄργανα αὐτὰ εἰς τὰ μουσικὰ ἐκείνα σφαγεῖα εἶναι εὐνόητον.

Πῶς εἶναι δυνατόν μουσικοὶ οἱ ὁποῖοι ξενυχτοῦν εἰς τοιαῦτα μέρη, νὰ παίζουν τὴν ἄλλην ἡμέραν κλασικὰς ἐκτελέσεις με λεπτότητα, με αἴσθημα καὶ με φιλοκαλίαν; Μὴ δὲν ὑπάρχει ἀρα γε ἀπειρία ἄλλων πολιτικῶν μουσικῶν καὶ ἰδίᾳ Ἴταλῶν οἱ ὁποῖοι θὰ ἠδύναντο νὰ χρησιμοποιοῦντο εἰς αὐτὰς τὰς μικρομουσικὰς ἀντὶ τῶν στρατιωτικῶν;

Ἄλλὰ καὶ ὑπὸ ἔποψιν προγράμματος αἱ στρατ. μουσικαὶ μας εὐρίσκονται ἀκόμη εἰς τὸ 1850.

Ἀπὸ τότε ἡ Τέχνη προώδεσε καταπληκτικῶς, καὶ τῶν προόδων αὐτῶν αἱ μουσικαὶ μας δὲν ἔχουν οὐτε ἰδέαν. Οὕτω ἐν εἰε 1908 ἀκούονται ἀπ' αὐτὰς τακτικώτατα «Λουτσιὰ», «Τραβιάτα», «Τζουραμένο», «Ἄτιλα», «Ναμπούκο», «Σαπφώ», «Μωσὺς ἐν Αἰγύπτῳ» καὶ ἄλλα παρόμοια. Ἄλλ' ἐλησιόνησα. Ἐχει καὶ νέα ἔργα, ἀλλὰ τὰυτα εἶναι τῆς ἐλαφροτέρας παραγωγῆς καὶ ὑπάγονται εἰς τὸν κύκλον μόνον τῶν καφε-σαντῶν, ὅπως λ. χ. ἡ Περισκόλ, τὸ Τουριμπιμπάν, ἡ Μασις, ἡ Τρυγὸνος ὡς ἐπίσης καὶ διάφορα ἄλλα μαρσάκια καὶ ἀνδροεισοειδεῖς πολκίτες, αἱ ὁποῖα παραχθῆναι εἰς τὸ κοινὸν ἐν ἀφθονίᾳ. Ἐάν δὲ κάποτε συμπέσῃ νὰ ἀκούσῃτε ὀλίγην «Τόσκα» ἢ ἄλλα τοιαῦτα σοβαρὰ ἔργα τῆς συγχρόνου μουσικῆς, οὐκ καταλαμβάνει ἀμέσως ἡ ἀναγκή τις καὶ ὁ οἰκτος, διότι οὐτε οἱ ῥυθμοὶ εἶναι ἀκριβεῖς, οὐτε χρωματισμὸς ὑπάρχει οὐτε ἡ ἐνοργανώσις εἶναι ἐπὶ τῆ βάσει τῆς partitura originale. Σημειωτέον ὅτι αἱ μουσικαὶ σημερον δὲν ὑφίστανται πλέον ὑπὸ ἐλεγχοῦ. Διότι ἀποθανόντος τοῦ ἐπιθεωρητοῦ Σάιλερ, ὤφειλε νὰ προήγγοτο εἰς τοιοῦτον ὁ κ. Ἰωσήφ Καίσαρης, ὁ ὁποῖος ὅμως ἀγνωστον διὰ ποίους λόγους (δὲν τολμῶ νὰ διανοηθῶ συμφεροντολογικῶς) ἐμποδίζει ὁ ἴδιος τὴν προαγωγὴν του καὶ ἐξακολουθεῖ παραμένων διευθυντῆς τῆς μουσικῆς τῆς φρουρᾶς. Τὸ ζήτημα αὐτὸ ἤλθε κάποτε καὶ εἰς τὴν Βουλὴν καὶ ὠμίλησαν ἐπ' αὐτοῦ ὅπως ἐπρεπε οἱ κ. κ. Βουδούρης καὶ Στράτος ἀλλὰ τὰ αἰώνια καὶ συνευθεμένα «σπουδαιότερα ζητήματα» ἀτησχόλησαν καὶ πάλιν περισσότερο ἀπὸ τὴν μουσικὴν τοὺς πατέρας του Ἑθνοῦς.

Ἐπὶ τέλους αὐτοὶ οἱ κλασικοὶ ἀρμόδιοι πρέπει νὰ ἐνοήσουν ὅτι προσφέρουν σπουδαιότητα. ἐκδούλευσιν καὶ εἰς τὸν στρατὸν ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν τὴν κοινωνίαν λαμβάνοντες κάποιαν φροντίδα ὑπὲρ τοῦ παρεμειλημένου αὐτοῦ κλάδου. Διότι εἶναι πλέον ἀναμφισβήτητον ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀφοῦ δὲν ὑπάρχουν λαϊκὰ κονσέρτα, αἱ στρατιωτικαὶ μουσικαὶ εἶναι αἱ μόναι ἱκαναὶ νὰ ἐκλαϊκεύσουν τὴν μουσικὴν καὶ νὰ διαπλάσουν τὸ λαϊκὸν μουσικὸν αἴσθημα ἕνας δὲ ἀληθινὸς καλλιτέχνης ἀρχιμουσικός δύναται νὰ κάμῃ ἀληθινὰ θαύματα. Ἄς φροντίσουν λοιπὸν διὰ τὴν διόρθωσιν αὐτοῦ τοῦ ζητήματος ὄχι τόσο τὸ κάτω-κάτω δι' ἡμᾶς τοὺς Ἕλληνας, ὅσον τοῦλάχιστον διὰ τοὺς ξένους οἱ ὁποῖοι ἐρχόμενοι ἐδῶ νὰ δύνανται νὰ ἀκούουν ἂν ὄχι κλασικὰ ἔργα ἀλλὰ τοῦλάχιστον αὐτὸν τὸν Ἑθνικὸν Ὑμνον!

Θ. Ι. ΣΑΚΕΛΛΑΡΙΑΔΗΣ

Ἀπὸ τὴν Κερκυραν

Ἐ συναυλίαν διοργανωθεῖσαν πρὸς τιμὴν τῆς Α. Μ. τοῦ Βασιλέως, ἐδόθησαν μέρη τινὰ ἀπὸ τὴν πρώτῃν πρᾶξιν τῆς «Ἀνδρονίκης» τοῦ γνωστοῦ Ἑλλήνου συνθέτου κ. Ἀλεξ. Γκρέκ, καὶ πρὸ πάντων τὸ μαλλέτο (ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου), θαυμασιῶς ἐκτελεσθέντα ὑπὸ τῆς ὀρχήστρας τὴν ὁποίαν διηύθυνεν αὐτοπροσώπως ὁ συμπαιθεῖς συνθέτης. Ὁ κ. Γκρέκ κατεχειροκροτήθη καὶ ἐευφημήθη ζωνρῶς ὑπὸ τὸσον ἐπιφυλακτικοῦ

εἰς τοιαύτας ἐκδηλώσεις, ὅσον καὶ ἐκλεκτικοῦ εἰς τὸ μουσικὸν γούστο Κερκυραϊκοῦ κοινῶ. Τὰς ἐπαξίους ταύτας ἐπιδοκιμασίας τῶν Κερκυραίων πρὸς τὸν μουσουργὸν ἀμφολίτην τῶν ἀνεμερίσθησαν ὁ Βασιλεὺς καὶ ὁ Διάδοχος, κύπτοντες ἀπὸ τὸ Βασιλικὸν θεωρεῖον καὶ χειροκροτοῦντες. Ὁ κ. Γκρέκ ἠναγκάσθη νὰ ἐπαναλάβῃ δις τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μπαλέτου τὸ ὁποῖον ἰδιαιτέρως ἤρεσεν. Ἡ συναυλία αὕτη εἶχε καὶ τοῦτο τὸ εὐάρεστον ἀποτέλεσμα διὰ τὸν κ. Γκρέκ. Ὁ φιλότεχνος δῆμαρχος Κερκυραῖος κ. Κόλλας, ἐνθουσιασθεὶς μετὶ τὸ μελόδραμα τοῦ κ. Γκρέκ, ὅπερ (ὡς γνωστὸν ἐπρόκειτο νὰ ἐκτελεσθῇ ἐν Ἀθήναις κατὰ τοὺς τελευταίους Ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας ἀλλ' ἀντ' αὐτοῦ ἐπροτιμήθη ὑπὸ τῆς Ὀλυμπ. Ἐπιτροπῆς ἢ Δόμισσα) δὲν ἀνεβιβράσθη εἰσέτι ἐπὶ σκηνης, ἀπεφάσισεν νὰ τὸ υἱοθετήσῃ καὶ κατὰ τὴν προσεχῆ χειμερινὴν περιόδον θέλει δοθῆ διὰ πρῶτην φορὰν ἀπὸ τῆς σκηνης τοῦ θεάτρου Κερκύρας.

ΕΚΘΕΣΕΙΣ

Καλλιτεχνικὴ Ἐταιρεία, Ζάππειον

Πόσες σκέψεις γεννᾷ μὰ ἐκθεσίς καλλιτεχνικὴ καὶ ἔξω ἀκόμη ἀπὸ τὸν κύκλον τῆς τέχνης. Βλέπω τόσους ἀγωνιστὰς πού παλαιῶν νὰ φθάσουν ἕνα ὠραῖον ἰδανικόν, καὶ τοὺς θαυμάζω ἀγωνιζομένους ἀχάριστον ἀγῶνα. Καλοὶ ἢ κακοὶ, ὅλοι — ἐκτός ἐνὸς ἢ δύο—εἶναι μάρτυρες τῆς ιδέας. Καὶ τοὺς ἀγαπᾷ ἀκόμη περισσότερο. Κανένας δὲν εἶναι ἀξίος περιφρονησεως. Καὶ ὁ ἐλάχιςτος ἐργάτης τοῦ ὠραίου, προσθέτει καὶ αὐτὸς κατὶ στήν ἐποχὴν του. Ὅλοι μαζὶ, ἀπὸ τὸν πιὸ μικρὸν τεχνίτην ἕως τὸν μεγαλύτερον, ἀποτελοῦν μίαν σκέψιν καὶ μίαν ψυχὴν, πού βαδίζει πρὸς ἕνα σκοπὸν εὐγενικόν. Γι' αὐτὸ, κάθε βήμα τῆς Καλλιτεχνικῆς Ἐταιρείας πού θέλει νὰ παραουσιάσῃ τὸ ἔργον τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν, τὸ παρακολουθῶ με ἐνδιαφέρον καὶ θέλω, εἰ δυνατόν, νὰ φθάσωμεν μονομιᾶς εἰς τὸ ζηλευτὸν σημεῖον πού καθένας ποθεῖ νὰ ἴδῃ τὴν τέχνην εἰς τὴν πατρίδα του.

Ὅμως, καὶ πέρυσι καὶ ἐφέτος παρετήρησα πολλὴν ἐπιείκειαν εἰς τὴν παραδοχὴν ἔργων. Μία ἐκθεσίς πού πρόκειται νὰ δεῖξῃ εἰς τὸν κόσμον τὸ ἔργον τῶν ἐλλήνων καλλιτεχνῶν, νὰ μᾶς εἰπῇ πού στέκεται ἡ ἐλληνικὴ τέχνη, ἢμποροῦσε νὰ διοργανώνεται με περισσότερα ἀποστήριχτα. Ἄντι 200 ἔργων, ἃς ἦσαν πενήντα μόνον ἔτσι θὰ ἦτο δυνατόν καὶ ἀνειότερα νὰ τοποθετηθοῦν. Μία ἐκθεσίς διαρκῆς, καθ' ὅλον τὸ ἔτος, θὰ διευκολύνῃ πολὺ αὐτὸ πού λέγω. Αὕτη ἄς εἶναι ἕνα εἶδος πρατηρίου. Ἐδῶ, εἰς τὴν Ἐτῆσιαν Ἐκθεσίαν, ἃς δείχνωμεν ὅτι ἔχομεν καλύτερον.

Ὅχι ὅτι εἰς τὴν διαρκῆ ἐκθεσίαν θὰ γίνεται δεκτὸν ὅτι τύχη ἀλλὰ θὰ χρησιμεύῃ αὕτη σὰν προκίνησις τοῦ τεχνίτου διὰ τὴν Ἐτῆσιαν Ἐκθεσίαν. Καὶ θὰ εἶναι καὶ ἐκτεθειμέναι αἱ εἰκόνες του, προσεταί εἰς τὴν διάθεσιν τῶν ἀγοραστῶν, ὅλον τὸ ἔτος. Ἡ ἀμίλλα νὰ γίνῃ κανεὶς δεκτὸς εἰς τὴν Ἐτῆσιαν Ἐκθεσίαν, θὰ ὠφελοῦσε πολὺ τὴν τέχνην καὶ αὐτὸ πάλιν θὰ ἔχη τὸν ἀντικτύπον εἰς τὸ κοινόν, τὸ ὁποῖον δὲν θὰ μείνῃ βέβαια ἀδιάφορον. Δὲν εἰσερχομαί εἰς λεπτομερείας. Ἄς σκεφθῇ τὸ Συμβούλιον τῆς Ἐταιρείας καὶ ἃς συζητήσῃ τὸ καλύτερον μέσον πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ πού ἐπιδιώκει. Τότε καὶ ἡ κριτικὴ θὰ εἶναι κατ' ἀνάγκην πὺ ἀδοτήρα, χωρὶς νὰ χαρίζῃ καθ' ἡμέραν στεφάνια εἰς τὰ μέτρια ἔργα.

Μία λεπτομερῆς διὰ τὰς ἐκθέσεις μας ἃς εἶναι καὶ αὕτη: ἃς τοποθετηθῶν μαζὶ ὅλα τὰ ἔργα κάθε ζωγράφου. Ἐτσι δὲν θὰ εἶναι κανεὶς ἀναγκασμένος νὰ τρέξῃ σὰν ἀμαρτωλὸς ἀπὸ αἰθούσας εἰς αἰθούσας, διὰ νὰ σχηματίσῃ ὀλίγην ἐντύπωσιν ἀπὸ κάθε καλλιτέχνην. Καθεὶ καὶ τὸ ἐλάχιστον, βοηθεῖ τὴν ἐπιτυχίαν μᾶς ἐκθέσεως. Καὶ αὐτὸ πού οὐκ ἔγω εἶναι ἀπὸ τὰ

κυριώτερα. Σήμερον ἂν παραλείψω κανένα ἔργον ἢ τεχνίτην, θὰ ἔχετε ἐσεῖς, Κύριοι, τὸ κρίμα. Ἐγὼ νίπτομαι τὰς χεῖρας καὶ γράφω τὰς ἐντυπώσεις μου ὅπως εἶδα καὶ δὲν εἶδα.

Ἀπὸ τοὺς νεωτέρους, ἕνας πού βλέπει τὴν φύσιν με μάτι καλλιτέχνην εἶναι καὶ ὁ κ. Μαθιόπουλος. Προσπαθεῖ πάντοτε νὰ εὐθῇ μίαν ἐμορφήν φῶσμα διὰ μίαν παράστασιν διακοσμητικὴν καὶ νὰ δόσῃ λεπτοῦς καὶ ἀρμονικοὺς χρωματισμοὺς. Δίπλα ὅμως εἰς στροφάς, καθαυτὸ ποιητικῆς ἐμορφιάς, παραθεθεῖ συχνὰ ἄλλας πού χαλοῦν τὸ ὄλον.

Τὸ Παρίσιον ἔχει ὠραία ἀρμονισμένα χρώματα. Ἄς μὴν ἀκούῃ ὁ κ. Μαθιόπουλος ἐκείνους πού λέγουν ὅτι τὰ χρώματα αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν εἰς τὴν φύσιν. Φθάνει πού εἶναι ὠραία καὶ τὰ ἐνεπνεύσθη ἀπὸ αὐτὴν. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ κρατῇ κανεὶς τὴν γραμματικὴν γὰ νὰ νυτᾶξῃ ἕνα ἔργον. Ἐγὼ τοῦ σφίγγω τὸ χέρι διὰ τὸ Παρίσιον του. Ἄν τὴν ἰδίαν αἰσθητικὴν ἐντύπωσιν τοῦ βᾶθους τῆς εἰκόνος μᾶς ἔδιδε καὶ τὸ γυναικεῖον σῶμα με ὄλον τὸ πρῶτον ἐπίπεδον, θὰ ἦτο ἕνα ἀριστουργηματικὸν εἰς τὸ εἶδος του. Τώρα ἡ γυναικα ἐκείνη εἶναι σὰν μιά θεά τοῦ κ. Βρούτου, ξένη μέσα στὸ ὠραῖον τοπίον. Νομίζεις πὺς δὲν χωροῦν καὶ τὰ δύο μαζὶ στὸ ἴδιον πλαίσιον.

Εἰς ἄλλα ἔργα, ὅπως τῆς Δορ Λασκαριδῆ, ἤθελα περισσότεραν παρατήρησιν καὶ μελέτην. Εἰς τοὺς Παράδες ἐμορφή ἢ ἰδέα καὶ φυσικὴ καὶ ἀφελής. Ὅμως σὰν ἀπὸ χαρτὶ καμωμένα: καὶ ἡ βάρκα καὶ οἱ ψαράδες. Δὲν προξενοῦν τὴν ἐντύπωσιν ἀληθινῶν ἀνθρώπων. Καὶ μία σιλουέττα ἀρκεῖ, διὰ νὰ παραστήσῃ μέσα στὸ μάτι πραγματικὴν εἰκόνα. Ὄστε κατὶ ἄλλο λείπει: ἡ ἀλήθεια. Καὶ αἱ διαστάσεις τῆς εἰκόνος πολὺ μεγάλαι καὶ παραπλανοῦν τὸν θεατὴν. Ἡ ἄλλη εἰκὼν Στῆ βροῖσι τοῦ χωριοῦ ἔχει καλοὺς τόνους ἀλλ' εἶναι τόσες καλές, καὶ ἄλλες ὄχι, ζωγραφιστὲς βολυμένες ἢ μὴ κοντὰ στὴν ἀλήθειαν, πού δὲν τὰς ἐνόησε τίποτε μεταξὺ των. Ἐκ τούτου ἔλλειψις ἐνδιαφέροντος πρὸς τὸ ὄλον. Καὶ τοῦτο διότι εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ θέματος ἐργάσθηκα μόνον ἡ σκέψις. Καὶ ἡ σκέψις μόνη δὲν ἀρκεῖ εἰς ἕνα ἔργον τέχνης. Τὰ Κρομμύληματα τῶν δένδρων δὲν ἔχουν αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα. Ἡ εὐρεσίς πολὺ ἐπιτυχημένη. Τὸ βουναλάκι πρὸ πάντων ὠραία ζωγραφισμένο. Θὰ ἐρωτήσετε: Γιατί; Κρομμύληματα τῶν δένδρων; Μήπως ἔξυρω κ' ἐγὼ; Αὕτη ἡ ὑποβολή τοῦ τίτλου ἢμποροῦσε καὶ νὰ λείψῃ. Ἄν δὲν τὴν ἔχη τὸ ἔργον μέσα του, ὁ τίτλος δὲν ἢμπορεῖ νὰ τοῦ τὴν δόσῃ.

Τὴν ἔλλειψιν αὕτην τῆς ἀληθείας καὶ τῆς ἐνότητος δὲν τὴν βλέπω βέβαια εἰς τὸν κ. Ε. Θεομπόπουλον ὁ ὁποῖος ἐκθέτει περὶ τὰς 40 εἰκόνας καὶ οὐάτσα. Μερικαὶ, ὀλίγα, σὲ σταματοῦν, κινοῦν τὸ ἐνδιαφέρον καὶ δεῖχνουν ζωγράφον πού αἰσθάνεται καὶ μελετᾷ. Δὲν βλέπεις μόνον ἀνθρώπους νὰ κινοῦνται ἀλλὰ κατὶ τι βαθύτερον, χαρακτηριστικώτερον. Τὸ Ἄπὸ τὴν ζωῆν τῶν βουνῶν μας εἶναι ἀπὸ τὰ καλά ἔργα τῆς Ἐκθέσεως. Τὸ σχέδιον ὅμως φεύγει κάποτε.

Ἡ τεχνοτροπία τοῦ κ. Θεομπούλου ἔχει ἀρκετὴν ἐλευθερίαν, μολονότι κάποτε ἐνοχλεῖ. Ἠθέλα νὰ ἔχω τὴν ἐντύπωσιν τῆς εἰκόνος, χωρὶς νὰ βλέπω συχνὰ, τόσον χτυπητὰ τὸν τρόπον με τὸν ὁποῖον προσπαθεῖ νὰ ἀποδόσῃ τὴν σκέψιν του. Ἐπιμένω ὅμως εἰς τὸν χαρακτηριστῆρα καὶ τὴν παρατήρησιν πού ἐνέχει τὸ ἔργον του. Ἡ Φθινοπωρινὴ Προῖα, ἢ Βενετία, τὰ Μαρομῆνα Κλίματα εἶναι με εἰλικρινεῖαν καὶ ἀρμονικὰ ἐργασμένα. Κάποτε παραστρατεῖ εἰς τὸν χρωματισμὸν ἢ εἰς τὸ σχέδιον. Καὶ πρέπει νὰ τοῦ τὸ καταλογίσωμεν ἀφοῦ μᾶς δείχνει καὶ προτερήματα ζωγραφικὰ καὶ ἀντίληψιν.

Ὁ κ. Βικᾶτος ἐκθέτει δύο παλαιὰ ἔργα του. Ἐνα πορτραῖτο Κεφαλῆ παιδὸς εἶναι πολὺ καλά πλάσμενον,

με ελεύθερη πινελιά, τιμημένον μάλιστα και με χρυσούν βραβείον. Ο κ. Βικάνος έχει πολλά ζωγραφικά προσόντα. Σχεδιάζει πολύ καλά. Ας περιμένωμεν και άλλα έργα του να τον κρίνωμεν καλύτερα.

Είναι περίπου επτά χρόνια που είχα ιδή μιαν εικόνα του κ. Γερασιώτη την οποίαν ανόμοιζε Κρόνος. Η σημερινή του Άνοιξις δεν διαφέρει πολύ. Τα πορτραίτα του είνε άψυχα και λείπει ή αλήθεια. Είς μερικά μάλιστα, με δλην την ειλικρινή προσπάθειαν—θά ήτο άδικον να του τό άρνηθή κανείς—είναι πολύ καταφανής ή έλλειψις αυτή, είς άλλα ολιγώτερον. Η άσχη ή όμως και έπιμελημένη, δεν προσβάλλει τό μάτι του καθενός.

Νά ένας ζωγράφος που φαίνεται να έχει κάτι μέσα του, ο κ. Έ. Ιωαννίδης. Έργασία που κρύβει απλότητα και ευγένειαν. Με περισσότεραν και επίμονον μελέτην θά φθάση—είμαι βέβαιος—εις την όρθην αντίληψιν του σχεδίου, διότι εκεί δείχνει κάποιαν άδυναμιαν. Είς τους Στύλους εύρίσκει πολλήν άρχιτεκτονικήν, μολοντί βλέπει κανείς ότι προσπάθησε να τό άποσύρη. Τό σκίσιον της Έκκλησίας δείχνει ιδιοφυίαν του καλλιτέχνη. Θά τον παρώτρυνα να ακολουθήση αυτόν τον δρόμον, με την βεβαιότητα ότι θά μάς δώση καλά πράγματα. Ένθυμούμαι ένα έργο του παλαιόν, εσωτερικόν εκκλησίας, τό όποιον μου είχε άφήσει πολύ καλήν έντύπωσιν.

Ο κ. Ράλλης, ο ζωγράφος του Δείπνου των καλοήγων τί γίνεται; Αυτά τά δύο που έστειλε, μορίζουν τέχνην βιομηχανικήν. Τό ένα ολιγώτερον. Αυτό και δημοσιεύομεν. Αυτός, που ήμπορούσε να δώση πολύν τόνον εις την Έκθεσιν μας, είναι σάν να μην έχει έκθέση τίποτε. Ας δείξη περισσότεραν αγάπην προς την τέχνην και είμαι πρόθυμος να γράψω, ότι πραγματικώς αξίζει.

Παρακολουθώ μερικά χρόνια τώρα τον κ. Αλεκτορίδην. Άνθρωπος συμπαθητικός, με γλυκύν χαρακτήρα και μορφωμένος. Βλέπω όλοένα, πολύ σιγά όμως, κάτι να προσθέτη εις την τέχνην του. Τά χρώματα του γίνονται καθαρότερα και δείχνουν έπιμέλειαν και μελέτην.

Η τέχνη του κ. Μποκατσιάμπη κατορθώνει να με άφίγη μάλλον άπαθι. Είναι κάτι, πώς να τό ειπώ; ουδέτερον. Υπό έποψιν και έκτελέσεως και έμπνεύσεως. Βλέπει τις περισσότερες φορές, ότι βλέπουν όλοι οι άνθρωποι. Και τό ζωγραφίζει με τρόπον που δεν ήμπορεί να με έλκύση. Η Δύσις του εν τούτοις, ύδατογραφία, έχει κάτι πολύ καλόν: τό βάθος με τά κυμαρίσια. Φαίνεται να τό αισθάνθηκε ο ζωγράφος και τό απέδωκε. Άν ήμπορούσε, όπως λέγει περίπου ο Λεμαίτρ διά την φιλολογίαν, να ήξέρη εκ των προτέρων κάθε καλλιτέχνης, τί πρέπει να ζωγραφίση και τί να παραλείψη. Άλλ' αυτό φαίνεται να είναι ανθρώπινως άδύνατον. Τιμώ τον κ. Μποκατσιάμπην, ο όποιος και έχει πολλά συμπαιθείας εις τό κοινόν των Άθηνών. Ίσως αν ήτο αίσθητός προς τον έαυτόν του θά μου έδιδε άφορμήν να γράψω προς τον έαυτόν από τό όλον έργο του ήμπορεί κανείς να διαλέξη πολύ καλώς εικόνας.

Τέχνη που κρύβει μέσα της και δύναμιν και αίσθημα, ή όποία άδιάσπαστα κάτι ζητεί και μελετά, άκούραστη, άξια τιμής, είναι ή τέχνη της Δος Άσπριώτη. Μάς έχει δώσει έως τώρα έιλεκτά δείγματα της ζωγραφικής της. Από τάς τρείς εικόνας που έκθέτει έφέτος, μία, ή Προσωπογραφία, είναι τελείως έγραμμένη. Η πηγή από την όποιαν παίρνει τά θέματά της ή ζωγράφος, είναι ως επί τό πλείστον τό πορτραίτο. Άπ' αυτό έμπνέεται τάς διαφόρους συνθέσεις της. Άλλα εις την έκτέλεσιν κρύβουν πολλήν ζωήν, ώστε ή απλότης των ν' άποτελή

άρτιον και ενδιαφέρον έργο. Δανείζεται τά στοιχεία από την φύσιν, τά άφομοιώνει με τό θέμα της, τά προσαρμόζει προς αυτό, και ή έντύπωσις έπομένως είναι αληθινή, και τις περισσότερες φορές, όταν καλά και προσεκτικά τό μελετήση, είναι βαθειά πολύ. Η Άγνή χαρά ένέχει ολιγώτερον μελέτην. Έξωτερικεύει πολύ, ότι ήθέλησε να ζωγραφίση και άδικεί τό έργο. Έν τούτοις αι πτυχαι του φορέματος δείχνουν ύπομονετικήν και λεπτήν έργασίαν. Η Δίς Άπριώτη έργάζεται με την ιδίαν Ικανότητα και εις την έλαιογραφίαν και εις τό παστέλ. Χρωματισμός σταθερός, που γνωρίζει να τον ποιήλλη κατά βούλησιν, άρμονικά, και ο όποιος προξενεί εύχάριστην έντύπωσιν, μάς διαθέτει σύμφωνα με την σκέψιν και τον χαρακτήρα του μοντέλου της.

Έπειτα από χρόνια ή Έκθεσις του Ζαπτείου στολίζεται έφέτος με έργα του κ. Σαββίδη. Μία μικροτόπιχη εικών εις την δευτέραν αίθουσαν που παριστά διάφορα παιδάκια να παίζουν, πιασμένα γύρω από τό χέρι, μ' έλκύει γρήγορα. Χορός ψυχών παιδικών γεμίει την εικόνα, μαγεύει τό μάτι και μεταδίδει ήδονήν ευγενικήν, με την χάριν των μορφών και την ποιήσιν των χρωμάτων, τά όποια έπλάσθησαν από χέρι που γνωρίζει τά μυστικά της τέχνης. Τέχνης έμπνευσμένης και εύθειαν από την έμορφιά της ζωής. Τό έργο αυτό σε σταματά, σε κάμνει να λησιμονήσης κάπως την πεζότητα ανθρώπων και πραγμάτων και σε φέρνει άνεπιστήτως εις άτμοσφαιραν χαράς όνειρευτής. Από τό απλούστερον θέμα, που βλέπομεν κάθε στιγμήν γύρω μας, έκαμην ο κ. Σαββίδης ένα μουσικώτατον έργο. Χαρίς να χάνεται εις ασκόπους λεπτομερείας, έδωσε εις την εικόνα του λεπτήν αισθητικήν ύπόστασιν άπλως με τό διάγραμμα των σωμάτων και τό χρώμα. Την τρελλήν αγάπην που αισθάνεται μέσα εις τό μοναδικόν θέμα της φύσεως της Άτικτής και τό όνειρώδες αυτής, ο ζωγράφος χωρίς καμίαν έκζητησιν, φυσικώτατα και δι' αυτό τεχνικώτατα, έβαλε στην μικρήν αυτή ζωγραφιά.

Θέλω να συγχαρώ θερμότατα τον κ. Σαββίδην διά τό έργο του αυτό. Και ακόμα διά τάς άλλας του εικόνας. Μία Σπουδή έσωτερικού δείχνει πολλήν τέχνην. Και αγάπην όμως. Γιατί ή αγάπη της τέχνης είναι εκείνη που δίδει τό πιο αληθινόν, τό πιο βέβαιον στοιχείον της έπιτυχίας. Με θαυμασίαν προσοτικήν, με ώραιάς διαβαθμίσεις του φωτός και με τόνους άπάλους και λεπτούς μάς δίδει μοναδικήν έντύπωσιν τέχνης μελετημένης, σοφής, ή όποία γνωρίζει που βαδίζει.

Νά, ένας καλλιτέχνης, που όφείλει τό Πολυτεχνείον μας να τον καλέση να διδάξη τους Έλληνας σπουδαστάς. Είς την ήσυχην όμιλίαν του κρύβεται άκριβής και μετρημένη γνώσις των πραγμάτων και ψυχή βαθειά αισθανομένη. Χαρακτήρ ήρεμος, ευγενικός, κατά βάθος και όχι έξωτερικώς μόνον. Πρώ μηνών διαμένει εις τάς Άθήνας μελετά με αγάπην τό έλληνικόν φώς έπειτα από την θολήν άτμόσφαιραν του Μονάχου όπου έσπούδασε και έζησε χρόνια τώρα.

Άκόμη ένας ζωγράφος που κινεί τό ενδιαφέρον μου είναι ο κ. Τσιριγώτης. Γνωρίζω τον Κερκυραϊόν καλλιτέχνην από διάφορα έργα του αγγυπτικά; όπου πιστά ζωγραφίζει την χαρακτηριστικήν ζωήν του Κάιρου και από την Έρημόν του, δημοσευμένην εις τά «Παναθήνια», ή όποία ένέχει τόσην ζωήν έσωτερικήν. Αυτήν την διπλήν του ύπόστασιν μάς δείχνουν τά έργα που έστειλεν έφέτος εις τό Ζάπτειον. Τά Κεράσια του αληθινά, όλοζάντανα, χυμένα όμως πολύ άφελώς και χωρίς να μάς δίδουν άλλην έντύπωσιν παρά την εικόνα της αληθείας. Ίσως κάποια έπιτήδευσις, ή έκζητησις, χωρίς να ήναι καταφανής εις τον θεατήν θά έδιδε και κάποιαν αισθητικήν εύχάριστον. Δι

όχθαι του Νείλου μάς άποκαλύπτουν τά φανταστικά χρώματα του αγγυπτικου φωτός να παίζουν τό όραϊόν και χαριτωμένο παιγνίδι των έπάνω στα ήσυχα νερά του ποταμού. Τά έργα του κ. Τσιριγώτη είναι από τά καλά έργα της έφειτελής έκθέσεως και τό όνομά του είναι πάντοτε ένας παράγων έπιτυχίας.

Από την γλυπτικήν αι έντυπώσεις μου είναι ολίγον ταλαντευόμενα. Ο κ. Θωμάς Θωμόπουλος, διά τον όποιον συχνά έγράψαμεν εις τά «Παναθήνια» έξακολουθεί να συγκεντρώνη τό περισσότερον ενδιαφέρον, ιδίως με την προτομήν του Η μητέρα του Καμύση. Ο κ. Θωμόπουλος είναι άκούρατος. Έκθέτει διάφορα άλλα έργα του. Παντού μιά ευγενική όρμη προς ένα ώραιόν σκοπόν.

Ο Διάβολος της κυρίας Έλ. Γεωργαντά έχει πολλήν χάριν. Ώραία ή εύρεσις. Κάτι άλλο άκόμη, που θά τό έκαμεν περισσότερον καλλιτέχνημα, θά ήμπορέση ίσως να τό δώση ή καλλιτέχνης άγότερα. Νομίζω είναι ή πρώτη φορά που έκδέτει.

Ο κ. Αύτρας εις ένα μετάλιον μάς δείχνει λεπτήν και εύελπιν έργασίαν.

KIMON MIKHAELIDIS

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΕΧΝΗ ΕΠΙΣΤΗΜΗ

ΕΙΣ τό Παρίσι απέθανε τελευταίως ο Κωνσταντίνος Έένος. Ο άποθανών λόγιος και δημοσιογράφος ήτο μία από τάς γνωστοτέρας και πλέον συμπαιθείς Άθηναϊκάς φρασιγονμίας, τόσον εις τον πολιτικόν, όσον και εις τον φιλολογικόν κόσμον. Της παλαιότερας έποχής λόγιος, ότε άκόμη ή φιλολογία μας; δεν είχε λάβη την σημερινήν της πρόοδον, πολύ ένωρίς ένεφανόσθη εις τον φιλολογικόν όρίζοντα οκορπίζων δεξιά και άριστερά εις περιοδικά και έφημερίδας διηγήματα και άρθρα, των όποιων τό παιγνιώδες ύφος πολλάκις ήχηλιώτιζε τον άνογνώστην.

Άνεξάρτητος οικονομικώς εύρισκε τον καιρόν να βυθίζεται εις τάς προσφιλείς του φιλολογικάς μελέτας καθώς και εις τό θέατρον εις τό όποιον προσέφερε και αυτός, ότι ήδύνατο χαμογελών πάντοτε διά τάς έπιτυχίας ή άποτυχίας του και καλλιεργών με την αυτήν ήπιον έπιμονήν τό καλλιτεχνικόν του όνειρον, που αν δεν υπήρχε πολύ μεγάλον ήτο όμως τόσον ώραιόν που γλυκό.

Ευγενικός τους τρόπους και με την ψυχήν πλημμυρισμένην από αγαθότητα είχε μιαν άρρητον γλυκύτητα εις την συνομιλίαν, διηγουόμενος ως έπιτοπλεϊστον παλαιότερας άναμνήσεις. Και εις τάς στιγμάς του αυτός ήτο πραγματικώς ένα μεγάλο παιδί που άρέσκειται να διηγείται φιλολογικά έπεισοδιάκια που τόσο τέρπον τον άκρασάτην.

Κάτω όμως από τάς ήρέμους διηγήσεις του έφαίνετο ο πολυδιαβασμένος άνθρωπος. Τάς προόδους των ξένων φιλολογικών τάς παρηκολούθει με πολύ ενδιαφέρον. Ητο μάλιστα ξετρελαμένος με την Ισπανικήν φιλολογίαν περί της όποίας έδημοσίευσεν μακράν μετalion ή Άκαδημία της Μαδρίτης και που έφύλαττεν ως κόρην όφθαλμού.

Διδάκτωρ της νομικής, χωρίς να μετέλθη τον δικηγόρον ποτέ, και πολιτιολόγος άνεμίχθη επί τινα χρόνον και εις την πολιτικήν από την όποιαν άπεσύρθη όταν έξαφνα εύρήθη σχεδόν οικονομικώς κατεστραμένος. Βαρυνθείς τότε τάς Άθήνας εις τάς όποιας δεν ήδύνατο να ζήση δαπανών με την συνήθη άπλοχεριάν του, άπορρήσας τάς προτάσεις των διαφόρων φίλων του εις την πολιτικήν οι όποιοι του είχαν προσφέρει θέσιν νομαρχου, έπήρε την γυναικούλα του, μίαν

εύφυστάτην και καλοκάγαθον κυρίαν και με την θλίψιν εις την ψυχήν μετέβη εις τό Παρίσι, όπόθεν έστειλεν εις τό «Σκίριπ» ενδιαφερούσας άνταποκρίσεις.

Τά τελευταία αυτά χρόνια ο Κωνστ. Έένος κατεγέγοτο και εις την συγγραφήν όγκώδους έργου που θά έφερε την έπιγραφήν «Ιστορία της Ισπανικής φιλολογίας» και τό όποιον ίσως να έμεινεν ήμιτελής, όπως έμεινεν άπραγματοποίητον τό όνειρόν του που να έπανίδη τάς προσφιλείς του Άθήνας διά τάς όποιας ήσάνατο τόσην νοσταλγίαν.

Z.

ΠΡΟΧΘΕΣ έγεινε ή πρό πολλού μελετωμένη άνακομιδή των όστων του μεγάλου έθνικου ευεργέτου Γεωργίου Άβέρωφ. Αι Άθήναι από του άνωτατου άρχοντός του μέχρι του τελευταίου πολίτου παρηκολούθησαν την σεμνήν τελετήν, όχι από περιέργειαν ως συνήθως συμβαίνει εις τοιούτον είδους περιστάσεις άλλ' από μιαν ειλικρινή έκτίμησιν προς τον δημιουργόν ώραιών έργων.

Ο Γεώργιος Άβέρωφ διά τον έλληνικόν λαόν ήτο ως ένας μεγάλος ποιητής ή πολιτικός. Έκαλλιέργησε και αυτός με την αυτήν ένκασην της ψυχής του τό αγαθόν όπως οι ποιηται τό ώραιόν έπισχύοντες τά όνειρα των λαών τά όποια έρχονται να πραγματοποιήσουν βραδύτερον οι μεγάλοι πολιτικοί.

Φτωχό παιδάκι από τό Μέτσοβον, όπως οι περισσότεροι σχεδόν των Ήπειρωτικόν έφυγε και αυτός από την πατρίδα του διά να βυθισθή μέσα εις την βιοπάλην. Η τύχη φαίνεται, ότι τον συνεπάθησεν. Είδεν ότι ο προστατευόμενος της είχε την έμορφιά εκείνη της ψυχής που λέγεται άνοχη εις τον άγώνα της ζωής, και από τον όποιον έξηλθε θριαμβευτής. Ο πρώτος θρίαμβος έφερε τους λοιπούς. Δεν του έφεραν ίσως την παιδείαν, αλλά ή περία του έδωκε την αντίληψιν των αναγκών της φυλής του και έστράφη προς την εύποιλαν. Τό τί προσέφερε εις τον βρωμόν του αγαθού, τό πανελλήνιον τό γνωρίζει. Έθύσε και αυτός εις τό όνειρον με τον χρυσόν όπως άλλοι θύουν με τό πνεύμα των, και έκαμην, ότι έχει υπέρτατον καθήκον να κάμνη κάθε πολιτής Έλληνα που έχει έπίγνωσιν της άποστολής του.

Δι' αυτόν τον λόγον αι Άθήναι προχθές παρηκολούθησαν σιωπηλά την άνακομιδήν των όστων ενός αληθινοϋ Έλληνος, ενός μεγάλου και βουβού ποιητού, ενός ήρέμου ιερέως του αγαθού.

Z.

ΜΑΣ γράφουν από τό Κάιρον ότι εις τό εκεί θέατρον της Έσθεκίας ο θίασος του κ. Κωνσταν. Σαγιώρ έδωκεν εις την τιμητικήν του θιασάρχου του τον «Μπρισαντώ» έργο του Γάλλου άκαδημαϊκου Κλαρετύ γραφέν επίτηδες διά τον έταίρον της Γαλλικής Κομωδίας Φερωντί.

Ο Μπρισαντώ τον όποιον υπεδούθη ο κ. Σαγιώρ εινε ένα από τά δυσκολότερα έργα του συγχρόνου Γαλλικου θεάτρον. Από την πρώτην πράξιν μέχρι της τελευταίας περιγράφει μετά πολλές δυνάμεις τό θεατρικά παρασκήνια και αρχίζει ως κομωδία διά να καταλήξη εις ένα από τά σαραντακώτερα δράματα της θεατρικής ζωής. Είνε ή μελέτη και ή σύγκρισις της παλαιάς και της νέας υποκριτικής τέχνης έντός της όποίας συγκρούονται ή παλαιά σχολή των ρομαντικών με τάς υπερβολάς και τά μεγάλα λόγια, με την νέαν ή όποία έπιζητεί πανταχού την φυσικότητα και την άληθή άναπαράστασιν της πραγματικής ζωής.

Τό έργο του καθ' έαυτό δεν εινε διά τον πολύν κόσμον διότι προϋποθέτει ένα κοινόν άνεπτυγμένον που να έχει έστω και άμυδράν αντίληψιν της τέχνης. Αυτό όμως δεν ήμπόδισε τον κ. Σαγιώρ να υποδυθή τελείως τό πρόσωπον του «Μπρισαντώ» και να κάμνη εις τους έιλεκτοτέρους εκ των θεατών του την εύχάριστον έκπληξιν ότι ένας αληθινός καλλιτέχνης δύνα

ται νά μεταμορφώσῃ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ἀπὸ ἰσχυρὸν κωμικὸν εἰς ἰσχυρότατον τραγικόν. Τὸ ἀτύχημα ἦτο ὅτι τὸ κοινὸν μὴ ἀντιλαμβανόμενον τὰς ψυχολογικὰς μεταπτώσεις τοῦ καλλιτέχνου ἐχειροκροῦται καὶ ἐγγέλα ἐκεῖ ὅπου ἐπρεπε ν' ἀκροῖται μετὰ εὐλαβείας καὶ σιωπῆς.

Ο κ. Παπαντωνίου γράφει εἰς τὸ «Ἐμπρός» ἀπὸ τὸ Παρίσι: Τὰ ὀκτώ δέκατα τῶν γυναικῶν εἰς τὸ Παρίσι βάφονται. Γυναῖκα, ἡξόποια δὲν εἶνε βαμμένη, θεωρεῖται ἀσημῆ. Αἱ γυναῖκες συνήθως ἔχουν τὰ βαφικὰ εἶδη στὴν τσέπη των, καὶ τελειοποιοῦν τὸ βάφισμά των εἰς τὸ καφενεῖον, ἐνώπιον τοῦ κόσμου. Χεῖλη γυναικὸς ἀβαφα εἶνε ἀδύνατον νά ἰδῆς. Μάτια ἐπίσης. Αἱ γυναῖκες τῆς καλλιτέρας τάξεως βάφονται μὲ τέχνην τόσον λεπτήν, ὥστε θά ἔλεγες ὅτι τὸ χρῶμα ποῦ ἔχουν εἶνε φυσικόν, ἐὰν δὲν ἦσο βέβαιος ὅτι βάφονται. Ἡ γυναῖκα, ἡ ὅποια δὲν εἶνε βαμμένη ντρέπεται νά μῆθῃ εἰς καφενεῖον.

Ἡ κόμμωσις τῶν Παρισινῶν γυναικῶν εἶνε ποίημα τέχνης καὶ ὁμορφίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ εἶνε ψεύτικη. Οὐδέποτε Παρισινὴ θεωρεῖται καλῶς χτενισμένη, ἐὰν δὲν ἔχῃ προσθέσει μαλλιά ξένα εἰς τὰ δικὰ της. Μόνον μὲ πολλὰ μαλλιά, κατὰ τὴν ἀντίληψίν των, ἤμπορεῖ ν' ἀναδειχθῇ τὸ κεφάλι καὶ νά σταθῇ τὸ καπέλλο.

Ἐνας ἰατρός καὶ λόγιος ὁ ὁποῖος ἕκαμι διέλεξεν εἰς κάποιον σαλόνι, εἶπε πρὸς τὰς κυρίας:

«Ἐάν ἤξεύριτε ἀπὸ ποῦ προέρχονται αὐτὰ τὰ ξένα μαλλιά ποῦ φορεῖτε, θά ἐσηκῶνοντο ἐκ φρίκης αἱ ὀλίγαι τρίχες ποῦ εἶνε ἰδικαί σας...»

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Εἰς τὴν Γερμανίαν ἐτέθη εἰς τοὺς διαφόρους κριτικούς καὶ συγγραφεῖς τὸ ἐρώτημα «ἂν τὸ θέατρον εἶνε μέσον ἐκπολιτισμοῦ τῶν λαῶν». Πλείστοι συγγραφεῖς ἀπήντησαν διαφοροτρόπως ἀλλ' ὅλοι ἐκφράζονται εὐνοϊκῶς ὑπὲρ τοῦ θεάτρου.

Ἀληθῆς θησαυρὸς εἶνε αἱ ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Μπετόβεν αἱ δημοσιευθεῖσαι τελευταίως. Ὅλαι ἀπευθύνονται πρὸς τὸν ἀνεψιὸν του τοῦ ὁποῖου ἡ ἀγνωμοσύνη δὲν περιγράφεται καὶ ὅστις εἶχε γίνῃ ἀφορμὴ μεγάλων θλίψεων εἰς τὸν διάσημον μουσουργόν.

Ἡ διεθνὴς γλῶσσα «Ἐσπεράντο» κατὰ τὰ φαινόμενα ἀρχίζει νά κόμην πολλές προόδους. Εἰς τὴν Ἀγγλίαν οἱ σοσιαλισταὶ δημοσιεύουν πλείστα ἄρθρα εἰς τὸ γλωσσικὸν αὐτὸ ἰδίωμα, τὸ ὁποῖον ἐπιθυμοῦν νά καταστήσουν γλῶσσαν τῆς διεθνούς δημοκρατίας τῶν ἐργατῶν.

Ἡ «Νέα Ἐπιθεώρησις» τοῦ Βερολίνου δημοσιεύει ἀνεκδότους ἐπιστολάς τοῦ ποιητοῦ Γεωργίου Χέρβεγκ, ὅστις γεννηθεὶς τὸ 1817 εἰς τὴν Βυρτεμβέργην εἶχεν ἀποσυρθῆ ἀπὸ τοῦ 1851 εἰς τὴν Ζυρίχην μακρὰν πάσης πολιτικῆς κινήσεως βυθισμένος εἰς τὰς μελέτας του. Ὁ μουσικὸς Διστ ὅστις τὸν εἶχε στενότερα γνωρίσει τὸν ἀπεκάλει, ὡς ἐκ τῶν πολλῶν του γνώσεων, Φάουστ.

Εἰς τὴν Κοπεγχάγην ἀπέθανε τελευταίως ὁ πρεσβύτερος τῶν Δανῶν ποιητῶν Χόλτζερ Δράχμαν τοῦ ὁποῖου τὸ ποιητικὸν ἄλγαντον ἦτο τόσον ποικίλον καὶ πλούσιον.

Αἱ τελευταίως ἀνακαλυφθεῖσαι κωμῆδαι τοῦ Μενάνδρου θά συμπεριληφθοῦν εἰς τὰ προγράμματα τῶν ἀνωτέρων σπουδῶν καθ' ὅλα τὰ Γερμανικὰ Πανεπιστήμια.

Εἰς τὸ Κάιρον συνεστήθη καλλιτεχνικὸς σύνδεσμος μὲ πρόεδρον τὸν κ. Γαριαβάν, γεν. γραμματέα τὸν κ. Ν. Καραβίαν καὶ μέλη τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου κ. κ. Θάλειαν Φλωρᾶ - Καραβία, Περιελῆ Τσιργιώτην,

Θεοφ. Δημητρίου ζωγράφου, Νικολ. Χατζηπέτρον διευγρόρον, Δημ. Καλλιμάχον καὶ Ἀριστ. Ἰερωνυμίδην

Τὴν 20 Ἀπριλίου ἔγειναν εἰς τὸ ἀνάκτορον Τσαρσκιος - Τσέλο τῆς Πετροπόλεως οἱ γάμοι τῆς Μ. Δουκίσσης Μαρίας Παυλόβνας, κόρης τῆς πριγκηπίσσης τῆς Ἑλλάδος Ἀλεξάνδρας, μὲ τὸν πρίγκηπα Γουλιέλμον τῆς Σουηδίας.

Ἡ ἰδέα τῆς καύσεως τῶν γεγραμμένων κερδίξει ὀλοὲν ἔδαφος. Καὶ ὅμως εἰς τὴν γερμανικὴν Βουλὴν ὅπου ἐπρόκειτο νά ὑποβληθῇ σχετικὸν νομοσχέδιον, ἐκροβλέπετο τόση ἀντίδρασις ὥστε ἠναγκάσθησαν νά τὸ ἀναβάλουν. Διετάρχησαν ὅμως αἱ ἀρχαὶ νά δίδουν τοιαύτας ἀδείας ὅταν ζητοῦνται.

Ὁ Κάιζερ ἀνεχώρησε ἀπὸ τὴν Κέρκυραν διὰ τὴν Λευκάδα καὶ τὴν Ἰθάκην καὶ ἀπ' ἐκεῖ εἰς τὴν Πόλιν.

Ἀπέθανε ὁ στρατηγὸς Τύρ, ὁ ὁποῖος εἶχε ἐπιχειρήσει τὴν τομὴν τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς Κορίνθου, χωρὶς νά ἠμπορέσῃ νά τὴν περατώσῃ.

Εἰς τὸ Μόντε-Κάρλο ἔγινε πρὸ ἡμερῶν μία μεγάλη συναυλία, τῆς ὁποίας τὸ πρόγραμμα περιελάμβανε ἀποκλειστικῶς μέρη ἐκ τοῦ μελοδραματιοῦ ἢ «Δόγισσα» τοῦ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φιλοτέχνου ὁμογενοῦς κ. Ν. Συναδινού. Ἡ κριτικὴ καὶ τὸ μουσικώτατον ἀκροατήριον ἔκρινε τὸ ἔργον τοῦ κ. Συναδινού εὐμενέστατα.

Κατὰ μίαν δημοσιευθεῖσαν ἐν Ἀμερικῇ στατιστικῇ, εἰς τὰ δύο μεγάλα μελοδραματικὰ θεάτρα τῆς Νέας Ὑόρκης ἐδόθησαν 256 παραστάσεις. Ἐκ τῶν παρασταθέντων μελοδραμάτων 145 ἦσαν ἰταλικά (ἐκ τούτων 52 τοῦ Βέρδη καὶ 23 τοῦ Πουτσίνι), 71 γαλλικά καὶ 40 μόνον γερμανικά. Κατὰ τὴν λήξασαν ἐφετηνὴν χειμερινὴν περίοδον τὰ βαγνέρια ἔργα παρημελήθησαν περισσότερο ἀπὸ ἄλλοτε.

Ὁ Καρούζο διὰ 56 παραστάσεις εἰς τὴν Ἀμερικῇ, ἐπληρώθη 56,000 δολάρια. Δηλαδὴ 1000 δολάρια καθ' ἑσπέραν.

Ἡ «Μελέτη» — Ἀπρίλιος — δημοσιεύει ἐν συνεχείᾳ τὸν «Ὀδηγὸν τῆς Ἑλληνικῆς τέχνης» τοῦ Φουρτβαϊγλερ, μεταφρασμένον ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Σατηριάδου. Ἐπίσης χαρακτηριζόμενον τοῦ Παπαδιαμάντη ὑπὸ τοῦ κ. Δ. Κακλαμάνου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Κον Ν. Σ. Σμύρνην—Κάτι καλὸν κρύβει τὸ ποίημά σας ἀτελῶς ὅμως ἐκφρασμένον. Σὰν νά ἔμεινε ἡ εἰκὼν στὴ μέση. Ἐλπίζομεν νά μᾶς σταίλετε τίποτε καλύτερον ἄλλην φορᾶν.

ΝΕΑΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ

Πνευματικὴ Ἰδιοφυΐα ὑπὸ Ἀριστοτέλους Κουρτίδη (Ἀπόσπασμα «Ψυχιατρικῆς καὶ Νευρολογικῆς Ἐπιθεωρήσεως»). Ἀθήναι.

Galathia drame en 2 actes d'après Vassiliadis, par A. Madra. Paris Sansot, fr. 2.

Dunkelheiten Novellen von Max Hochdorf. Berlin.

ΖΗΤΕΙΤΑΙ τὸ διπλὸν τεύχος τῶν «Παναθηναίων» Ἰουλίου 1907. Ὅποιος θέλει ἄς μᾶς γράψῃ εἰς ποίαν τμήν τὸ παραχωρεῖ.